

Agenda – Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau

---

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 – Y Senedd Naomi Stocks
Dyddiad: Dydd Iau, 6 Chwefror 2020 Clerc y Pwyllgor
Amser: 09.00 0300 200 6222
SeneddCymunedau@cynulliad.cymru

Yn ei gyfarfod ar 29 Ionawr, penderfynodd y Pwyllgor wahardd y cyhoedd ar gyfer eitem 1 o gyfarfod heddiw.

- 1 Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru): y prif faterion**
(09.00 – 11.00)
- 2 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau**
- 3 Ymchwiliad ar ôl y broses ddeddfu i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam–drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015: gwaith dilynol – sesiwn dystiolaeth 1**
(11.00 – 11.45) (Tudalennau 1 – 55)
Eleri Butler, Prif Swyddog Gweithredol, Cymorth i Ferched Cymru
- 4 Ymchwiliad ar ôl y broses ddeddfu i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam–drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015: gwaith dilynol – sesiwn dystiolaeth 2**
(11.45 – 12.30) (Tudalennau 56 – 101)
Huw Rees, Cyfarwyddwr Archwilio Perfformiad, Swyddfa Archwilio Cymru
Philippa Dixon, Uwch–archwilydd, Swyddfa Archwilio Cymru
Nick Selwyn, Rheolwr Archwilio, Swyddfa Archwilio Cymru

5 Papur(au) i'w nodi

(Tudalen 102)

- 5.1 Y wybodaeth ddiweddaraf gan y Cynghorwyr Cenedlaethol ar Drais yn erbyn Menywod, Trais ar sail Rhywedd a Thrais Rhywiol (mis Rhagfyr 2019)**

(Tudalennau 103 – 113)

- 5.2 Cyflwyniad ysgrifenedig gan yr NSPCC Cymru mewn perthynas â'r ymchwiliad ar ôl y broses ddeddfu i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam–drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015**

(Tudalennau 114 – 117)

- 5.3 Cyflwyniad ysgrifenedig gan Fwrdd Partneriaeth Trais yn erbyn Menywod, Cam–drin Domestig a Thrais Rhywiol Gwent mewn perthynas â'r ymchwiliad ar ôl y broses ddeddfu i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam–drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015**

(Tudalen 118)

- 5.4 Llythyr gan y Prif Weinidog at y Llywydd mewn perthynas â Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)**

(Tudalen 119)

- 6 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(vi) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod**

- 7 Ymchwiliad ar ôl y broses ddeddfu i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam–drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015: gwaith dilynol – trafod y dystiolaeth**

(12.30 – 12.40)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Welsh Women's Aid: Evidence Briefing for Equality, Local Government and Communities Committee

Follow-up work on the post legislative inquiry into the Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015

6th February 2020

The Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015 (the Act) has been recognised internationally as ground breaking piece of legislation aimed at improving the response of the public sector in the prevention of all forms of violence against women and the protection and support of those that experience it.

In 2016, Welsh Women's Aid welcomed the Equality and Local Government Committees post-legislative review and the recommendations to Welsh Government to improve the implementation of the Act.

Over the last five years, there has been some strategic and practice developments in Wales to further the prevention of violence against women, domestic abuse and sexual violence (VAWDASV) and maximise the support and protection of survivors. However, we still have some way to go to fully realise the potential and intent of the Act by Government and devolved public services in Wales.

This Evidence Briefing sets out, for the Committee, where Welsh Women's Aid feels further improvements are needed, to positively impact on the lives of survivors of abuse in Wales and to begin focussing on prevention in the short and longer term.

Background - Key statistics

Welsh Women's Aid annual membership data for 2018/9¹ shows:

- The Live Fear Free Helpline responded to 31,981 calls, emails and web chats.
- 21,599 survivors were referred to VAWDASV specialist services during the year, this is a 61% increase from 2017/18.

¹ <https://www.welshwomensaid.org.uk/wp-content/uploads/2019/11/Annual-Membership-Report-2018-19-FINAL.pdf>

Pendragon House, Caxton Place | Pentwyn, Cardiff | CF23 8XE
Tel: 02920 541551 | Fax: 02920 736128
Email: info@welshwomensaid.org.uk | Web: www.welshwomensaid.org.uk

Registered Charity Number: 1140962

- 20,405 survivors were supported by VAWDASV specialist services during the year, which is a 68% increase from 2017/18.

Refuge and community-based support for domestic abuse:

- 2,482 survivors (adults and children) benefited from refuge-based support; around 268 children on average are in refuges each quarter through the year.
- 89% of survivors felt safer after accessing refuge services.
- 512 survivors were unable to be supported in refuges because of a lack of service space, capacity or resources at the time they needed help.
- 30 women with 'no recourse to public funds' were supported in refuges who would have otherwise faced destitution, by the specialist service covering the housing-related costs themselves.
- 16,591 survivors were supported by domestic abuse specialist services in the community.
- At the year-end, 239 survivors were on waiting lists for community support.

Community based support for sexual violence/rape crisis services:

- 1,332 survivors received support from dedicated sexual violence services in our membership.
- At the year-end, 251 survivors were on waiting lists for rape crisis support at 3 Welsh Women's Aid member services.

Welsh Government National VAWDASV Strategy 2016-2021 and Cross Government delivery Framework 2018-20

The Welsh Government National VAWDASV Strategy 2016-2021 and Delivery Framework 2018-2021² sets out the government's commitment to achieving the Act. These have led to some progress in the implementation of the Act, including the delivery of national campaigns and a number of guidance documents being published.

Welsh Women's Aid welcomed the Wales Audit Office 'Progress in implementing the Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence Act' report³ published in November 2019, that highlighted gaps in engagement with specialist services and survivors in the implementation of the Act. The report highlighted the inconsistency and fragmented approaches that remain in the public sector across Wales despite the purpose of the Act to coordinate prevention, support and protection for VAWDASV.

Concerns have been expressed that the Cross Government Framework for the delivery of the Welsh Government Strategy lacked clear milestones to monitor delivery. Local VAWDASV Strategy Guidance was published in February 2018 (local authorities and health boards were required to produce strategies by April 2018) and Statutory VAWDASV Commissioning Guidance was published in May 2019; much of this has come later than anticipated to achieve

² <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2019-06/cross-government-delivery-framework-2018-2021.pdf>

³ https://www.audit.wales/system/files/publications/VAWDASV_eng.pdf

any significant impact to date. Without published timescales or milestones it has been difficult to hold the Government and devolved services to account to delivery within a specified timeframe.

We also have concerns that strategic leadership from across Government departments has been slow and inconsistent, for the Strategy and its delivery to be effectively embedded by all Departments. Although there is a small VAWDASV team in Government, it appears that there has been limited progress in embedding VAWDASV prevention across the strategic and delivery functions of Welsh Government and relevant responsible authorities. This presents significant missed opportunities to embed VAWDASV prevention into budgeting and delivering on cross-Government priorities for Wales so that it becomes core business nationally, regionally and locally.

For example, Education leads have made some commitments to deliver the National Strategy and delivery framework, including monitoring the implementation of, the Good Practice Guide: Whole Education Approach to Violence against women, domestic abuse and sexual violence in Wales and ensuring the recommendations of the Sexuality and Relationships education panel inform the new curriculum however there is little evidence provided to demonstrate how these are being delivered on. Education has not produced data on the roll out of the Whole Education Approach and many schools report either not knowing about it or having limited capacity to implement it in full.

From other government departments there has been even further limited join up to demonstrate their commitment to VAWDASV. An area of particular concern has been the lack of engagement from Health (at both national governments, at public health and at local health board levels). Despite decades of international evidence and practice which makes the clear business case that violence against women prevention must be a public health priority, there has been little appetite to address this in Wales through public health priorities (other than by the recently appointed ACE Hub director) in comparison to other UK nations and globally. While the ACEs agenda has incorporated VAWDASV, a wider public health approach informed by evidence from the World Health Organisation has not been prioritised, which presents significant missed opportunities (e.g. when addressing the wider determinants of health and well-being) to achieve greater impact.

RECOMMENDATION:

- 1. Cross government framework is refreshed with a demonstrated high-level commitment from all Ministers and Director Generals is given to ensure implementation of the Act is embedded in their portfolios.***
- 2. The Minister for Health provides leadership to ensure public health and health boards prioritise the prevention of VAWDASV and improve responses to survivors and perpetrators.***

The VAWDASV Act was supposed to ensure prevention improvements across all forms of violence against women and girls, however at both a national and regional level there is a trend to, by default, to focus on domestic abuse and assume this will meet the varying complex needs of all survivors of VAWDASV. This is evidenced in the Welsh Government

VAWDASV Perpetrator Guidance that is domestic abuse only and is gender neutral in its approach.

We are concerned that the focus of national and regional VAWDASV Strategy delivery remains predominantly on domestic abuse, which means responses and funding for other types of VAWDASV is less prioritised leading to unequal access to support for survivors of all forms of VAWDASV.

Our members who work with survivors of sexual violence, for example, have told us survivors of sexual abuse are not receiving the equivalent priority by commissioners and public services as survivors of domestic abuse. For example, sexual violence survivors and those exploited through the sex industry have been excluded from *Supporting People* funded accommodation-based support (like refuges) due to funder restrictions, in many areas of Wales, because they lack understanding of sexual violence survivors' housing-related support needs. While survivors may have multiple support needs, if their presenting issue is sexual violence, it is not treated as priority by housing support and they are often not considered a priority for rehousing.

RECOMMENDATION:

- 1. Welsh Government collaborates with Welsh Women's Aid and other experts by experience (including survivors, specialist service providers and academics) in all forms of VAWDASV, to inform its new strategy.**
- 2. Ensure Housing Support Grant commissioning covers all forms of VAWDASV, rather than a default assumption that a focus on domestic abuse meets the varying needs of all survivors of VAWDASV.**

Council of Europe's Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Abuse (the 'Istanbul Convention')

Welsh Women's Aid welcomed the Welsh Government commitment to the Council of Europe's Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Abuse (the 'Istanbul Convention')⁴ which sets out clear measures on how to prevent violence against women and support survivors.

Covered within the scope of the Convention is the adequate geographic distribution of short and long-term specialist services that are accessible to all women and their children as well as an adequate delivery of preventative approaches for all forms of violence against women and girls.

Although the Act has brought in many positive measures⁵ which help to meet the Istanbul Convention in Wales, it is clear from our assessment that whilst Welsh Government has provided verbal assurances about meeting the Articles within the Convention, there are a number of examples where we feel there is, as yet, only partial compliance with the

---

⁴ <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/text-of-the-convention>

⁵ These include the commitment to National and Local strategies, Local VAWDASV Commissioning Guidance with a definition of specialist services, and Whole Education Approach Good Practice Guidance.

Convention articles. In some cases, we feel there is limited compliance with the Convention (see Appendix 1: Welsh Women's Aid Briefing May 2019 - Wales and the 'Istanbul Convention').

Under the Council for Europe structures, the UK Government hold the membership for the devolved nations and will be the signatory to the Convention when it is ratified. Wales is acknowledged as a territorial entity. There are many Articles under the Convention, such as criminal justice and foreign affairs, which are reserved matters and so are the responsibility of Westminster Government and Wales is dependent on a unified legislative approach to their implementation at present. However, as stated in the Welsh Government Strategy, there are a number of articles that sit within the devolved jurisdiction and it is welcome that the Government are committed to meeting these.

In order to implement these commitments, it must be recognised that under Council of Europe procedures for the Convention a ratifying country cannot evaluate itself as meeting the Convention. There is a formal process of assessment through the GREVIO committee⁶ including shadow reports being presented by VAWDASV sector experts and survivors to provide evidence of its effective implementation. At present the Welsh Government has not undergone any external evaluation to demonstrate that it is compliant to the Convention and so cannot claim to have ratified or implemented it.

RECOMMENDATION: Welsh Women's Aid would recommend that in the process of developing their new VAWDASV Strategy post 2021, the Welsh Government utilise the Istanbul Convention as a framework and engage with the VAWDASV sector and survivors to evaluate its progress in delivering to relevant articles as well as work collaboratively to develop an agenda to work towards implementation.

National VAWDASV Outcomes and National Indicators

The VAWSDASV National Indicators have been published in draft in June 2019 and Welsh Women's Aid welcomes the consultative process that the Welsh Government is carrying out to finalise them, by holding a series of stakeholder workshops over several months.

We have raised concerns that whilst national indicators provide a suite of measures for what agencies can collect nationally, they are not informing measures of progress within an overarching VAWDASV outcomes framework, informed by our vision for improving protection, support and delivering on prevention. Indicators should be a measure of achieving national outcomes, yet we still do not have VAWDASV outcomes framework for Wales, to inform commissioning and regional and national action or measures.

In their draft format Welsh Women's Aid is concerned that there is too much of a focus in the proposed indicators on what is available to collect (e.g. within the justice system) and not enough aspiration to achieve real change. The focus therefore is very much on domestic abuse for much of the indicators and measures, and this needs to be widened to all forms of VAWDASV. More needs to be done to look at how the wider VAWDASV agenda can be

---

⁶ GREVIO is the independent expert body responsible for monitoring the implementation of the Convention <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>

considered through these objectives and how survivors of other forms of VAWDASV are impacted and supported.

As mentioned above, there is also an overreliance on criminal justice as a data source for the indicators and measures, which will only reflect a narrow cohort of survivors and perpetrators. To be meaningful and measure real positive change, data should be provided by local authorities and health boards to reflect the impact of the Act's implementation in improving devolved public sector responses. Data provided by Welsh Women's Aid and Live Fear Free helpline should be fully utilised in the Indicators and Measures to give a more comprehensive picture of VAWDASV in Wales, as recommended by the Wales Audit Office Progressing implementing the VAWDASV (Wales) Act⁷ published in November 2019.

Welsh Women's Aid is also calling for additional indicators that measure outcomes related to the progress we make nationally in changing attitudes to VAWDASV as a cause and consequence of the unequal position of men and women in our society and how this intersects with other forms of discrimination. At present there is no baseline data for Wales to measure improvements in prevention or earlier intervention for Wales.

Similarly, Wales is lacking distinct cost analysis of the impact of VAWDASV. The UK government has carried out a cost analysis of the impact of domestic abuse across England and Wales that has evidenced the cost of domestic abuse is at least £66 million a year.⁸ This includes costs incurred by survivors physical and emotional harm, loss of economic output and costs to local government, health services and criminal justice services.

RECOMMENDATION: Welsh Government creates VAWDASV outcomes framework for Wales and improves the indicator measures; commissions baseline cost analysis of the impact of VAWDASV to identify the current social and economic cost to Wales in order to inform its investment in the implementation of the Act.

Commissioning

Welsh Women's Aid welcomed the statutory Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence Commissioning Guidance (in May 2019) by Welsh Government, particularly the inclusion of the sector's definition of "VAWDASV specialist services", the inclusion of the national suite of quality assurance frameworks available for domestic and sexual violence service standards in Wales, and requirements that regional strategic commissioning is delivered by responsible authorities and partner agencies. . This guidance becomes statutory from April 2020, and 2019-20 was a year during which regional boards were able to prepare for its delivery.

At present there is no clear indication that regions are ready to implement this statutory guidance, and no clear mechanism to hold local authorities and health boards to account for

---

⁷ https://www.audit.wales/system/files/publications/VAWDASV_eng.pdf

⁸

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/772180/horr107.pdf

its delivery at the local level. As Wales Audit Office⁹ identified, there remains great variability in the quality and levels of data collected and many authorities simply do not know what they deliver and how much they spend on responding to VAWDASV nor on its prevention.

Feedback from our members highlights that local procurement procedures in according with local authority standing orders, contradict the best practice embedded in this statutory commissioning guidance. Some areas also continue to insist that services go out to competitive tender when their value falls below European thresholds for public procurement,¹⁰ and often this is done without collaboration with specialist services and survivors to inform the assessment of needs, resources mapping and gaps, best practice on service standards and models of delivery, and what is required in local communities. This places local specialist services at risk and under pressure and has led to several specialist service mergers with larger or regional providers which results in a loss of small community-based provision. There is still much work to be done in terms of commissioners' understanding of the requirements under the new VAWDASV commissioning guidance.

Welsh Women's Aid is holding a workshop (funded by Lloyds Bank Foundation) to support commissioners in their delivery of the commissioning guidance and to encourage a collaborative 'best practice' approach to VAWDASV commissioning based on the 2016 National VAWDASV Commissioning Toolkit (produced by Welsh Women's Aid, Lloyds Bank Foundation, National Adviser and other services).

The Welsh Government commissioning guidance must be applied across all grant and funding streams that commission of VAWDASV services including housing, social care, serious violence prevention, children and families and offender management.

Historically the Supporting People budget has been the largest single funding stream that contributes to the delivery of refuge and community domestic abuse specialist services in Wales. It remains uncertain whether Welsh Government is committed to ensuring the Housing Support Grant and Children and Communities grant supports VAWDASV provision, despite VAWDASV cutting across all priority areas these grants will cover. It is particularly concerning as the outcomes framework for these new grants does not include sufficient VAWDASV specific goals, outcomes and measures as recommended by the specialist sector and by some commissioners. Not making VAWDASV explicit in new grant funding arrangements and simply prioritising what the old grants delivered will result in more of the same, lack of prioritisation given to VAWDASV provision, and risks insufficient spending on specialist services.

RECOMMENDATION:

---

⁹ https://www.audit.wales/system/files/publications/VAWDASV_eng.pdf

¹⁰ The EU procurement threshold for the light touch regime is €750,000 (approximately £560,000). This means that contracts under this size do not need to go through a competitive tendering process and commissioners can be creative in their approaches, including using grant funding. This is outlined in Procurement Policy Note 18/15: New Threshold Levels www.gov.uk/government/publications/procurement-policy-note-1815-new-threshold-levels-2016

- 1. Welsh Government to ensure that the VAWDASV commissioning guidance is mandatory for all commissioners, is applied across funding streams, and ensures commissioners for the Housing Support Grant and Children and Communities Grant understand the definition of specialist services and their role in maintaining a network of provision across Wales.**
- 2. Welsh Government to include distinct VAWDASV outcomes for each goal in the outcome's framework for the grant, in line with the outcome aim of a more equal Wales within the Future Generations Act.**

Sustainable funding

Despite a commitment in the Welsh Government National VAWDASV Strategy 2016-21 to deliver equal access to safety, protection and support from specialist services and to deliver secure and sustainable funding for VAWDASV specialist services, we have continued to see only further short-term annual funding in most areas (with notable exceptions where 5 and 7 year contracts have been issued by commissioners).

The majority of the VAWDASV sector continues to face uncertainty because of a lack of secure and sustainable funding. Many VAWDASV services in Wales have reported that they continue to find it challenging to adequately plan for the future due to their reliance on annual local authority funding and additional short-term grants. Specialist services “by and for” Black and minoritised women specialist services for women with complex and multiple needs, specialist services for children and young people, and specialist rape crisis and sexual violence services remain particularly at risk.

Welsh Government has committed to reviewing how secure sustainable funding might be achieved nationally, and a time-limited ‘task and finish’ working group has been meeting for nearly 4 years led by Government and National Advisors.

However, at the time of writing, we are still unclear about what this solution might look like from Government. Welsh Women’s Aid has mapped and provided the Welsh Government with information on the funding and resources going in to the VAWDASV specialist sector across Wales, this was provided to the Welsh Government Sustainable Funding Task and Finish Group in 2018. Currently there has not been similar mapping that has produced the equivalent information for the public sector or for Government departments. We have also published annual State of the Sector reports¹¹ analysing membership data to set out the current demand for specialist services and the current funding landscape. These have documented the continued struggle of specialist services to find the funding they need to provide high-quality, needs led services to all survivors of VAWDASV. We have also made several recommendations and proposals on how to achieve this. Most recently we have written a paper with recommendations for delivering this, in collaboration with some regional commissioners, however we have yet to discuss this at the Group.

---

¹¹ <https://www.welshwomensaid.org.uk/wp-content/uploads/2019/01/State-of-the-Sector-2018-Eng.pdf>
<https://www.welshwomensaid.org.uk/wp-content/uploads/2017/12/WWA-State-of-the-Sector-2017-ENG.pdf>
<https://www.welshwomensaid.org.uk/wp-content/uploads/2018/02/State-of-the-sector-report-2016-FINAL.pdf>

The VAWDASV grant is relatively small and is allocated by Welsh Government to national or regional providers and to local authorities, as well as to some national services and to Welsh Women's Aid as the umbrella body in Wales.

As stated earlier, the majority of the funding for specialist services comes through other mechanisms. However there appears to be no strategic oversight as to how each Government Department's funding is utilised on VAWDASV, or how each local authority and health board spends its resources on VAWDASV, or how mainstream commissioning through grants or contracts benefits specialist services or other community provision to address VAWDASV.

For instance, it is well evidenced that the cost of VAWDASV to the health service is significant, however at present it is unknown how much investment is made by health services across Wales in identifying and responding to VAWDASV. Feedback from our members shows that engagement and investment by local health boards is ad hoc and is a significant gap in many areas. There is no mechanisms at present that look at all government department and local authority and health board spend on VAWDASV as a whole, so that investment can be made to embed VAWDASV delivery across all areas.

Welsh Women's Aid has joined with Cymorth Cymru and Chartered Institute of Housing Cymru for the Housing Matter Campaign¹² calling for an increase in the funding for the Housing Support Grant. We have calculated the cost to provide support to survivors both in refuge and in the community in Wales at £22,035,958. In 2017/18, the VAWDASV sector received only £8,947,707 from supporting people funding. Greater joined up investment is needed so that no survivor is turned away and that services can provide change that lasts through a holistic model of support from identification to recovery including supporting children and young people alongside the non-abusive parent. This would include refuge services (including shared housing, self-contained units and dispersed accommodation), resettlement support, outreach and floating support, crisis interventions, dedicated support for children and young people and therapeutic support such as support groups.

RECOMMENDATION:

- 1. Welsh Government prioritises meeting its commitment to deliver secure and sustainable funding model for VAWDASV specialist services, including:**
  - **Reviewing Welsh Government and other funding sources that currently support VAWDASV services and interventions across Wales**
  - **Facilitating greater collaboration between relevant partners and provides the opportunity for future funding to take account of gaps in service provision and be more responsive to local needs**
  - **Developing the principles and framework for a model for sustainable funding of VAWDASV specialist services that takes account of the above review and regionalisation agenda**

---

¹² <https://www.welshwomensaid.org.uk/campaigning/housing-matters/>

- 2. Welsh Government increases in the funding for the Housing Support Grant to adequately meet the need to provide support to survivors both in refuge and in the community in Wales.**

Dedicated provision for children and young people

Welsh Women's Aid has carried out analysis of the current provision and funding for dedicated children and young people's specialist services in Wales.¹³ The continued 'post code' lottery of services for children across Wales is a major concern for Welsh Women's Aid and this is linked to the ongoing lack of action to deliver the Strategy commitment to ensure secure sustainable funding by Welsh Government.

Our analysis of evidence suggests that at least 69% of children in Wales who experienced violence and abuse did not receive specialist support last year¹⁴. The current picture of specialist service provision is varied across Wales. Within our membership of specialist services:

- 33% of specialist services have just one dedicated children and young people's member of staff providing full (19%) or part time (14%) support.
- In one organisation this part time provision equates to 5 hours a week to provide support to all the children and young people using their service.
- One service has no specialist children and young people staff in place at all.
- 24% of specialist services have between 1 and 2 members of staff providing full (10%) or part time (14%) support.
- 33% of specialist services have between 2 and 3 members of staff providing full (19%) or part time (14%) support.

Short-term grant funding means that services are precarious and this impacts on staff-turnover and service continuity, which impacts adversely on children and young people who have experienced trauma and need time to build trusting relationships with professionals.

Specialist children's services have a particularly effective role in early intervention to combat the impacts of violence and abuse and significant improvements are seen in health, safety, wellbeing and achievement. Some VAWDASV specialist services in Wales, usually funded by charitable trusts and foundations, offer trauma-informed specialised domestic abuse, sexual violence counselling, and play therapy services for children and young people, which could inform best practice and development and commissioning of further services.

---

¹³ <https://www.welshwomensaid.org.uk/wp-content/uploads/2019/11/Children-and-Young-People-participation-report-FINAL.pdf>

¹⁴ Ibid

Our analysis of regional strategies in Wales shows they do not give adequate commitment, if any, to develop and provide specialist provision for children and young people affected by VAWDASV.

Welsh Women's Aid is also concerned that eligibility for the Housing Support Grant does not expand to children residing in refuges with their mother. Current funding restrictions and limitations prevent services from being able to fully support both mother and child holistically, which is in the best interests of the child.

The Welsh Government has committed to adhering to the UN Convention on the Rights of the Child which states; 'children who have experienced neglect, abuse, exploitation, torture or who are victims of war must receive special support to help them recover their health, dignity, self-respect and social life', something the specialist sector is best placed to deliver.

Considering the Welsh Government's commitments to addressing and mitigating adverse childhood experiences, investment in earlier intervention and support to reduce the impacts of VAWDASV will significantly improve outcomes for some the most vulnerable children and young people in our society and result in savings to the public purse in the longer term.

RECOMMENDATION: Welsh Government ensure it embeds provision for children and young people with in its secure and sustainable funding model for VAWDASV specialist services.

Multiple needs

Welsh Women's Aid welcomes the recent announcement by the Welsh Government of £1.2 million capital funding for move-on and dispersed units, particularly focused on increasing support for those with multiple needs.

The new capital grant is welcome, as the second most prevalent reason for survivors not being accepted into refuge-based support was because the service did not have the capacity to meet their support needs however this is mainly due to lack of revenue funding for support services. **77% of survivors who were unable to access refuge (512) were due to issues surrounding capacity;** whether this was because they were full, unable to meet support needs due to complex needs, lacked accessibility for disabled survivors, lacked resources to support women unable to claim benefits, the survivors were high risk or had previous criminal convictions, or were displaying abusive behaviour.

Whilst capital allocations are welcome, significant coordinated consideration needs to be made about the revenue investment in the provision of support for those that access this accommodation. Not all services in Wales are resourced to have the capacity to offer support to survivors with additional/complex support needs and are limited in how many families they are able to support due to current occupancy, staffing and funding. A joined-up approach is needed between commissioners regionally and Welsh Government, which in some areas, has been lacking.

Further to this, evidence from our joint report with Disability Wales titled '*Supporting disabled people experiencing violence against women, domestic abuse and sexual violence in Wales*'

¹⁵highlighted the vital need for adequate funding is available for disabled survivors. We found services were not always fully resourced to support disabled survivors, additionally, disabled survivors knew this, with many responses stating they did not report the abuse, as one pointed out ‘the support was not there for me to move away from the family home, so there was little point in me reporting the abuse’.

RECOMMENDATION: Welsh Government and relevant authorities, work with specialist services to ensure there is alignment of capital and revenue funding streams to support all survivors of VAWDASV.

Women with No Recourse to Public Funds

Last year 30 women without ‘recourse to public funds’ were supported by our members in refuges who would have otherwise faced destitution. However, funding to support women with no recourse to public funds is significantly limited, and there remains misunderstanding about what constitutes a “public fund” under immigration law, for the purposes of supporting survivors of abuse. UK government immigration rules clearly state “housing and homelessness assistance” constitutes very specific discharge of statutory duties to prevent homelessness.¹⁶ This is further outlined in the Housing (Wales) Act 2014 which does not reference supporting people funds. We are of the understanding that these duties do not restrict supporting people funding and other similar grants being used to support those with no recourse to public funds.

We have continued to see a lack of resources available to enable the specialist VAWDASV sector to support women with an insecure immigration status. While we appreciate decisions on welfare are made at a UK level, we are clear Welsh Government must do more, within the powers it has, to support survivors with no recourse to public funds, particularly given Wales’ commitment to becoming a Nation of Sanctuary for refugees and asylum seekers. By providing a different level of access to women with an insecure immigration status is a discriminatory approach and is not in line with a commitment to the Istanbul Convention principles of ensuring all survivors have access to support including migrant women.

The draft guidance on the new Housing Support Grant established by Welsh Government currently stipulates that anyone whose immigration status determines they cannot access “public funds” cannot, from next year, be supported in Wales by this– even if the grant is used for delivering support not related to statutory duty discharge. This results in discrimination against a large group of people. This **specifically discriminates against survivors of domestic and sexual violence**, who would have previously been able to access specialist advocacy and community support or support in refuges (if the service could cover rental costs) to help them

---

¹⁵ <https://www.welshwomensaid.org.uk/wp-content/uploads/2019/04/WWA-and-Disability-Wales-2019-report-Final-ENG.pdf>

¹⁶ For example: allocation of a council house; allocation of housing association property if this is allocated under the local authority duty discharge.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/518624/Public_funds_v13.0.pdf

recover from abuse and meet their housing support needs. This is contrary to UK immigration rules as outlined above.

Considering the Welsh Government duties to adhere to the Istanbul Convention and its support for all migrants and refugees as part of its commitment to become a Nation of Sanctuary, we would expect to see a commitment from Welsh Government to do more to support this cohort of women and urge Welsh Government to clarify if Supporting People/Housing Support Grant funding can be used for this cohort.

RECOMMENDATIONS:

- 1. Welsh Government publishes the Equality Impact Assessment on the Housing Support Grant guidance as it stands.**
- 2. Welsh Government clarifying that any new grants and funding streams introduced by Welsh Government do not constitute public funds under immigration rules, unless they specifically fall within immigration law and associated rules.**
- 3. Welsh Government introduce a national destitution fund for survivors with no recourse to public funds who fall outside of Government concessions and whose well-being and safety is being impacted detrimentally as a result.**

Education

In 2015 we were pleased to work with the Welsh Government to publish the Whole Education Approach Good Practice Guidance on Violence Against Women and Girls. As part of this, Welsh Women's Aid have welcomed the development of the new curriculum to improve relationship and sexuality education. However, we continue to be presented with evidence with the lack of progress in delivering a "Whole Education Approach" to meet the needs of children who are survivors of abuse and their non-abusive parents as laid out in the guidance.

According to the Estyn report on Healthy Relationships¹⁷ it was recommended schools "implement Welsh Government guidance to provide a whole-school approach to preventing violence against women, domestic abuse and sexual violence" (R1) and "ensure that all staff who work in schools complete the training set out in the National Training Framework" (R2).

Our engagement with survivors, specialist services, education professionals and regional advisers suggests that the implementation of the Whole Education Approach, where it is happening, is predominately focused on one off RSE lessons and is not embedding a response to survivors of VAWDASV (both children and adults) throughout the school system. This engagement has suggested that key areas of the Whole Education Approach are not being delivered on. This has left some survivors feeling that their children have been further victimised by a school system that could not support their needs.

There is no public data or information on the monitoring of teachers and other school staff having adequate training on VAWDASV. Similarly we are significantly concerned that the Welsh Government *Online safety action plan for children and young people in Wales 2019* stated that "in light of the need to reduce bureaucratic burdens, and the review of the

---

¹⁷ <https://www.estyn.gov.wales/thematic-reports/review-healthy-relationships-education>

curriculum, the Welsh Government does not intend, at this stage, to introduce the duty for local authorities to report on educational provision in respect of the (VAWDASV) Act” under action 15.

The Welsh Government committed to review and monitor the impact of the Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015 and local authorities’ duties in relation to education provision. As we are hearing evidence from survivors that schools are not responding adequately to children surviving VAWDASV we feel that it is critically important that the government reconsider the above decision.

While schools are providing generic mental health responses or safeguarding responses to children and young people affected by VAWDASV, these do not provide them with the specialist support they need. School counsellors are not necessarily VAWDASV-trained / experts and cannot provide the specialist support needed by the child or young person. In many areas funding to engage local specialist support services to engage with education institutions does not exist and referral pathways are minimal. Training is vital to ensure teachers and other staff are aware of referral pathways to specialist support services for children, parents and staff affected by VAWDASV.

In December 2017 Welsh Government published The Future of the Sex and Relationships Education Curriculum in Wales: Recommendations of the Sex and Relationships Education Expert Panel.¹⁸ As a member of this panel Welsh Women’s Aid would call for the implementation of the recommendations set out in the report.

RECOMMENDATION:

- 1. Welsh Government carries out monitoring of the full implementation of the Whole Education Approach, this should be included in an inspection framework as part of aligning new inspection arrangements to the new curriculum.**
- 2. Welsh Government should implement in full the recommendations of the SRE Expert Panel report¹⁹ including Welsh Government establishing a SRE professional development pathway, differentiated for stage of education, to be incorporated into ITE and professional learning courses.**

Prevention

A coordinated response to prevention is essential. Too often support has not been available until abuse reaches crisis point, whereas preventative work can step in at a much earlier point and stop escalation, work to stop the irreversible impact of living with long-term abuse on children and ultimately save spending pressure on the public purse.

Our analysis of regional and local VAWDASV strategies shows very limited reference to and commitment to delivering collaborative preventative approaches. We need national and local

---

¹⁸ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2018-03/the-future-of-the-sex-and-relationships-education-curriculum-in-wales.pdf>

¹⁹ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2018-03/the-future-of-the-sex-and-relationships-education-curriculum-in-wales.pdf>

policy makers and elected members to commit to prioritising prevention, including allocating resources towards the prevention of VAWDASV in housing, health, education, safeguarding, criminal justice and community safety, local government and finance. Spending on prevention work remains low despite the policy intent of the Act 2015. Delivery of sustainable funding, as discussed earlier, should also work towards an effective prevention model as well as ensuring the maintenance of a network of life saving support services. While, over time, prevention work can ease demand on other services, funding for the lifesaving, crisis intervention work provided by the specialist VAWDASV sector must continue.

The Wellbeing of Future Generations (Wales) Act 2015 wellbeing goals are relevant to the prevention of VAWDASV and supporting survivors, including an equal Wales, a resilient Wales and a healthy Wales. Relevant authorities have to take action to achieve these goals, yet to do so effectively they need to take action to end VAWDASV as a cause and consequence of inequality between women and men and which has a significant impact on the health and wellbeing of survivors and their children. VAWDASV is prominent within the Future Generations Commissioner's journey to a more equal Wales however further leadership from Welsh Government to ensure public service boards and regional partnership boards prioritise VAWDASV prevention within their development and delivery of well-being goals and plans is needed to embed it across their priorities.

Prevention work includes early intervention work both with survivors and children who are experiencing the 'early signs' of violence and abuse but that also targets perpetrators showing signs of abusive behaviour, before escalation starts.

Welsh Women's Aid's "Change that Lasts" model has been supported by Welsh Government as a model for early intervention and prevention, based on years of working with survivors and evidence of research on a needs led, strengths based approach. The model (Ask Me, Trusted Professional and early intervention work with survivors and perpetrators in specialist services) is an example of systems change on prevention and early intervention, where survivors and perpetrators are identified early and responded to and communities are upskilled to spot the signs earlier, respond appropriately and signpost people to access specialist services that provide a holistic response beyond a risk based approach to provide needs-led and strength based support. Despite Welsh Government advocating for this model in the National Strategy, current funding for the pilot in South Wales, which incorporates all aspects of the model, is funded by the Home Office Transformation Fund as well as Tampon Tax funded Ask Me in Mid, West and North Wales regions. The funding streams end in 2020. Welsh Women's Aid has written to the DCMS and Home Office to raise concerns of the loss of this highly effective model in Wales.

RECOMMENDATION:

- 1. Closer alignment of the VAWDASV Act and the Wellbeing of Future Generations Act in their implementation and monitoring.**
- 2. Welsh Government monitors and holds to account public service boards and regional VAWDASV strategic boards on prioritising prevention and early intervention within their strategic planning and needs assessments.**

3. Welsh Government ensure that investing in evidence-based prevention and early investment is an integral part of a secure and sustainable funding model.

National Advisor positions as required by the Act

Welsh Women's Aid has welcomed the allocation of additional hours to make this position a full-time equivalent post.

At present the engagement with Welsh Women's Aid and the specialist sector is minimal and predominantly through the reconfigured National Advisory Board (now called the "National Expert Group") that has met once in over a year.

While an annual plan has been published, clarity as to how this position is effective in holding Welsh Government, local authorities and health boards to account for their delivery the Act is still necessary.

We recognise the role's function in providing guidance and monitoring activities, although to date there has been limited information published as to what has been the result of successive annual plans and what has been ascertained from monitoring activities.

There has been a recent resurgence of strong support for the need for a VAWDASV Commissioner in Wales, following the Wales Audit Report and during recent Wales Centre for Public Policy consultation on public services' responses to VAWDASV in Wales. It remains unclear what the remit is of the Advisor role if there is a necessity to challenge Welsh Government or other public bodies about not fulfilling their statutory duties. It is unclear what sanctions will take place if these statutory duties are not met, and how these sanctions will be imposed. Sanctions are absolutely vital if the legislation is to 'have teeth' therefore clarity is needed on whether imposing sanctions on non-compliant organisations a statutory function is to be fulfilled by the Adviser or another body.

For further information, please contact Head of Public Affairs and Communications,
Gwendolyn Sterk at Welsh Women's Aid on 02920541551 or email
gwendolynsterk@welshwomensaid.org.uk.

Appendix 1

Welsh Women's Aid Briefing May 2019

Wales and the 'Istanbul Convention'

Welsh Women's Aid has considered the articles within the **European Convention on Preventing and Tackling Violence against Women and Domestic Violence** (the *Istanbul Convention*) within a Wales context.

Although Wales is acknowledged as a territorial entity under the EU structure, the UK hold the membership for the devolved nations and UK Government will be the signatory to the Convention when it is ratified. There are many Articles under the Convention, such as criminal justice and foreign affairs, which are reserved matters and so are the responsibility of Westminster Government. Wales is dependent on a unified legislative approach to their implementation at present.

We have focussed our assessment on the articles that are the responsibility of Welsh Government. We adopted a 'traffic-light' system to evaluate where we feel Welsh Government is complying with the Convention and where improvement is needed. Although the Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015 (the Act) has brought in many positive measures which help to meet the Istanbul Convention in Wales, it is clear from our assessment that whilst Welsh Government has made strides to meet the articles within the convention, there are a number of examples of where we feel there is, as yet, only partial compliance with the Convention articles, and in some cases we feel there is limited compliance. The Articles flagged as red and amber, below, highlight where we feel more work and investment is still needed to ensure compliance.

Pendragon House, Caxton Place | Pentwyn, Cardiff | CF23 8XE
Tel: 02920 541551 | Fax: 02920 736128
Email: info@welshwomensaid.org.uk | Web: www.welshwomensaid.org.uk

Registered Charity Number: 1140962

NON-COMPLIANT

Article 14, point 2 - This is focused on education. While Welsh Government will meet point 1, 'the necessary steps to include teaching materials on issues such as equality... non-stereotyping gender roles, mutual respect, non-violent conflict resolution'. We feel not enough is done in 'informal education facilities' to promote the above principles.

Article 16, point 2 - 'Set up or support treatment programmes aimed at preventing perpetrators, in particular sex-offenders from re-offending'. While perpetrator guidance has been developed, not enough is being done to prevent perpetrators at a national level in terms of funding for safe accredited programmes.

Article 21 - There is a gap at a Welsh Government level for survivors to access specific regional and national complaint mechanisms, currently this is only available via super complaints at a UK level, or on issue specific areas.

PARTIALLY-COMPLIANT

Article 4 - Expects the state to promote and protect the rights of everyone, particularly women to live free from violence; by condemning all forms of discrimination, embedding appropriate legislation and ensuring the practical realisation of this. Prohibiting discrimination, abolishing laws which discriminate against women and ensuring special measures to prevent and protect women from gender based violence. While Wales has taken legislative steps to protect the rights of women in public and private life via the Act – implementation is slow on the ground and the gendered nature needs to be strengthened, particularly in regard to women's disproportionate suffering and women's inequality not being addressed.

Article 6 - The state should implement gender sensitive policies and while we have violence against women within the Act – a more gendered perspective is still needed, with some gender neutral practice still in place.

Article 7 - The state should ensure policies are co-ordinated to encompass measures to prevent and combat all forms of violence. While stakeholder engagement is good, the 3rd sector is not always included. In addition, while there is a written commitment to having survivors central to Welsh Government work, this is not always happening in practice in a meaningful way with recommendations being acted upon.

Article 8 - Appropriate financial and human resources should be allocated for the adequate implementation of policies and programmes to combat VAW. We feel that while financial resources are being put into specialist services, not enough financial or human resources are being invested in this area, which is leading to slow implementation of the Act. In addition, there is no money attached to the Advisor post and despite repeated calls from WWA the question of sustainable funding for services is not being answered

Article 11 - Disaggregated data should be collected at regular intervals on all forms of VAW to help study the root causes and effects and the prevalence of it. We feel data collection should fall under the National Advisor post, however progress has been slow to date. Prevalence assessments have been held up as well due to slow implementation of the VAWDASV indicators. There is still no framework or data collection, five years after implementation of the Act. There has been no commissioning of data collection or utilising data from the specialist sector.

Article 12 - The state should promote social and cultural changes in eradicating prejudice and other practices rooted in the idea of women's inferiority; take into account the needs of people made vulnerable by circumstances; promote the involvement of men and boys in preventing VAW and ensure so called honour is not used to justify acts of violence. Welsh Government funds campaigns to promote social change, however this could go further and there is often a gender neutral approach to campaigning. We feel Welsh Government considers those made vulnerable due to circumstances, except in cases of women with NRPFs. In terms of programmes for the empowerment of women – more investment would be beneficial.

Article 13 - While Welsh Government runs regular awareness raising campaigns, we are concerned there is not a strong emphasis on prevention in these campaigns.

Article 17 - The state should work with the private sector and social media to set guidelines and self-regulatory standards to prevent VAW. WWA have been resourced to do work with the private sector as well as develop workplace guidance however we are not aware of work done directly by Welsh Government. Welsh Government has produced an action plan for online safety for young people and guidance on cyber bullying. We are unaware of any work with tech companies around the harmful impacts of social media.

Article 18 - The state should take steps to protect all victims from any further acts of violence and there is effective co-operation between agencies to protect and support victims and witnesses. We are concerned that not enough measure have been taken to protect specialist services from funding cuts, or about prevention, early intervention and perpetrator work. There are effective measurements in place to ensure co-operation between agencies via Strategies and Advisory Boards as expected in the Act. However, some of the important agencies within that are non-devolved so Welsh Government's impact is limited. The Live Fear Free helpline is available as a triage referral tool. We are concerned that while the Act includes violence against women, Welsh Government responses are still gender neutral at times and do not always consider the societal response to the survivor, particularly in terms of multiple disadvantage and poverty. While benefits and Universal Credit are non-devolved, there are steps Welsh Government could take to do more around ensuring more economic independence.

Article 22 - The state should provide or arrange for specialist women's support services for all women and children. There is a network of services across Wales, however specific support for children is not always available or adequately resourced.

Article 25 - The state should provide for accessible rape and sexual violence centres; there is not enough fully resourced services for sexual violence survivors. Funding is not sustainable, and there are excessive waiting lists.

Article 31 - VAW should be considered when determining contact arrangements between the perpetrator and children. Guidance and training is being developed by CAFCASS Cymru in this area, but there is a lot of progress to make. We are also concerned that a history of domestic abuse is not always considered a good enough reason to limit perpetrator access to children.

Article 40 - Sexual harassment is a non-devolved criminal offence, but enforcement is not always strong. Welsh Government could also do more at a community safety level to change social attitudes to women and harassment.

Article 42 - The state should ensure justification is not made for so-called 'honour' based crimes. While legislation around this is non-devolved, there is a strategic leadership group in Welsh Government and more could be done on community safety, social attitudes and increasing funding for specialist by and for BAME services to address this.

Article 51 - Risk posed should be carried out by all relevant agencies; Welsh Government part funded the development of the Priority Perpetrator Identification tool. In addition the DASH RIC is used in Wales by specialist services, professionals and the Live Fear Free helpline.

Detailed analysis of Wales' compliance with the Istanbul Convention

Article	Detail	Compliant	Partial progress	Limited/no progress
Purposes, definitions, equality and non-discrimination, general obligations				
Article 4 - Fundamental rights, equality and non-discrimination	<p>1. Parties shall take the necessary legislative and other measures to promote and protect the right for everyone, particularly women, to live free from violence in both the public and the private sphere.</p> <p>2. Parties condemn all forms of discrimination against women and take, without delay, the necessary legislative and other measures to prevent it, in particular by:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. embodying in their national constitutions or other appropriate legislation the principle of equality between women and men and ensuring the practical realisation of this principle; b. prohibiting discrimination against women, including through the use of sanctions, where appropriate; c. abolishing laws and practices which discriminate against women. <p>3. The implementation of the provisions of this Convention by the Parties, in particular measures to protect the rights of victims, shall be secured without discrimination on any ground such as sex, gender, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth, sexual orientation, gender identity, age, state of health, disability, marital status, migrant or refugee status, or other status.</p> <p>4. Special measures that are necessary to prevent and protect women from gender-based violence shall not be considered discrimination under the terms of this Convention.</p> <p><i>Wales has taken legislative steps to protect the rights of women via the Act – however other measures to secure the realisation of this right are slow to introduce and implement. Practical realisation of women’s equality is not a reality on the ground, and neither have practices which discriminate against women been abolished.</i></p> <p><i>We call for a non-discriminatory approach to be put on a statutory footing to mark the importance of this as a legal guiding principle. In the absence of a comprehensive support framework in Welsh legislation, it is essential that there is cohesion and consistency in the</i></p>	<p>x</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	

	<i>approach taken by public authorities when responding to victims. As it stands protections for migrant women are limited, victims face a post-code lottery to protection and valuable specialist services are not protected and Wales lacks delivery of adequate funding for refuges and support services, particularly for victims without recourse to public funds.</i>			
Article 5 - State obligations and due diligence	<p>1. Parties shall refrain from engaging in any act of violence against women and ensure that State authorities, officials, agents, institutions and other actors acting on behalf of the State act in conformity with this obligation.</p> <p>2. Parties shall take the necessary legislative and other measures to exercise due diligence to prevent, investigate, punish and provide reparation for acts of violence covered by the scope of this Convention that are perpetrated by non-State actors.</p> <p>There are still some questions around enforcement of law for crimes against women for example rape attrition rates, we appreciate the CJS is devolved so limited in terms of Welsh Government impact on this. However there are known examples of violence against women by the state, from police officers for example and responsibility for this would lie with the PCCs which are devolved. Additionally, Welsh Government has a role to play in ending sexual harassment and published a report 'Creating the right culture' September 2018 on conduct within the Welsh Assembly and further afield.</p>		X x	
Article 6 - Gender-sensitive policies	<p>1. Parties shall undertake to include a gender perspective in the implementation and evaluation of the impact of the provisions of this Convention and to promote and effectively implement policies of equality between women and men and the empowerment of women.</p> <p>While we have violence against women recognised on the face of the Act, the adoption of a gendered perspective across all aspects of delivery is yet to be achieved, with some gender neutral practice still in place.</p>		x	
Integrated policies and data collection				
Article 7 - Comprehensive and co-ordinated policies	<p>1. Parties shall take the necessary legislative and other measures to adopt and implement State-wide effective, comprehensive and co-ordinated policies encompassing all relevant measures to prevent and combat all forms of violence</p>		X	

	<p>covered by the scope of this Convention and offer a holistic response to violence against women.</p> <p>2. Parties shall ensure that policies place the rights of the victim at the centre of all measures and are implemented by way of effective co-operation among all relevant agencies, institutions and organisations.</p> <p>3. Measures taken pursuant to this article shall involve, where appropriate, all relevant actors, such as government agencies, the national, regional and local parliaments and authorities, national human rights institutions and civil society organisations.</p> <p>Stakeholder engagement is good, however the 3rd sector civil society organisations are not always included in opportunities for co-operation to achieve effective policies and practice. The Strategy commits to having survivors rights and experiences central to multi-agency coordination and work, but this is not always happening in practice.</p>		X	
Article 8 - Financial resources	<p>1. Parties shall allocate appropriate financial and human resources for the adequate implementation of integrated policies, measures and programmes to prevent and combat all forms of violence covered by the scope of this Convention, including those carried out by nongovernmental organisations and civil society.</p> <p>Financial resources are being invested into specialist services, however this is not secure nor sustainable so cannot be considered appropriate. Slow implementation of the Act has also been noted, which is in part due to limited resources being allocated to its delivery.</p>		X	
Article 9 - Non-governmental organisations and civil society	<p>1. Parties shall recognise, encourage and support, at all levels, the work of relevant nongovernmental organisations and of civil society active in combating violence against women and establish effective co-operation with these organisations.</p> <p>Welsh Government recognises and supports the work of some NGOs and involves civil society and NGOs in co-operating on some – but not all - aspects of Strategy delivery. The legislation doesn't secure the provision of specialist VAWG NGOs in Wales as it solely focusses on the public sector.</p>		X	
Article 10 - Co-ordinating body	<p>1. Parties shall designate or establish one or more official bodies responsible for the coordination, implementation, monitoring and evaluation of policies and measures to prevent and combat all forms of violence covered by this Convention. These bodies</p>	X		

	<p>shall co-ordinate the collection of data as referred to in Article 11, analyse and disseminate its results.</p> <p>2. Parties shall ensure that the bodies designated or established pursuant to this article receive information of a general nature on measures taken</p> <p>3. Parties shall ensure that the bodies designated or established pursuant to this article shall have the capacity to communicate directly and foster relations with their counterparts in other Parties.</p> <p>4. Welsh Government has allocated a national team leading on implementation, monitoring and evaluation of policies and measures regionally and locally, and resources a national umbrella body to secure this data from the third sector. National data collection and analysis is in its early stages. There is a National Advisor roles in place in Wales but the role should be further resourced and independence from the government should be ensured. The Act sets out that the role of the Advisor is to advise the Welsh Ministers about pursuing the Act or tackling related matters, give assistance to Ministers, undertake research relating to the Act ‘tackling related matters or examining whether abuse of any kind is related directly or indirectly to inequality of any kind between people of a different gender, gender identity or sexual orientation’ advise other people on matter relating the Act and produce reports on the Act.</p>	X x		
Article 11 - Data collection and research	<p>1. Parties shall undertake to:</p> <p>a. Collect disaggregated relevant statistical data at regular intervals on cases of all forms of violence covered by the scope of this Convention;</p> <p>b. Support research in the field of all forms of violence covered by the scope of this Convention in order to study its root causes and effects, incidences and conviction rates, as well as the efficacy of measures taken to implement this Convention.</p> <p>2. Parties shall endeavour to conduct population-based surveys at regular intervals to assess the prevalence of and trends in all forms of violence covered by the scope of this Convention.</p> <p>3. Parties shall provide GREVIO (https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio) with the information collected in order to stimulate international co-operation and enable international benchmarking.</p>		X x	

	<p>4. Parties shall ensure that the information collected pursuant to this article is available to the public.</p> <p>With regards 1 and 2 above, population-based surveys to assess prevalence and trends have been held up due to slow implementation of the VAWDASV indicators. There is no framework for data collection, five years after implementation of the Act, and there has been no effective means of utilising the range of data available from the specialist sector. Data collection should fall under the National Advisor position, in accordance with the Act. The National Advisor is to <i>‘undertake research relating to pursuing the purpose of this Act, tackling related matters or examining whether abuse of any kind is related directly or indirectly to inequality of any kind between people of a different gender, gender identity or sexual orientation’</i> however progress has been slow to date. 3 and 4 above occur following ratification.</p>			
Prevention:				
Article 12 - General obligations	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parties shall take the necessary measures to promote changes in the social and cultural patterns of behaviour of women and men with a view to eradicating prejudices, customs, traditions and all other practices which are based on the idea of the inferiority of women or on stereotyped roles for women and men. 2. Parties shall take the necessary legislative and other measures to prevent all forms of violence covered by the scope of this Convention by any natural or legal person. 3. Any measures taken shall take into account and address the specific needs of persons made vulnerable by particular circumstances and shall place the human rights of all victims at their centre. 4. Parties shall take the necessary measures to encourage all members of society, especially men and boys, to contribute actively to preventing all forms of violence covered by the scope of this Convention. 5. Parties shall ensure that culture, custom, religion, tradition or so-called “honour” shall not be considered as justification for any acts of violence covered by the scope of this Convention. 6. Parties shall take the necessary measures to promote programmes and activities for the empowerment of women 	X	X	

	<p>While more could be done to ensure acts of violence within the context of so called honour are prevented, we feel Welsh Government is clear that there are no justifications for this crime.</p> <p>Welsh Government funds campaigns to promote social change and has legislated to create statutory duties to prevent violence against women. However implementation on the ground is patchy or non-existent. There is consideration of those made vulnerable due to particular circumstances, but this does not often address multiple disadvantage faced by women particularly migrant/BME women without recourse to public funds. The promotion of programmes and activities for women's empowerment are limited and not evidence-based.</p>			
Article 13 - Awareness-raising	<ol style="list-style-type: none"> Parties shall promote or conduct, on a regular basis and at all levels, awareness-raising campaigns or programmes, including in co-operation with national human rights institutions and equality bodies, civil society and non-governmental organisations, especially women's organisations, where appropriate, to increase awareness and understanding among the general public of the different manifestations of all forms of violence covered by the scope of this Convention, their consequences on children and the need to prevent such violence. Parties shall ensure the wide dissemination among the general public of information on measures available to prevent acts of violence covered by the scope of this Convention. <p>National ad-hoc awareness campaigns have been created and disseminated, but these have not covered all forms of VAWG nor have they had a wide-ranging reach. Information amongst communities to prevent VAWG has been limited and needs further attention.</p>	X	x x	
Article 14 – Education	<ol style="list-style-type: none"> Parties shall take, where appropriate, the necessary steps to include teaching material on issues such as equality between women and men, non-stereotyped gender roles, mutual respect, non-violent conflict resolution in interpersonal relationships, gender-based violence against women and the right to personal integrity, adapted to the evolving capacity of learners, in formal curricula and at all levels of education. Parties shall take the necessary steps to promote the principles referred to in paragraph 1 in informal educational facilities, as well as in sports, cultural and leisure facilities and the media. 	X		x

	<p>Once compulsory SRE is in place, Welsh Government will comply with teaching materials on equality and VAW. However we are not aware of progress on ‘informal education’ such as in sports facilities and the media</p>			
<p>Article 15 – Training of Professionals</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parties shall provide or strengthen appropriate training for the relevant professionals dealing with victims or perpetrators of all acts of violence covered by the scope of this Convention, on the prevention and detection of such violence, equality between women and men, the needs and rights of victims, as well as on how to prevent secondary victimisation. 2. Parties shall encourage that the training includes training on coordinated multi-agency co-operation to allow for a comprehensive and appropriate handling of referrals in cases of violence covered by the scope of this Convention. <p>Training of professionals as expected by the convention is covered through the National Training Framework, however ‘ask and act’ only refers to victims of abuse, without including perpetrators.</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	
<p>Article 16 – Preventative Intervention and treatment programmes</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to set up or support programmes aimed at teaching perpetrators of domestic violence to adopt non-violent behaviour in interpersonal relationships with a view to preventing further violence and changing violent behavioural patterns. 2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to set up or support treatment programmes aimed at preventing perpetrators, in particular sex offenders, from re-offending. 3. In taking the measures referred to, parties shall ensure that the safety of, support for and the human rights of victims are of primary concern and that, where appropriate, these programmes are set up and implemented in close co-ordination with specialist support services for victims. <p>Welsh Government has developed guidance for commissioning perpetrator services to suggested minimum standards but the access to and availability of programmes (to UK</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>

	standards) for domestic abuse and sexual offending is limited. Where programmes are commissioned by the state, sufficient resources to ensure victims are supported is limited.			
Article 17 – Participation of the private sector and media	<p>1. Parties shall encourage the private sector, the information and communication technology sector and the media, with due respect for freedom of expression and their independence, to participate in the elaboration and implementation of policies and to set guidelines and self-regulatory standards to prevent violence against women and to enhance respect for their dignity</p> <p>2. Parties shall develop and promote, in co-operation with private sector actors, skills among children, parents and educators on how to deal with the information and communications environment that provides access to degrading content of a sexual or violent nature which might be harmful.</p> <p>WWA have been resourced by Government to do work with the private sector as well as develop workplace guidance however we are not aware of work yet done directly by Welsh Government. Welsh Government has produced an action plan for online safety for young people and guidance on cyber bullying. We are unaware of any work with tech companies around the harmful impacts of social media.</p>		X	
Protection and support				
Article 18 – General Obligations	<p>1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to protect all victims from any further acts of violence.</p> <p>2. Parties shall take the necessary legislative or other measures, in accordance with internal law, to ensure that there are appropriate mechanisms to provide for effective co-operation between all relevant state agencies, including the judiciary, public prosecutors, law enforcement agencies, local and regional authorities as well as non-governmental organisations and other relevant organisations and entities, in protecting and supporting victims and witnesses of all forms of violence covered by the scope of this Convention, including by referring to general and specialist support services as detailed in Articles 20 and 22 of this Convention.</p> <p>3. Parties shall ensure that measures taken shall:</p> <p>a. be based on a gendered understanding of violence against women and domestic violence and shall focus on the human rights and safety of the victim;</p>	X	X	

	<ul style="list-style-type: none"> b. be based on an integrated approach which takes into account the relationship between victims, perpetrators, children and their wider social environment; c. aim at avoiding secondary victimisation; d. aim at the empowerment and economic independence of women victims of violence; e. allow, where appropriate, for a range of protection and support services to be located on the same premises; f. address the specific needs of vulnerable persons, including child victims, and be made available to them. <p>4. The provision of services shall not depend on the victim’s willingness to press charges or testify against any perpetrator.</p> <p>5. Parties shall take the appropriate measures to provide consular and other protection and support to their nationals and other victims entitled to such protection in accordance with their obligations under international law.</p> <p>Where we have scored amber for point 1, we are concerned that not enough measure have been taken to protect specialist services from funding cuts, or about prevention, early intervention and perpetrator work to protect all victims from harm. Under point 2, there are effective measurements in place to ensure co-operation between agencies via Strategies and Advisory Boards as expected in the Act. However, some of the important agencies within that are non-devolved so Welsh Governments impact is limited. Under point 3, we are concerned that while the Act includes violence against women, Welsh Government responses are still gender neutral at times and does not always consider the societal response to the survivor, particularly in terms of multiple disadvantage and poverty. While benefits and universal credit are non-devolved, there are steps Welsh Government could take to do more around ensuring more economic independence. Point 5 we believe this is reserved.</p>	x		
Article 19 – Information	<p>Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims receive adequate and timely information on available support services and legal measures in a language they understand.</p> <p>This is delivered via the Live Fear Free helpline</p>	x		

Article 20 – General Support Services	<p>1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims have access to services facilitating their recovery from violence. These measures should include, when necessary, services such as legal and psychological counselling, financial assistance, housing, education, training and assistance in finding employment.</p> <p>2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims have access to health care and social services and that services are adequately resourced and professionals are trained to assist victims and refer them to the appropriate services.</p> <p>While legislative measures are in place to promote effective commissioning of services with the aim of achieving equal access to support services and there is a commitment in the VAWDASV strategy, our State of the Sector annual analysis shows that not all victims have access to help and support where and when they need it. Services also lack secure and sustainable funding to deliver core crisis and long-term recovery, and do not have the capacity to meet demand. The National Training Framework ensures healthcare and other devolved agencies are able to support survivors, however women with NRPF are not always able to access those services.</p>		X	
Article 21 – Assistance in individual/collective complaints	<p>Parties shall ensure that victims have information on and access to applicable regional and international individual/collective complaints mechanisms. Parties shall promote the provision of sensitive and knowledgeable assistance to victims in presenting any such complaints.</p> <p>Survivors have access to complaint mechanisms via the Super Complaints process regarding CJS concerns but this is at a UK level. There is therefore a gap at a Wales/regional level.</p>			X
Article 22 – Specialist support services	<p>1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide or arrange for, in an adequate geographical distribution, immediate, short- and long-term specialist support services to any victim subjected to any of the acts of violence covered by the scope of this Convention.</p> <p>2. Parties shall provide or arrange for specialist women’s support services to all women victims of violence and their children.</p>		X	

	<p>There is a network of services across Wales, however members have reported to us that geographical factors, such as rurality are not always considered by commissioners. In addition, long-term specialist support services are not readily available. Finally, specific support for children is not always available or particular cohorts of women, Women's Aid Save Refuges, Save Lives report found there are not enough refuges per population and on one day 155 women and 103 children were turned away from the first refuge they approached.</p>			
Article 23 - Shelters	<p>Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide for the setting-up of appropriate, easily accessible shelters in sufficient numbers to provide safe accommodation for and to reach out pro-actively to victims, especially women and their children</p> <p>Accessible refuges are available across Wales however there are not enough bed spaces to meet the needs of all women and children seeking refuge. Refuges become less accessible for women with additional support needs, either due to a disability or multiple disadvantage, those with large families or teenage sons.</p>		x	
Article 24 – Telephone helplines	<p>Parties shall take the necessary legislative or other measures to set up state-wide round-the-clock (24/7) telephone helplines free of charge to provide advice to callers, confidentially or with due regard for their anonymity, in relation to all forms of violence covered by the scope of this Convention.</p> <p>The Live Fear Free helpline is available 24/7</p>	x		
Article 25 – Support for victims of sexual violence	<p>Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide for the setting up of appropriate, easily accessible rape crisis or sexual violence referral centres for victims in sufficient numbers to provide for medical and forensic examination, trauma support and counselling for victims.</p> <p>There is not enough fully resourced services for sexual violence survivors. Funding is fraught, members highlight concerns about funding uncertainty, with limited funding coming from devolved areas such as health, local authority or Welsh Government funding streams. Members have reported that they have never been fully funded and rely on self-</p>		x	

	generating funding streams. In addition, there are excessive waiting lists Our State of the Sector report found 292 survivors of sexual violence were waiting for support, due to demand exceeding capacity, this represents 26% of referrals.			
Article 26 – Protection and support for child witnesses	<p>1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that in the provision of protection and support services to victims, due account is taken of the rights and needs of child witnesses of all forms of violence covered by the scope of this Convention.</p> <p>2. Measures taken pursuant to this article shall include age-appropriate psychosocial counselling for child witnesses of all forms of violence covered by the scope of this Convention and shall give due regard to the best interests of the child.</p> <p>As stated, there is limited resources to support children in their own right. If children are subject to a child protection register, they should be entitled to an advocate. Additionally, children in the care system (perhaps because of witnessing/being subjected to violence and abuse) are also given the option of an advocate.</p>		x	
Article 27 - Reporting	<p>Parties shall take the necessary measures to encourage any person witness to the commission of acts of violence covered by the scope of this Convention or who has reasonable grounds to believe that such an act may be committed, or that further acts of violence are to be expected, to report this to the competent organisations or authorities.</p> <p>This is supported by Welsh Government’s Don’t Be Bystander campaign and some funding has been provided to WWA to develop and roll out to universities. We are unaware of any work to date on 3rd party reporting.</p>	x		
Article 28 – Reporting by Professionals	Parties shall take the necessary measures to ensure that the confidentiality rules imposed by internal law on certain professionals do not constitute an obstacle to the possibility, under appropriate conditions, of their reporting to the competent organisations or authorities if they have reasonable grounds to believe that a serious act of violence covered by the scope of this Convention, has been committed and further serious acts of violence are to be expected.	x		

	There are a number of protocols in place to ensure confidentiality when information sharing. We are concerned that GDPR could impact some monitoring			
Substantive law				
Article 29 – Civil lawsuits and remedies	<ol style="list-style-type: none"> Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide victims with adequate civil remedies against the perpetrator. Parties shall take the necessary legislative or other measures to provide victims, in accordance with the general principles of international law, with adequate civil remedies against State authorities that have failed in their duty to take the necessary preventive or protective measures within the scope of their powers. <p>The Renting Homes Act will make it easier to target the perpetrator for evictions, but it is not in law yet. There are measures in place for survivors to challenge state failures which is at a UK level, which we would encourage devolved monitoring of e.g. by the Advisors.</p>		x	
Article 30 – Compensation	Criminal injuries compensation is non-devolved			
Article 31 – Custody, visitation rights and safety	<ol style="list-style-type: none"> Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that, in the determination of custody and visitation rights of children, incidents of violence covered by the scope of this Convention are taken into account. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the exercise of any visitation or custody rights does not jeopardise the rights and safety of the victim or children <p>In terms of visitation for children, guidance and training is being developed but this is an area that has a lot of progress to make. We are also concerned that domestic abuse is not considered a good enough reason not to grant access to children. There is also a lack of nationally available supervised contact facilities available, particularly in rural areas.</p>		x x	
Article 32 – Civil consequences of forced marriage	Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that marriages concluded under force may be voidable, annulled or dissolved without undue financial or administrative burden placed on the victim.			

	Non – devolved			
Article 33 – psychological violence	<p>Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of seriously impairing a person’s psychological integrity through coercion or threats is criminalised.</p> <p>This is covered in the Serious Crime Act and is reserved</p>			
Article 34 - Stalking	<p>Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of repeatedly engaging in threatening conduct directed at another person, causing her or him to fear for her or his safety, is criminalised</p> <p>Non-devolved but criminalised by UK Government</p>			
Article 35 – Physical violence	<p>Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of committing acts of physical violence against another person is criminalised</p> <p>Non-devolved but criminalised by UK Government</p>			
Article 36 – sexual violence including rape	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conducts are criminalised: <ol style="list-style-type: none"> A) engaging in non-consensual vaginal, anal or oral penetration of a sexual nature of the body of another person with any bodily part or object; B) engaging in other non-consensual acts of a sexual nature with a person; C) causing another person to engage in non-consensual acts of a sexual nature with a third person. 2. Consent must be given voluntarily as the result of the person’s free will assessed in the context of the surrounding circumstances. 3. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the provisions of paragraph 1 also apply to acts committed against former or current spouses or partners as recognised by internal law. <p>Non-devolved but criminalised by UK Government</p>			

<p>Article 37 – Forced marriage</p>	<p>1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of forcing an adult or a child to enter into a marriage is criminalised.</p> <p>2. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of luring an adult or a child to the territory of a Party or State other than the one she or he resides in with the purpose of forcing this adult or child to enter into a marriage is criminalised</p> <p>Non-devolved but criminalised by UK Government</p>			
<p>Article 38 – Female Genital Mutilation</p>	<p>1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conducts are criminalised:</p> <p>A) excising, infibulating or performing any other mutilation to the whole or any part of a woman’s labia majora, labia minora or clitoris;</p> <p>B) coercing or procuring a woman to undergo any of the acts listed in point a;</p> <p>C) inciting, coercing or procuring a girl to undergo any of the acts listed in point a</p> <p>Non-devolved but Welsh Government have done a lot of work around awareness raising and taking strategic leadership</p>			
<p>Article 39 – forced abortion and forced sterilisation</p>	<p>1. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conducts are criminalised:</p> <p>A) Performing an abortion on a woman without her prior and informed consent;</p> <p>B) Performing surgery which has the purpose or effect of terminating a woman’s capacity to naturally reproduce without her prior and informed consent or understanding of the procedure.</p> <p>Non-devolved but criminalised by UK Government</p>			
<p>Article 40 – sexual harassment</p>	<p>Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that any form of unwanted verbal, non-verbal or physical conduct of a sexual nature with the purpose or effect of violating the dignity of a person, in particular when creating an intimidating, hostile, degrading, humiliating or offensive environment, is subject to criminal or other legal sanction.</p>		x	

	This is a non-devolved criminal offence but enforcement is not always strong. Welsh Government could also do more at a community safety level to change social attitudes to women and harassment.			
Article 41 – Aiding and abetting and attempt	<ol style="list-style-type: none"> Parties shall take the necessary legislative or other measures to establish as an offence, when committed intentionally, aiding or abetting the commission of the offences established in accordance with Articles 33, 34, 35, 36, 37, 38.a and 39 of this Convention. Parties shall take the necessary legislative or other measures to establish as offences, when committed intentionally, attempts to commit the offences established in accordance with Articles 35, 36, 37, 38.a and 39 of this Convention. <p>Non-devolved but criminalised by UK Government</p>			
Article 42 – Unacceptable justifications for crimes, including crimes committed in the name of so-called honour	<ol style="list-style-type: none"> Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that, in criminal proceedings initiated following the commission of any of the acts of violence covered by the scope of this Convention, culture, custom, religion, tradition or so-called “honour” shall not be regarded as justification for such acts. This covers, in particular, claims that the victim has transgressed cultural, religious, social or traditional norms or customs of appropriate behaviour. Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that incitement by any person of a child to commit any of the acts referred to in paragraph 1 shall not diminish the criminal liability of that person for the acts committed. <p>Non-devolved. There is a strategic leadership group in Welsh Government but more could be done on community safety, social attitudes and increasing funding for specialist by and for BME services.</p>		x	
Article 43 – Application of criminal offences	<p>The offences established in accordance with this Convention shall apply irrespective of the nature of the relationship between victim and perpetrator.</p> <p>Non devolved, however the VAWDASV Act includes no time limit on the length of relationship, it will still recognise that violence and abuse has been experienced in the context of VAWDASV.</p>			
Article 44 - Jurisdiction	This is likely at a UK level and will be covered under the DA bill			

Article 45 – Sanctions and measures	Non-devolved			
Article 46 – Aggravating circumstances	Non-devolved			
Article 47 – Sentences passed by another party	Non-devolved			
Article 48 – Prohibition of mandatory alternative dispute resolution processes or sentencing	Non-devolved			
Article 49 – Investigation, prosecution, procedural law and protective measures	Non-devolved			
Article 50 – immediate response, prevention and protection	Non-devolved			
Article 51 – Risk assessment and risk management	1 2 Welsh Government part funded the development of the priority perp intervention tool. In addition the DASH RIC is used by specialist services and the Live Fear Free helpline	x	x	
Article 52 – Emergency barring orders	Non-devolved, however the Renting Homes Act will include guidance on removing perpetrators from joint tenancies			

Article 53 – Restraining or protection orders	Non-devolved however Welsh Government could fulfil a monitoring function on the use of these in Wales			
Article 54 – Investigations and evidence	Evidence relating to the sexual history of victims is a non-devolved			
Article 55 – Ex Parte and ex officio proceedings	A case being wholly dependent on the complainant of a victim is a non-devolved matter. In regards to support for victims in the court process, Welsh Government should ensure there are more co-located court IDVAs			
Article 56 – Measures of protection	Non-devolved however the use of special measures in courts are not currently standard but need to be requested. In order to better comply special measures in courts must be standardised.			
Article 57 – legal aid	Non-devolved – but many barriers in place to access			
Article 58 – Statute of limitations	Non-devolved			
Article 59 – Residence Status	Non-devolved, however Welsh Government could do more to ensure the funding of specialist services to enable women who are on a spousal visa, to go through the process.			
Article 60 – Gender based asylum claims	Welsh Government should ensure a gender responsive reception for refugees and consider the gender sensitive nature of the dispersal areas			
Article 61 – non-refoulement	Non-devolved			
Article 62 – General principals	Non-devolved			
Article 63 – measures relating to persons at risk	Non-devolved			
Article 64 – Information	Non-devolved			
Article 65 – Data protection	We assume Welsh Government is compliant	x		

Articles 66 – 81

The remaining articles of the convention are concerned with the monitoring mechanisms used by the 'Group of experts on action against violence against women and domestic violence (GREVIO) and the implementation of the convention by Welsh Government. Articles are concerned with; who will make up the group of experts, the procedures for monitoring, such as submitting a report. It also includes details on the process for amendments to the conventions and that the convention should not prevent the introduction of laws which would further benefit people impacted by violence against women. The articles also explain that the convention can be denounced and the process for doing that.

Eitem 4

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Cynnydd o ran rhoi'r Ddeddf Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ar waith

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Paratowyd yr adroddiad hwn i'w gyflwyno i'r Cynulliad Cenedlaethol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Rheolwr prosiect tîm astudio Swyddfa Archwilio Cymru oedd Nick Selwyn ac roedd y tîm yn cynnwys Philippa Dixon, Steve Frank, Euros Lake, Matt Brushett a Sara Leahy dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2019

Cewch aildefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei aildefnyddio, rhaid i chi ei aildefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

	Crynodeb	5
	Mae dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol yn aml yn cael eu gadael i lawr gan system anghyson, gymhleth a thameidiog	5
	Argymhellion	9
1	Gan nad oes un asiantaeth unigol yn ysgwyddo cyfrifoldeb, mae dioddefwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn ei chael yn anodd ymgodymu â'r system dameidiog	11
	Nid oes gan awdurdodau lleol a'u partneriaid wastad ddarlun cyflawn o wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn eu hardal, na'r galw y mae angen iddynt ei ateb	13
	Gall gwasanaethau ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol orgyffwrdd â'i gilydd, ond mae bylchau yn y ddarpariaeth a'r wybodaeth hefyd	16
	Nid yw cyrff cyhoeddus wastad yn cael bod cymorth a chanllawiau gan Lywodraeth Cymru yn ddefnyddiol ac yn amserol	18
2	Nid yw cyrff cyhoeddus wedi symud yn llwyr o wasanaethau adweithiol i fodel ataliol sy'n taro cydbwysedd rhwng anghenion byrdymor a hirdymor dioddefwyr a goroeswyr	21
	Mae cyflwyno hyfforddiant yn dechrau codi ymwybyddiaeth	23
	Mae'r Ddeddf yn helpu i lywio'r broses o drawsnewid gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol	25
	Mae cydweithio wedi hen ennill ei blwyf mewn rhai rhannau o Gymru, ond mae integreiddio ar ei hôl hi	25
	Mae gwendidau o ran rhannu data'n dal i fod yn rhwystr	28
	Mae gwasanaethau'n newid yn araf i ganolbwyntio ar atal	30
	Mae landlordiaid tai cymdeithasol yn cefnogi dioddefwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ac yn gweithredu yn erbyn cyflawnwyr	32

Tudalen y pecyn 58

3	Nid yw cymhlethdodau cyllid ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn galluogi cyrff cyhoeddus i asesu gwerth am arian mewn perthynas â darparu gwasanaethau a thrawsnewid gwasanaethau	33
	Mae cyllid ar gyfer gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn dameidiog, cymhleth a byrdymor ar y cyfan	35
	Mae ansawdd comisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn rhy anghyson i sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn cael gwerth am arian	37
	Mae gwerthuso perfformiad ac effaith gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn anodd oherwydd gwendidau mewn trefniadau	43
	Atodiad 1 – Methodoleg yr adolygiad	45

Crynodeb

Mae dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol yn aml yn cael eu gadael i lawr gan system anghyson, gymhleth a thameidiog

- 1 Mae trais domestig yn digwydd ym mhob dosbarth cymdeithasol ac mae'r un mor gyffredin yng Nghymru wledig a threfol. Yn y mwyafrif o achosion, nid dieithryn yw'r ymosodwr ond mae'n adnabyddus i'r dioddefwr ac yn debygol o fod â pherthynas agos, neu fod wedi cael perthynas agos, gyda hwy. Boed yn ymosodiad rhywiol, yn achos o dreisio, yn ymosodiad corfforol neu'n gam-drin emosiynol, mae menywod yn wynebu mwy o risg gan wŷr, cariadon, perthnasau gwrywaidd a chydabod nag ydynt gan ddieithriaid. Anabl y mae ymosodiadau treisgar o'r math yma'n ddigwyddiadau unigol ond maent yn debygol o fod yn barhaus ac yn fynych gyda'r amcan o barhau i arfer pŵer a rheolaeth dros ddioddefwyr. Gall dioddefwyr fod o holl sbectwm cymdeithas, gan gynnwys pobl hŷn, pob ethnigrwydd, crefydd a chred, pobl ag anabledau a phobl o'r gymuned Pobl Lesbiaidd, Hoyw, Ddeurywiol a Thrawsryweddol (LGBT).

Arddangosyn 1: diffinio trais a cham-drin domestig

Diffiniad Llywodraeth Cymru o drais a cham-drin domestig yw: 'unrhyw ddigwyddiad neu batrwm o ddigwyddiadau sy'n cynnwys ymddygiad sy'n rheoli, yn gorfodi neu'n fygythiol, trais neu gamdriniaeth rhwng unigolion dros 16 oed sydd yn, neu sydd wedi bod yn bartneriaid neu'n aelodau o'r un teulu, beth bynnag fo'u rhyw neu rywioldeb. Gall y gamdriniaeth gynnwys cam-drin seicolegol, corfforol, ariannol neu emosiynol, ond nid yw'n gyfyngedig i hyn.'

Yr elfennau eraill o Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yw:

- Treisio a thrais rhywiol
- Priodas dan orfod
- Aflonyddu rhywiol
- Anffurfio organau cenhedlu benywod (FGM)
- 'Trais ar sail anrhydedd' fel y'i gelwir
- Camfanteisio rhywiol trwy'r diwydiant rhyw/puteindra
- Stelcio
- Masnachu pobl

- 2 Nid yw gwybodaeth am nifer yr achosion o drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yng Nghymru'n cael ei choladu'n gyson nac yn ganolog ac nid oes darlun eglur o faint y broblem. Yn yr un modd, mae bwlch mewn data sy'n dangos i ba raddau y mae dioddefwyr, goroeswyr a chyflawnwyr yn defnyddio gwasanaethau cyhoeddus a pha wasanaethau cyhoeddus dydd ar gael. Un o'r ffynonellau gorau i gael gwybodaeth sy'n ymwneud yn benodol â Chymru ynghylch y galw am wasanaethau cam-drin a thrais domestig yw datganiadau data aelodau Cymorth i Ferched Cymru¹ sy'n dangos bod dros 12,166 o oroeswyr wedi cael cymorth gan wasanaethau arbenigol yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, nid oedd modd rhoi cymorth i 431 o oroeswyr a atgyfeiriwyd at lochesi oherwydd cyfyngiadau ar adnoddau a chapasiti, ac ar ddiwedd mis Mawrth 2018 roedd rhestr aros o ryw 300 o oroeswyr trais rhywiol a oedd yn disgwyl am gymorth i ymdrin â'u profiad(au) o drais a cham-drin rhywiol. Mae ymchwil yn amcangyfrif bod trais domestig yn costio £826 miliwn y flwyddyn i Gymru: £202.6 miliwn mewn costau gwasanaethau, £100.9 miliwn mewn allbwn economaidd a gollir a £522.9 miliwn mewn costau dynol ac emosiynol².
- 3 Mae nifer o gyrff sydd â chyfrifoldeb am helpu dioddefwyr a goroeswyr cam-drin a thrais domestig. Mae'r rhain yn cynnwys awdurdodau lleol, yr heddlu, cyrff iechyd lleol a chyrff y GIG a sefydliadau tai. Hefyd, ceir hanes cryf a hir o sefydliadau'r trydydd sector yn gweithio gyda dioddefwyr a goroeswyr ac yn eu cefnogi. Felly mae cydweithio a gweithio ar y cyd yn effeithiol yn hanfodol i sicrhau bod gwasanaethau'n effeithlon ac mor effeithiol â phosibl, yn enwedig o ystyried y llwybrau lluosog i mewn i wasanaethau ar draws ac o fewn cyrff cyhoeddus. Nid yw hyn yn rhwydd gan nad oes un asiantaeth sydd â chyfrifoldeb am bob agwedd ar wasanaethau ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr.

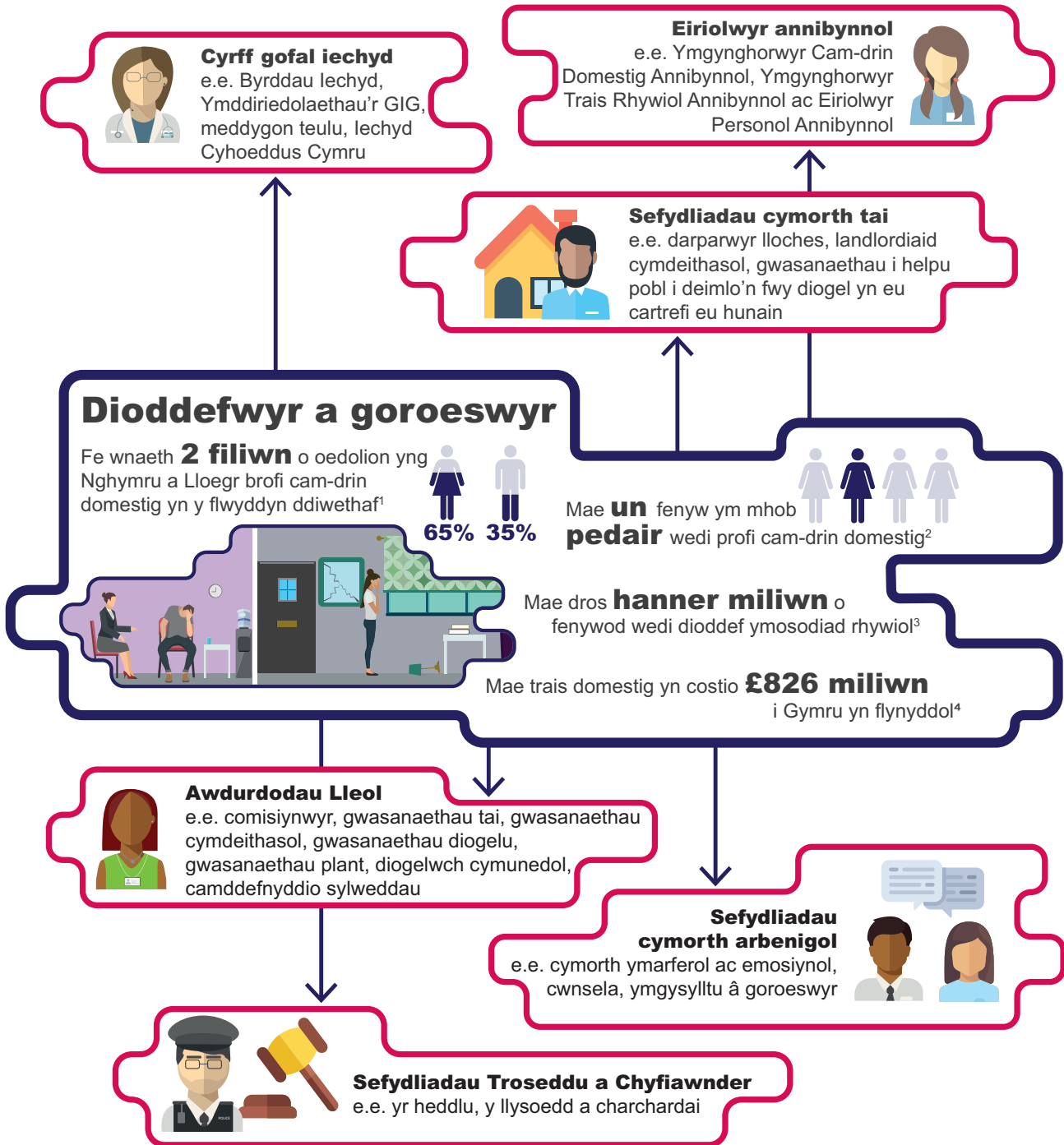
1 [Adroddiad trosolwg Cymorth i Ferched Cymru ar wasanaethau TEMCDaThRh yng Nghymru yn 2018.](#)

2 [Adroddiad trosolwg Cymorth i Ferched Cymru ar wasanaethau TEMCDaThRh yng Nghymru yn 2017.](#)

Tudalen y pecyn 61

Arddangosyn 2 – Ceir ystod eang o gyrff cyhoeddus sy'n gyfrifol am ddioddefwyr a goroeswyr

Nodiadau:

- 1 Ffynhonnell: Domestic Abuse in England and Wales, 2018, Swyddfa Ystadegau Gwladol.
- 2 Ffynhonnell: Trais yn erbyn Menywod, Cam-Drin Domestig a Thrais Rhywiol: Adroddiad Blynyddol y Cynghorwyr Cenedlaethol 2018
- 3 Ffynhonnell: Sexual offences in England and Wales: year ending March 2017, Swyddfa Ystadegau Gwladol.
- 4 Ffynhonnell: Cymorth i Ferched Cymru, Cyflwr y Sector 2017.

Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru.

- 4 O ystyried yr heriau hyn, fe basiodd Cynulliad Cenedlaethol Cymru y [Ddeddf Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol \(Cymru\)](#) (y 'Ddeddf') ym mis Ebrill 2015. Prif amcanion y Ddeddf yw: gwella ymateb y sector cyhoeddus i drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol; darparu ffocws strategol ar y materion hyn; a sicrhau ystyriaeth gyson i fecanweithiau ataliol, gwarchodol a chefnogol wrth ddarparu gwasanaethau. Er bod mynychder a difrifoldeb trais ar sail rhywedd yn effeithio'n anghymesur ar fenywod, mae'r Ddeddf yn cydnabod y gallant effeithio ar ddynion a phlant hefyd.
- 5 Ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru, rydym wedi archwilio sut y mae dyletswyddau a chyfrifoldebau newydd y Ddeddf yn cael eu cyflwyno a'i cyflawni. Mae **Atodiad 1** yn traethu ein dulliau archwilio. Yn gyffredinol rydym wedi dod i'r casgliad bod **dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol yn aml yn cael eu gadael i lawr gan system anghyson, gymhleth a thameidiog**.
- 6 Yn **Rhan Un** o'r adroddiad, rydym yn ystyried sut y mae cyrff y sector cyhoeddus yn cydweithio i ddeall pa wasanaethau y mae eu hangen yn eu hardal leol i atal Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ac amddiffyn a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr. Canfuom nad oes gan awdurdodau lleol ddarlun cyflawn o wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, nac o'r galw am y gwasanaethau hyn, er eu bod yn cael eu cyfarwyddo mewn canllawiau i gynnal ymarfer cynhwysfawr i fapio gwasanaethau. Nid yw cymorth y mae Llywodraeth Cymru yn ei roi i'r cyrff cyhoeddus hyn wastad wedi bod o gymorth ac yn amserol. Ar y cyfan, mae gwasanaethau a ddarperir ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn dameidiog, gyda gorgyffwrdd mewn rhai meysydd ond hefyd llawer o fylchau yn y ddarpariaeth.
- 7 Mae **Rhan Dau** yn canolbwyntio ar waith cyrff cyhoeddus i atal Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Canfuom fod y broses y gyflwyno hyfforddiant dan y Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol yn cael peth llwyddiant o ran gwella ymwybyddiaeth gweithwyr yn y sector cyhoeddus o'r materion sy'n ymwneud â Thrais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Yn gyffredinol, mae landlordiaid tai cymdeithasol yn gweithio'n dda i roi cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr. Mae'r Ddeddf yn helpu i lywio'r broses o drawsnewid gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Mae cydweithio'n gweithio'n dda mewn rhai rhannau o'r wlad; fodd bynnag, mae angen gwaith pellach ar ormod o rwystrau megis rhannu data. Mae gwaith gyda chyflawnwyr yn dal i fod y maes mwyaf heriol a gwannaf mewn gweithgarwch atal.

Tudalen y pecyn 63

- 8 Yn olaf, yn **Rhan Tri** rydym yn ystyried sut y mae cyrff cyhoeddus yn cyllido ac yn comisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Mae'r modd y cyllidir gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn dameidiog, yn gymhleth ac yn fyrdymor ar y cyfan, ac mae comisiynu'n rhy anghyson i sicrhau bod cyrff cyhoeddus wastad yn cael gwerth am arian. Mae llawer o gyrff cyhoeddus yn ei chael yn anodd gwerthuso perfformiad a barnu effaith eu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol oherwydd gwendidau yn eu trefniadau rheoli perfformiad.

Argymhellion

- 9 Mae ein hargymhellion wedi'u bwriadu i helpu cyrff sy'n cefnogi ac sydd â chyfrifoldeb am gynorthwyo dioddefwyr a goroeswyr.

Argymhellion

A1 Mae Rhan 1 o'r adroddiad yn amlygu, er bod gan gyrff cyhoeddus ddealltwriaeth gynyddol am wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol a'r galw amdanynt, bod bylchau sylweddol yn dal i fodoli a bod ymgysylltiad â goroeswyr a dioddefwyr i adolygu a datblygu gwasanaethau yn anghyson. I fynd i'r afael â hyn, rydym yn argymhell bod gwaith i asesu anghenion a mapio'r ddarpariaeth gwasanaethau gan gyrff cyhoeddus yn cael sylw o'r newydd a bod y modd y caiff pobl eu cynnwys yn cael ei ehangu a'i wella i gynnwys yr holl randdeiliaid perthnasol er mwyn creu darlun mwy cywir o'r ddarpariaeth gyfredol o ran gwasanaethau ac adnabod bylchau.

A2 Mae Rhan 1 o'r adroddiad yn disgrifio sut y mae dioddefwyr a goroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn aml yn ei chael yn anodd ymgodymu â system dameidiog o ran y gwasanaethau a ddarperir. I gynorthwyo dioddefwyr a goroeswyr i gael mynediad at wasanaethau a'u defnyddio rydym yn argymhell bod cyrff cyhoeddus:

- yn cynhyrchu gwybodaeth gynhwysfawr a pherthnasol mewn amrywiaeth o gyfryngau am yr ystod lawn o wasanaethau sydd ar gael i amddiffyn a chefnogi dioddefwyr a goroeswyr; ac
- yn creu llwybr ar y cyd i gael mynediad at wasanaethau a chymorth ar gyfer dioddefwyr a gweithwyr proffesiynol ac yn hysbysebu trefniadau mynediad yn eang.

Argymhellion

A3 Mae Rhan 2 o'r adroddiad yn nodi, er ei bod yn bwysig eu bod yn cydymffurfio â deddfwriaeth berthnasol ar ddiogelu data, bod angen i sefydliadau rannu data gyda phartneriaid hefyd i ddiwallu anghenion dioddefwyr a goroeswyr yn well. Rydym yn argymhell bod awdurdodau:

- yn sicrhau bod staff sy'n debygol o ddod i gysylltiad â dioddefwyr a goroeswyr yn cael hyfforddiant priodol ar Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol;
- yn darparu hyfforddiant diweddarau ar gyfer rheolwyr gwasanaethau i sicrhau eu bod yn gwybod pryd y gallant ac na allant rannu data, a pha ddata y gallan ac na allan ei rannu; ac
- yn adolygu ac yn diweddarau protocolau rhannu data i sicrhau eu bod yn cynorthwyo gwasanaethau i gyflawni eu cyfrifoldebau rhannu data.

A4 Mae Rhan 2 o'r adroddiad yn nodi, er bod peth cynnydd da wedi cael ei wneud gyda gweithio'n rhanbarthol, nad oes ysgogwyr priodol yn eu lle bob amser i gefnogi'r broses o drawsnewid gwasanaethau yn unol â'r ddeddfwriaeth Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. I sicrhau bod manteisio'n rhanbartholi'n cael eu gwireddu, rydym yn argymhell bod asiantaethau darparu (awdurdodau lleol, cyrff ieuchyd, yr heddlu, awdurdodau tân ac achub a'r trydydd sector) yn adolygu eu dull o weithio'n rhanbarthol i integreiddio gwasanaethau'n well a chynyddu i'r eithaf yr effaith gadarnhaol y gallant eu cael er dioddefwyr a goroeswyr.

A5 Mae Rhan 3 o'r adroddiad yn amlygu nad yw'r mecanweithiau cyllido cymhleth a byrdymor, diffyg data ac ymgynghori annigonol â rhanddeiliaid, o gymorth i gomisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol mewn modd cynaliadwy. I fynd i'r afael â hyn, rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn adolygu eu trefniadau comisiynu i:

- gael gwared ar ddyblygu a gorgyffwrdd rhwng gwahanol ddulliau yn yr awdurdod a chyda phartneriaid;
- rhesymoli trefniadau gweinyddu i wella effeithlonrwydd a gwerth am arian;
- symleiddio a safoni trefniadau comisiynu i leihau baich gweinyddu ar yr holl bartion; a
- phennu mesurau perfformiad, targedau a meincnodau priodol i farnu effaith a deilliannau gwasanaethau a gomisiynir.

Rhan 1

Gan nad oes un asiantaeth unigol yn ysgwyddo cyfrifoldeb, mae dioddefwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn ei chael yn anodd ymgodymu â'r system dameidiog

1.1 Yn yr adran hon o'r adroddiad rydym yn ystyried pa mor dda y mae cyrff cyhoeddus yn gweithio i adnabod y gwasanaethau sydd ar gael a hefyd y mae eu hangen i helpu dioddefwyr a goroeswyr. Rydym yn bwrw golwg ar y gorgyffwrdd a'r bylchau o ran gwybodaeth a chyfrifoldebau ac yn ystyried y cymorth a roddir gan Lywodraeth Cymru.

Yr hyn y gallem ddisgwyl ei weld

Roedd Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 a Strategaeth Genedlaethol TEMCDaThRh (2016) yn amlinellu gweledigaeth ar gyfer gwella dulliau atal, diogelu a darparu cymorth i'r rheini sy'n profi, neu sydd wedi profi, TEMCDaThRh.

Mae'n ofynnol i bartneriaid statudol lunio strategaethau lleol sy'n dangos sut y bydd gweithio mewn partneriaeth a chydweithredu yn gwella gwasanaethau i dioddefwyr a goroeswyr. I gefnogi hyn, disgwylir iddynt asesu anghenion eu poblogaeth leol, deall y gwasanaethau sydd eisoes ar waith a nodi bylchau i lywio cynlluniau comisiynu a gwella cynaliadwyedd. Dylai cynnwys goroeswyr mewn modd ystyrlon a chynhwysol fod yn sail i hyn i gyd.

Oherwydd natur amlweddog TEMCDaThRh, mae'r rhai sy'n ei brofi angen ymateb amlddisgyblaethol a chyfannol, sy'n galw am gydweithrediad effeithiol llawer o asiantaethau gwahanol gan gynnwys awdurdodau lleol, yr heddlu, meddygon teulu, gweithwyr proffesiynol iechyd meddwl a sefydliadau cymorth y sector gwirfoddol.

Dylai'r cynllunio gael ei ategu gan ganllawiau clir ar sail tystiolaeth gan Lywodraeth Cymru, a ddarperir yn amserol.

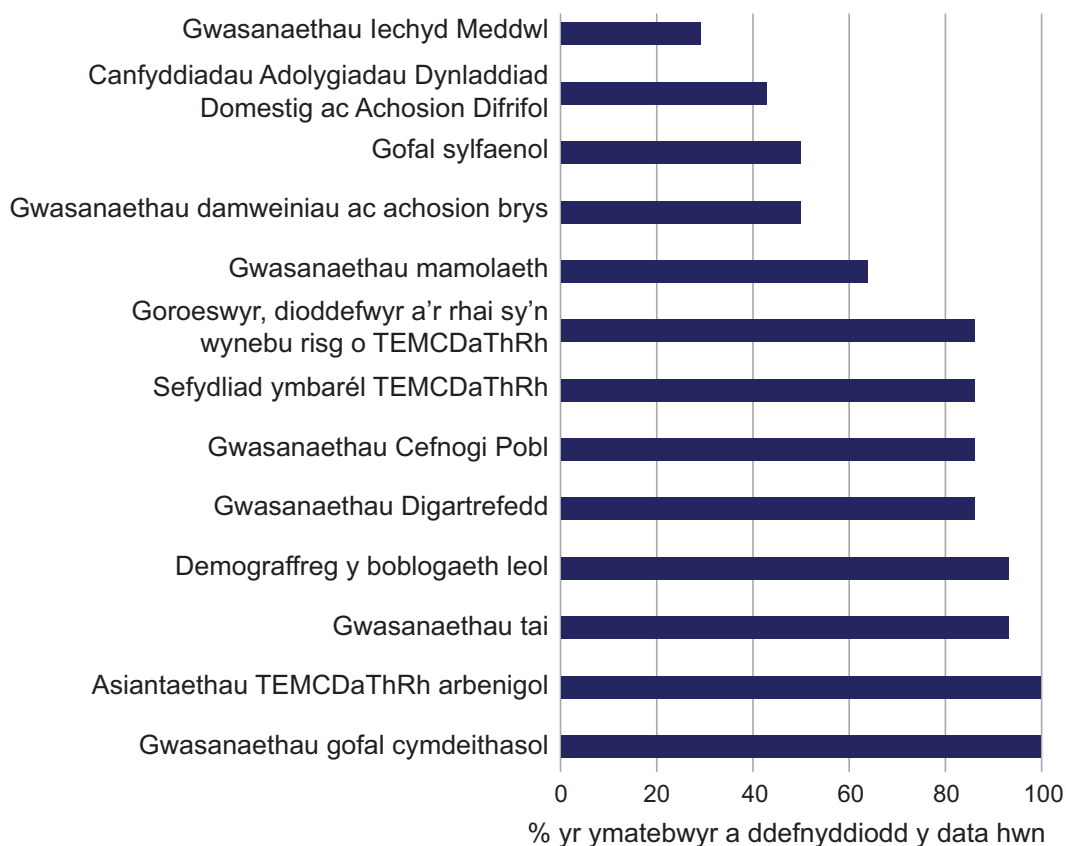
Nid oes gan awdurdodau lleol a'u partneriaid wastad ddarlun cyflawn o wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn eu hardal, na'r galw y mae angen iddynt ei ateb

- 1.2 Fel a nodir uchod, mae sefydlu darlun cynhwysfawr o faint ac effaith problem cam-drin a thrais domestig yn dal i fod yn her. Mae'n aml yn broblem gudd a bellach mae troseddegwyr³ yn amcangyfrif bod ystadegau cam-drin domestig 140% yn uwch na'r rhai a nodir yn y data swyddogol ac [Arolwg Troseddau Prydain](#). Er gwaethaf hyn, mae cael dealltwriaeth dda am anghenion yn hanfodol er mwyn i gyrff cyhoeddus ddatblygu ymatebion gwybodus sy'n tanategu dewisiadau o ran gwasanaethau i amddiffyn a diogelu dioddefwyr a goroeswyr, ond hefyd atal cam-drin a thrais domestig rhag digwydd yn y dyfodol.
- 1.3 Mae ymatebion i'n harolwg yn dynodi, er bod gyrff cyhoeddus wedi ceisio mapio ac asesu'r angen a'r galw am wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, bod ystod, cwrpas a maint y data a ddefnyddiwyd yn amrywio'n sylweddol. Fe wnaeth bron pob sefydliad (95%) fapio gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol wrth baratoi eu strategaethau lleol. Fodd bynnag, dim ond 5% o sefydliadau a ymatebodd i'n harolwg a ddywedodd fod eu hymarfer mapio wedi darparu darlun cyflawn o wasanaethau heb unrhyw fylchau; roedd yr holl ymatebwyr eraill yn cydnabod bod rhai cyfyngiadau yn eu hasesiadau.
- 1.4 Mae [Arddangosyn 3](#) isod yn amlygu, er bod yr holl awdurdodau'n tynnu ar ddata ar ofal cymdeithasol a gwybodaeth gan ddarparwyr gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol arbenigol, bod ffynonellau tystiolaeth allweddol eraill yn aml yn cael eu hanwybyddu ac yn peidio â chael eu defnyddio, yn enwedig data a gaiff ei goladu gan gyrff iechyd. Mae hyn yn bwysig am bod Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn fater mor drawsbynciol; mae'n gysylltiedig â nifer o wahanol wasanaethau a sefydliadau ac o ganlyniad mae'n golygu bod angen ymateb amlasiantaeth ac ar draws gwasanaethau.

3 [Ymchwil Prifysgol Loughborough ar gyffredinolrwydd dioddefwyr troseddau yn destun achosion sy'n cael eu hailadrodd.](#)

Arddangosyn 3: Ymatebion i arolwg ar y ffynhonnell data a ddefnyddiwyd i gwblhau asesiadau o anghenion a chynlluniau comisiynu ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

Nid yw cyrff cyhoeddus wastad yn tynnu ar sail dystiolaeth gynhwysfawr wrth asesu anghenion a phenderfynu ar flaenoriaethau.

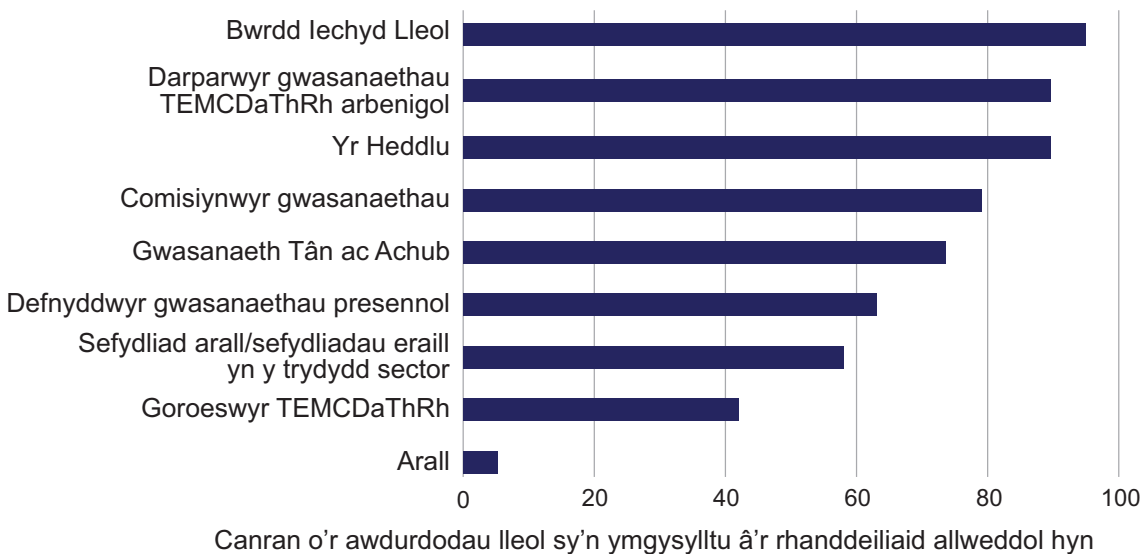
Ffynhonnell: Arolwg Swyddfa Archwilio Cymru o Gyrrff Cyhoeddus sy'n Comisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, Mai 2019.

1.5 O ran sut y mae partneriaid statudol yn ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol – goroeswyr, dioddefwyr a darparwyr gwasanaethau arbenigol - ac yn eu cynnwys, mae hynny'n her barhaus. Pan ofynnwyd iddynt â phwy y gwnaethant ymgynghori wrth ddatblygu eu strategaeth, dim ond 42% o sefydliadau a ddywedodd eu bod wedi ymgynghori â goroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, tra bo 37% o sefydliadau heb ymgynghori â defnyddwyr presennol eu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol – **Arddangosyn 4.**

Arddangosyn 4: ymatebion i arolwg ar ba sefydliadau y gwnaeth awdurdodau lleol eu cynnwys wrth ddatblygu eu strategaeth Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

Nid yw awdurdodau lleol wastad yn ymgysylltu â'r ystod lawn o randdeiliaid allweddol wrth ddatblygu eu cynlluniau ac yn tynnu ar arbenigedd perthnasol ganddynt.

Ffynhonnell: Arolwg Swyddfa Archwilio Cymru o Gyrrff Cyhoeddus sy'n Comisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, Mai 2019.

- 1.6 Er bod rhai sefydliadau'n tynnu ar brofiadau dioddefwyr a goroeswyr wrth adolygu a dylunio'u gwasanaethau, mae cyfle i gryfhau'r gweithgarwch cynnwys hwn. Er enghraifft, fe wnaeth ein cyfweiliadau gyda sefydliadau cymorth arbenigol a goroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol eu hunain amlygu pryderon ynghylch effeithiolrwydd ac effaith gweithgarwch presennol, yn enwedig o ran adolygu a dylunio gwasanaethau. Dywedodd yn goroeswr y siaradom ni gyda hi, 'Bob tro yr ydym yn hysbysu, rydym yn gofyn i ni ein hunain, pam ydym ni'n rhoi o'n hamser os nad oes sylw'n cael ei gymryd o unrhyw beth?'

Gall gwasanaethau ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol orgyffwrdd â'i gilydd, ond mae bylchau yn y ddarpariaeth a'r wybodaeth hefyd

- 1.7 Mae ystod eang o asiantaethau a sefydliadau sy'n gyfrifol am adnabod angen, cynllunio gwasanaethau a rhoi cymorth i oroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Ac, er bod peth cynnydd da wedi cael ei wneud yn erbyn amcanion Deddf 2015 a Strategaeth Genedlaethol 2016, mae ein tystiolaeth ni'n cyfleu darlun o system dameidiog o wasanaethau gyda phocedi o arfer da ond hefyd bylchau. Canfu ein hymchwil ddryswch sylweddol ar ran y rhai y cyfwelwyd â hwy ynglŷn â pha sefydliad yn union sy'n rhoi pa gymorth, i bwy a ble. Dywedodd y cyfranogwyr yn yr astudiaeth, hyd yn oed ymhlith y gweithwyr proffesiynol, fod gorgyffwrdd sylweddol o ran cymorth i oroeswyr, ond bod bylchau amlwg iawn ar yr un pryd yn y ddarpariaeth o ran gwasanaethau a'r cymorth i dioddefwyr.
- 1.8 Roedd llawer o'r goroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol y siaradom ni gyda hwy yn teimlo'u bod 'wedi'u gorlethu' gan y llu o asiantaethau a sefydliadau cymorth y mae angen iddynt ymgysylltu â hwy neu y cânt eu hatgyfeirio atynt. Hefyd, dywedodd rhai goroeswyr eu bod yn cael cyngor croes gan wahanol asiantaethau. Mae'r rhai y nodwyd eu bod yn wynebu risg uchel, trwy'r broses Cynhadledd Amlasiantaeth Asesu Risg (MARAC), yn gallu cael mynediad at amrywiaeth o gymorth gan ddarparwyr statudol a darparwyr yn y trydydd sector, ond nid yw'r un cyfleoedd ar gael i'r rhai y nodwyd mewn asesiad eu bod yn wynebu risg ganolig neu safonol. Ceir loteri codau post hefyd lle mae darpariaeth yn y cwestiwn o ran pa sefydliad sy'n rhoi pa gymorth, i bwy a ble. Yn arbennig, ceir bylchau o ran gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol addas ar gyfer dynion ac aelodau o'r gymuned Pobl Lesbiaidd, Hoyw, Ddeurywiol a Thrawsryweddol.

- 1.9 Roedd adborth a gawsom hefyd yn aml yn amlygu pryderon ynghylch y diffyg gwybodaeth eglur am wasanaethau ledled rhai rhannau o Gymru, a dryswch rhwng cyrff cyhoeddus o ran beth sydd ar gael mewn gwirionedd a ble. Roedd gweithwyr proffesiynol y cyfwelom ni â hwy yn aml yn amwys neu'n ansicr ynghylch beth yn union yr oedd pob sefydliad yn ei ddarparu, a pha gymorth oedd ar gael yn eu hardal neu yn y rhanbarth ehangach yn gyffredinol. Trafododd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr yn ein hastudiaeth ddiffyg gwybodaeth eglur am y gwasanaethau sydd ar gael yn eu hardal a diffyg rhannu gwybodaeth rhwng sefydliadau. Yn aml, roedd dioddefwyr a goroeswyr yn teimlo bod gwybodaeth yn cael ei darparu ar sail ad hoc ac yn seiliedig ar adborth gan oroeswyr eu hunain, neu'n seiliedig ar lafar gwlad a sïon yn hytrach nag ar wybodaeth eglur.
- 1.10 Mae'r dioddefwyr sy'n wynebu'r risg uchaf yn aml yn cael cymorth gan Ymgynghorwyr Trais Domestig Annibynnol (IDVA)⁴, y mae eu rôl yn golygu 'cynorthwyo a gweithio dros y tymor byr a chanolig i roi [y dioddefwyr sy'n wynebu'r risg uchaf] ar ben ffordd o ran bod yn ddiogel yn y tymor hir'⁵. Fodd bynnag, fe wnaeth y goroeswyr y siaradom ni gyda hwy sylwadau am brofiadau da a gwael o wasanaethau Ymgynghorwyr Trais Domestig Annibynnol. Hefyd, fe ddisgrifiodd llawer o ddioddefwyr y profiad o gael peth cymorth cadarnhaol gan asiantaethau cymorth arbenigol, gyda llawer wedi cwblhau'r Rhaglen Rhyddid⁶ neu raglen gyfatebol. Fodd bynnag, dywedodd rhai dioddefwyr eu bod yn teimlo 'ychydig ar goll, ac yn ansicr beth i'w wneud nesaf' ar ôl cymorth o'r fath. Dywedodd y mwyafrif o oroeswyr wrthym fod mynediad at gymorth gydag iechyd meddwl gan y GIG yn arbennig o wael gyda rhestrau aros hir a gwasanaethau a oedd yn aml yn anhygyrch neu'n anaddas. Er enghraifft, nid oedd y sesiynau a gynigiwyd yn cyd-fynd ag oriau gwaith nac yn ymorol am ddarpariaeth gofal plant.

4 Mae Ymgynghorwyr Trais Domestig Annibynnol yn helpu i fynd i'r afael â diogelwch dioddefwyr sy'n wynebu risg uchel o niwed gan bartneriaid agos, cyn-bartneriaid neu aelodau'r teulu i sicrhau eu diogelwch a diogelwch eu plant. Mae Ymgynghorwyr Trais Domestig Annibynnol fel arfer yn gweithio gyda'u cleientiaid o adeg argyfwng i asesu lefel y risg, trafod yr ystod o opsiynau addas a datblygu cynlluniau diogelwch.

5 [Esboniad o'r hyn y mae Cynghorwr Annibynnol ar Drais Domestig yn ei wneud.](#)

6 Rhaglen trais domestig 11 neu 12 wythnos sydd wedi'i bwriadu'n bennaf ar gyfer menywod fel dioddefwyr trais domestig yw'r 'Rhaglen Rhyddid'. Mae'r Rhaglen yn archwilio'r rolau a gyflawnir gan agweddau a daliadau yng ngweithredoedd cam-drinwyr ac ymatebion dioddefwyr a goroeswyr.

Tudalen y pecyn 72

1.11 Gall cyflawnwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol gael effaith sylweddol ar sawl agwedd ar fywyd dioddefwr. Dywedodd goroeswyr y siaradom ni gyda hwy fod plant yn gallu cael eu defnyddio fel 'arf' gan gyflawnwyr cam-drin domestig. Er enghraifft, dywedodd mwy nag un person y siaradom ni gyda hwy fod y cyflawnwr wedi bygwth y byddai'r gwasanaethau cymdeithasol yn mynd â'r plant i ffwrdd pe bai'r dioddefwr yn ei adael. Disgrifiodd rhai goroeswyr sut yr oedd cyflawnwyr yn rheoli'r holl faterion ariannol yn eu perthynas, gan olygu eu bod yn colli'r gallu i ddianc o'r aelwyd gamdriniol, ac nad oeddent yn gallu parhau i fyw yn y cartref ychwaith. Mae anghydfodau ariannol parhaus ar ôl gwahanu'n aml yn cael eu defnyddio gan gyflawnwyr i barhau i gam-drin a rheoli dioddefwyr. Felly mae angen i gyrff cyhoeddus gydgyssylltu eu gwaith i sicrhau eu bod yn darparu rhwyd ddiogelwch i gefnogi ac amddiffyn dioddefwyr a goroeswyr dan amgylchiadau o'r fath.

Nid yw cyrff cyhoeddus wastad yn cael bod cymorth a chanllawiau gan Lywodraeth Cymru yn ddefnyddiol ac yn amserol

1.12 Dywed pob sefydliad a ymatebodd i'n harolwg eu bod wedi gweld rhywfaint o ganllawiau Llywodraeth Cymru ar Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Fodd bynnag, er bod llawer yn credu bod y canllawiau hyn yn rhwydd i'w deall, yn seiliedig ar dystiolaeth, yn gynhwysfawr ac yn berthnasol, nododd 55% o'r ymatebwyr eu bod wedi cael eu cynhyrchu'n rhy hwyr i fod o ddefnydd iddynt. Er enghraifft, roedd y canllawiau ar ddatblygu strategaethau lleol i fod i gael eu cyhoeddi'n wreiddiol ym mis Mai 2016, ond bu oedi cyn gwneud hynny ac yn y diwedd cawsant eu cyhoeddi bron i ddwy flynedd yn hwyr ym mis Mawrth 2018. Roedd nifer fach o ymatebwyr (15%) hefyd o'r farn nad oeddent yn seiliedig ar ymgynghori effeithiol â rhanddeiliaid perthnasol ac nad oeddent yn darparu cyfeiriad teithio digon hirdymor.

1.13 Dywedodd nifer o awdurdodau lleol hefyd mai cyfyngedig yw'r cymorth y maent yn ei gael gan Lywodraeth Cymru, yn rhannol am bod tîm Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Llywodraeth Cymru yn fach ac wedi profi trosiant staff sylweddol. Pwysleisiodd un cyfwelai'r pwynt yma, gan ddweud, 'oherwydd natur fanwl a chymhleth Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, mae'n cymryd amser i bobl fod gyfuwch â'r materion. Felly nid yw tîm Llywodraeth Cymru wedi bod mewn sefyllfa dda i gynnig cymorth eto'. Nododd cyfwelai arall fod 'cymorth a chanllawiau wedi bod yn 'fratiog' gan Lywodraeth Cymru. Mae llawer o gyfle ar gyfer dehongliadau gwahanol o fewn y Ddeddf lle mae ei rhoi ar waith yn y cwestiwn, felly mae'n golygu ceisio gwneud pen a chynffon o hyn i gyd ar lefel ranbarthol lle gallai canllawiau cenedlaethol fod wedi ei ddatrys ac arbed llawer o amser ac ymdrech'. Yn wir, daeth un cyfwelai i'r casgliad bod 'Llywodraeth Cymru yn teimlo'u bod yn cyflawni yn erbyn y Ddeddf gan eu bod yn cyhoeddi canllawiau..... ond nid ydynt wedi dechrau meddwl mewn ffordd gydlynol eto o ran yr hyn y gallent ei wneud'.

Tudalen y pecyn 73

1.14 Mae'r rhai sy'n darparu gwasanaethau ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr yn cydnabod bod y Ddeddf hefyd yn un o nifer o ddarnau o ddeddfwriaeth sy'n trefnu'r modd y maent yn ymateb i ddiwallu anghenion pobl. Ers 2014, mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru wedi pasio pedair deddfwriaeth bwysig arall yn ychwanegol at y Ddeddf, y maent i gyd yn ategu'r dyletswyddau penodol newydd ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol – **Arddangosyn 5**.

Arddangosyn 5: deddfwriaeth ddiweddar gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n effeithio ar ddarparu gwasanaethau ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr gan gyrrff cyhoeddus

Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru

1.15 Gyda'i gilydd mae'r pum deddfwriaeth hon wedi creu cyfleoedd a dyletswyddau newydd ar gyfer cyrff cyhoeddus sy'n rhoi pwysau ar gapasiti. Amlygodd nifer o bobl y gwnaethom gyfweld â hwy fod cyrff cyhoeddus yn aml yn dyblygu gweithgarwch trwy, er enghraifft, gwblhau dadansoddiadau o anghenion a chynlluniau neu strategaethau ar wahân. Ac yn aml nid yw gofynion y gwahanol ddarnau o ddeddfwriaeth yn gyson â'i gilydd sy'n cyfyngu ar y potensial ar gyfer integreiddio a chydweithio rhwng gwasanaethau ac yn golygu bod y patrwm tameidiog o ran darparu gwasanaethau'n parhau. Daeth un cyfwelai i'r casgliad mai'r 'her fwyaf yw'r galwadau ar gyrff cyhoeddus i gyflawni disgwyliadau gwahanol ddarnau o ddeddfwriaeth a'u cyfrifoldeb craidd. Mae'r diffyg cyd-daro rhwng canllawiau, polisiau a deddfwriaeth yn creu heriau gweithredol gyda grwpiau ar wahân a digysylltiad i gynllunio a darparu gwasanaethau. Mae ganddynt i gyd ffocws gwahanol ond maent yn aml yn mynd dros yr un tir gyda'r un bobl yn gwasanaethu'r holl fforymau hyn. Nid yw hyn yn effeithlon nac yn effeithiol. Yn rhy aml mae'r un bobl yn ymwneud â'r gwaith hwn ac yn peidio â gwneud gwaith y dydd.'

Rhan 2

Nid yw cyrff cyhoeddus wedi symud yn llwyr o wasanaethau adweithiol i fodel ataliol sy'n taro cydbwysedd rhwng anghenion byrdymor a hirdymor dioddefwyr a goroeswyr

- 2.1 Yn Rhan Dau o'r adroddiad hwn, rydym yn archwilio sut y mae cyrff cyhoeddus yn newid gwasanaethau o fod yn aciwt eu natur i fod yn seiliedig ar ddulliau ataliol yn unol â disgwyliadau'r Ddeddf. Rydym yn bwrw golwg ar y broses o gyflwyno hyfforddiant a sut y mae sefydliadau'n cydweithio i integreiddio ymatebion gwasanaethau. Yn olaf, rydym yn ystyried effeithiolrwydd trefniadau rhannu data.

Yr hyn y gallem ddisgwyl ei weld

Mae atal Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn un o'r egwyddorion allweddol yn Neddf 2015 a Strategaeth Genedlaethol 2016. Mae'n ofynnol i gyrff cyhoeddus newid pwyslais eu hymateb i Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol o wasanaeth aciwt, adweithiol i un sy'n ataliol. Mae disgwyl iddynt ddeall a lliniaru unrhyw risgiau sy'n gysylltiedig â'r newid hwn, gan gydbwysu anghenion y tymor byr ag ystyriaeth i gynaliadwyedd yn y tymor hir.

I gefnogi gwaith atal, roedd Strategaeth 2016 yn nodi sut y byddai Llywodraeth Cymru yn mynd ati'n llawn i roi'r Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol ar waith gan sicrhau bod gweithwyr proffesiynol ar draws yr holl awdurdodau perthnasol (gan gynnwys awdurdodau iechyd, llywodraeth leol, Ymddiriedolaethau'r GIG a Gwasanaethau Tân ac Achub) yn cael eu cynorthwyo i gynyddu eu dealltwriaeth a'u gwybodaeth am Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol i godi ymwybyddiaeth gyffredinol, a gwella'r modd yr eir ati i adnabod cyflawnwyr posibl a chyfeirio dioddefwyr at wasanaethau perthnasol. O dan y Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol, mae disgwyl i 100% o gyflogeion yn yr awdurdodau perthnasol gael lefel sylfaenol o hyfforddiant.

O ystyried rôl ganolog landlordiaid tai cymdeithasol o ran cefnogi dioddefwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol a defnyddio'u pwerau i helpu i fynd i'r afael â chyflawnwyr, byddem yn disgwyl gweld gwaith cadarnhaol i adnabod dioddefwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn eu heiddo a chamau'n cael eu cymryd i'w symud a/neu gefnogi eu proses adsefydlu.

Mae disgwyl i asiantaethau gydweithio i ddarparu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol gyda llwybrau clir a dileu unrhyw ddyblygu. Mae hyn yn galw am drefniadau effeithiol ar gyfer rhannu gwybodaeth a data o fewn a rhwng partneriaid, ac arweinwyr lleol a rhanbarthol sy'n deall manteision cydweithio ac yn llywio cydweithio yn nol â hynny.

Byddem hefyd yn disgwyl gweld awdurdodau lleol a'u partneriaid yn adnabod ac yn targedu gwaith ar gyflawnwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, gan gynnwys y rhai nad ydynt wedi cael eu herlyn. Dylid annog y cyflawnwyr hyn i gymryd rhan mewn rhaglenni adsefydlu seiliedig-ar-dystiolaeth.

Tudalen y pecyn 77

Mae cyflwyno hyfforddiant yn dechrau codi ymwybyddiaeth

- 2.2 Mae'n hanfodol bod adnabod ac ymateb i faterion Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn dod yn 'fusnes i bawb' ac er mwyn gwneud hyn mae angen i weithwyr rheng-flaen, mewn ystod mor eang â phosibl o wasanaethau, allu adnabod ac ymateb i giwiau a chliwiau bod y sawl y maent yn siarad gyda hwy'n cael ei gam-drin neu'n gyflawnwr sy'n cam-drin. Dylai hyfforddiant arfogi gweithwyr i allu rhoi rhai canllawiau defnyddiol eu hunain, cyfeirio unigolion at ffynonellau gwybodaeth neu eu hatgyfeirio at bobl neu sefydliadau ag arbenigedd mwy arbenigol. Felly, mae sicrhau bod swyddogion yn cael eu hyfforddi ac yn hyderus i ymdrin â materion posibl yn elfen hanfodol o'r Ddeddf. O ganlyniad, mae Llywodraeth Cymru wedi pennu gofyniad gorfodol, trwy'r Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol, ar gyfer yr holl weithwyr proffesiynol sy'n gweithio mewn gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru, bod yr holl weithwyr proffesiynol sy'n gweithio mewn gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru'n cwblhau hyfforddiant⁷.
- 2.3 Ar y cyfan, canfuom fod proses gyflwyno sylweddol wedi cael ei chynnal gyda niferoedd cynyddol yn cael hyfforddiant. Mae data a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru yn nodi, ym mis Gorffennaf 2019, fod 158,000 o bobl sy'n gweithio yn y sector cyhoeddus wedi cael mynediad at hyfforddiant dan y Fframwaith Hyfforddiant Cenedlaethol, ac mae'r hyfforddiant hwn yn cael peth llwyddiant o ran gwneud Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn 'fusnes i bawb'. Er enghraifft, trwy ymweliadau 'Diogelwch y Cartref', mae Awdurdod Tân ac Achub De Cymru wedi arfogi eu staff i adnabod arwyddion rhybuddiol cynnar o drais domestig. Yn yr un modd, mae swyddogion tai sy'n ymweld yn rheolaidd â thenantiaid a theuluoedd yn eu cartref mewn sefyllfa well i adnabod achosion o gam-drin a thrais yn y cartref. Mae'r broses o wreiddio hyfforddiant yn cael ei hatgyfnerthu trwy ymgyrchoedd cenedlaethol megis ymgyrch Rhuban Gwyn y DU⁸ sy'n helpu i godi ymwybyddiaeth i wneud cam-drin a thrais domestig yn fusnes i bawb.

7 Mae'r Fframwaith yn cynnwys chwe lefel sy'n amrywio o e-ddysgu i hyfforddiant ar gyfer arweinwyr gwasanaethau cyhoeddus gydag isafswm o ran yr hyfforddiant y mae'n ofynnol i bob grŵp ei gwblhau. Ar gyfer awdurdodau lleol, y targed oedd cwblhau hyfforddiant e-ddysgu erbyn mis Mawrth 2018.

8 Mae'r Rhuban Gwyn yn darparu fframwaith i sefydliadau drefnu eu hadnoddau i herio trais ar sail rhywedd a gwneud gwahaniaeth – whiteribbon.org.uk. Mae nifer cynyddol o gyrff cyhoeddus Cymru wedi ymrwmo i fod yn rhan o'r ymgyrch a dod yn gyrff achrededig, gan gynnwys Cyngor Sir Caerfyrddin, Cyngor Caerdydd, Swyddfa Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru, Awdurdod Tân ac Achub De Cymru, a Chyngor Bro Morgannwg.

- 2.4 Mae canfyddiadau ein gwaith maes a'n harolwg hefyd yn dynodi nifer o ddiffygion gyda hyfforddiant. Er bod gan bobl farn gadarnhaol ynglŷn â hyfforddiant i raddau helaeth, mae pobl y gwnaethom ni gyfweld â hwy ac ymatebwyr i arolygon yn aml yn nodi cyfleoedd i wella cwmpas hyfforddiant, y niferoedd sy'n ei gwblhau a'i effaith. Mae'r rhain yn cynnwys, er enghraifft, bod hyfforddiant yn rhy gyfarwyddol a heb fod yn gyson neu wedi'i integreiddio â dysgu a datblygu craidd mewn gwahanol wasanaethau, yn enwedig hyfforddiant a gyflwynwyd dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, diogelu ac Amddiffyn Oedolion Agored i Niwed. Mae adborth gan staff y trydydd sector ar eu profiad o effeithiolrwydd rhaglenni hyfforddiant cyrff cyhoeddus hefyd yn codi pryderon ei bod yn wir yn rhy aml mai ymarfer 'ticio blychau' ydyw ac nad yw'n effeithiol o ran arfogi staff rheng-flaen â'r hyder a'r sgiliau i adnabod ac ymateb i achosion posibl o niwed neu gam-drin. Fe wnaeth nifer o ymatebwyr i'r arolwg amlygu bod hyrwyddo gwael yn broblem fawr hefyd gyda'r broses gychwynnol i gyflwyno hyfforddiant yn ogystal â'r her yn ystod gwaith rheoli a chydlynu parhaus o ran sicrhau bod yr holl weithwyr rheng-flaen perthnasol yn cael hyfforddiant perthnasol a gwybodaeth wedi'i diweddarau.
- 2.5 Mae nifer o sefydliadau'n cydnabod hefyd na all cyrff cyhoeddus ar eu pennau eu hunain atal Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, ac mai cymunedau eu hunain yw'r rhai y mae'n rhaid iddynt arwain o ran ei wneud yn annerbyniol yn gymdeithasol. Mae rhaglen Cymorth i Ferched Cymru, Newid sy'n Para⁹ yn amcanu at greu newid mewn cymunedau, gwasanaethau a systemau ledled Cymru ar gyfer goroeswyr pob math o Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ac ymyrryd yn gynharach gyda chyflawnwyr. Er enghraifft, mae cynllun 'Gofyn i Fi' Cymorth i Ferched Cymru yn annog pobl i ddod yn Llysgenhadon Cymunedol sydd, trwy sesiynau hyfforddi, wedi'u harfogi â dealltwriaeth am gam-drin domestig a thrais rhywiol, a sut i ymateb i oroeswyr a'u helpu. Trwy hyrwyddo a dangos sut i gael mynediad at help a chefnogaeth ar gyfer goroeswyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, gall goroeswyr fod yn dawel eu meddwl bod cymunedau'n deall cam-drin a bod sefydliadau'n cymryd eu cyfrifoldebau o ddifrif.
- 2.6 O'n harolwg o gyrff cyhoeddus, dywedodd 95% o sefydliadau eu bod yn dda am gyfeirio pobl sy'n profi Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol at wasanaethau sy'n gallu eu helpu. Fodd bynnag, er bod 85% o sefydliadau wedi dweud eu bod yn annog pobl i hysbysu ynghylch materion Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, dim ond 20% oedd yn teimlo'u bod yn dda am hyrwyddo ymwybyddiaeth o Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ymhlith partneriaid allweddol ac maent yn cydnabod bod rhagor i'w wneud o hyd.

9 [Mae Newid sy'n Para yn ddull sy'n seiliedig ar gryfderau ac sy'n cael ei arwain gan anghenion ac sy'n cynorthwyo goroeswyr o bob math o drais yn erbyn menywod, a'u plant, i feithrin gwydnwch, ac sy'n arwain at annibyniaeth a ddarperir gan Cymorth i Ferched Cymru.](#)

Mae'r Ddeddf yn helpu i lywio'r broses o drawsnewid gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

2.7 Canfuom fod llawer o awdurdodau lleol yn cydnabod yr angen i wella gwasanaethau i ddioddefwyr a goroeswyr, gyda chefnogaeth gan uwch arweinwyr i drawsnewid gwasanaethau. Ac ystyrir bod y Ddeddf wedi bod yn dyngedfennol o ran llywio newid, gyda thri chwarter yr ymatebwyr i'r arolwg yn nodi ei bod wedi sbarduno gwelliannau sylweddol mewn gwasanaethau i atal Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, ac amddiffyn a chefnogi'r rhai sy'n profi hynny. Yn gadarnhaol, mae gan yr holl ymatebwyr bolisi Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ar gyfer y gweithle a strategaeth leol i fynd i'r afael â Thrais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol sydd naill ai wedi cael ei mabwysiadu (95%) neu ar ffurf drafft (5%), gyda'r rhan fwyaf o strategaethau wedi'u mabwysiadu o fewn dyddiad targed Llywodraeth Cymru. Mae gan y mwyafrif (95%) hefyd gynllun cyflawni sy'n canolbwyntio ar fynd i'r afael â meysydd lle ceir tanberfformiad. Mae tri chwarter yr ymatebwyr hefyd wedi pennu amcanion cydraddoldeb strategol ar gyfer mynd i'r afael â Thrais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn unol â dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus. Canfu ein hadolygiad o strategaethau lleol fod y rhan fwyaf o gyrff cyhoeddus wedi pennu cyfeiriad strategol clir ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol sy'n canolbwyntio ar godi ymwybyddiaeth, atal a rhanbartholi.

Mae cydweithio wedi hen ennill ei blwyf mewn rhai rhannau o Gymru, ond mae integreiddio ar ei hôl hi

2.8 Mae Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn fater trawsbynciol ac mae rheolaeth effeithiol yn ddibynnol ar gynnal dull partneriaeth cryf gan ei bod yn aml yn wir bod gan bobl sy'n profi Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol anghenion cymhleth a bod arnynt angen cymorth gan ystod eang o wasanaethau i helpu i reoli a mynd i'r afael â'u problemau. Gall goroeswyr a dioddefwyr fod yn ddiartref neu'n byw mewn llety nad yw'n ddiogel nac yn saff, bod yn rhan o'r gyfundrefn Cyfiawnder Troseddol, ac maent yn aml dan fygythiad neu'n wynebu risg o drais a niwed corfforol a gallant profi problemau camddefnyddio sylweddau ac iechyd meddwl.

- 2.9 Mae cydweithio cryf yn hanesyddol ar Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol mewn sawl ardal yng Nghymru; yn fwyaf amlwg yng Nghwm Taf, Gogledd Cymru a Gwent lle mae trefniadau gweithio ar y cyd a chynllunio rhanbarthol wedi hen ennill eu plwyf. Canfuom fod y mwyafrif llethol o sefydliadau'n credu bod ganddynt berthnasoedd gweithio cadarnhaol ac effeithiol ymysg ei gilydd a chyda phartneriaid allweddol megis cymdeithasau tai a'r trydydd sector. Er enghraifft, mae 90% o'r cyrff cyhoeddus a ymatebodd i'n harolwg o'r farn eu bod hwy a'u partneriaid yn cydweithio'n effeithiol i ddarparu gwasanaethau ac mae 70% o'r farn eu bod yn integreiddio'u gwaith yn effeithiol.
- 2.10 Fodd bynnag, canfuom rai rhwystrau sylweddol i integreiddio gwasanaethau hefyd. Yn arbennig, diffyg cyllid; cyfyngiadau ar rannu a defnyddio data; arweinyddiaeth wael ac anghyson; capasiti annigonol; a diffyg amser. Yn arbennig, soniodd awdurdodau lleol am anawsterau wrth ymgysylltu â gweithwyr iechyd gweithredol ac yn enwedig meddygon teulu yr oedd eu gwybodaeth a'u parodrwydd i weithio mewn modd adeiladol gyda chyrff cyhoeddus eraill i fynd i'r afael â Thrais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn fater o 'hap a damwain' ar y gorau. Hyd yn oed lle mae awdurdodau lleol yn cydweithio'n dda, gall y cynnydd a wneir o ran cydweithio ac integreiddio gwasanaethau fod yn gyfyngedig o hyd. Er enghraifft, mae'r pum awdurdod lleol yng Ngwent wedi llunio strategaeth Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ar y cyd ond nid ydynt eto'n mynd ati ar y cyd i gyllido a chomisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Ac mae hyn er gwaethaf y ffaith bod Gwent yn beilot rhanbarthol ar gyfer cydgysylltu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol mewn modd strategol.
- 2.11 O ystyried pwysigrwydd sicrhau ymgysylltiad a darpariaeth eang gan sefydliadau ar lefel ranbarthol, leol a chymunedol o ran adnabod a helpu i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr, mae angen i waith mewn partneriaeth a chydweithio fod yn eang ac yn hollgynhwysol. Fodd bynnag, canfuom fod yr ystod o sefydliadau sy'n rhan o bartneriaethau rhanbarthol yn amrywio'n eang, a'i bod yn aml yn wir nad yw sefydliadau allweddol ar lefel gymunedol yn cael eu cynnwys yn effeithiol – **Arddangosyn 6**.

Arddangosyn 6: ymatebion i'r arolwg o ran pa sefydliadau sy'n aelodau o bartneriaethau rhanbarthol

Nid yw partneriaethau rhanbarthol yn cynnwys yr holl bartneriaid perthnasol sy'n rhoi cymorth i gynllunio a darparu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.

Corff	Wedi'i gynnwys (%)	Heb ei gynnwys (%)	Ddim yn gwybod/ Tybir nad yw'n berthnasol (%)
Gwasanaeth tai awdurdod lleol	83	6	11
Gwasanaeth addysg awdurdod lleol	59	35	6
Gwasanaethau cymdeithasol awdurdod lleol	100	0	0
Gwasanaeth hamdden awdurdod lleol	0	31	69
Gwasanaethau eraill awdurdod lleol	87	0	13
Bwrdd iechyd	100	0	0
Cymdeithas(ai) tai l(l)eol	65	24	11
Awdurdod tân ac achub	100	0	0
Yr heddlu	100	0	0
Cyngor gwirfoddol sirol	0	53	47
Sefydliad(au) yn y trydydd sector	100	0	0
Awdurdod parc cenedlaethol	0	53	47
Cyngor tref a chymuned	7	73	20

Ffynhonnell: Arolwg Swyddfa Archwilio Cymru o Gyrrff Cyhoeddus sy'n darparu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, Mai 2019.

- 2.12 Roedd staff yn y trydydd sector y cyfwelom ni â hwy yn gyson yn amlygu pryderon bod y newid i weithio'n rhanbarthol yn canoli'r trefniadau cynllunio, comisiynu a darparu gwasanaethau ar draul gwaith ar lefelau lleol a chymunedol iawn. Er bod gweithio'n rhanbarthol yn cynorthwyo cyrff cyhoeddus i gyfuno adnoddau a lleihau dyblygu, mae angen ei gydgysylltu a'i arwain yn effeithiol er mwyn iddo fod yn llwyddiannus. Gall hyn fod yn her gan bod egni ac arweinyddiaeth ar lefel ranbarthol yn aml yn eisiau.
- 2.13 Er enghraifft, canfuom fod cydgysylltu a datblygu'r agenda ranbarthol o ran Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn aml yn syrthio i ran Ymgynghorwyr Rhanbarthol, yn syml am nad oes unrhyw un arall i ymgymryd â'r rôl hon. Fel a grynhowyd gan un cyfwelai o'r trydydd sector, 'Mae ymgynghorwyr rhanbarthol yn gwneud yn rhyfeddol, ond ar lefel rheolwyr tîm y maen nhw, nid yw'r awdurdod ganddynt i arwain'. Adleisiwyd hyn yn ein cyfweiliadau gyda nifer o Ymgynghorwyr Rhanbarthol a amlygodd eu diffyg dylanwad i yrru'r agenda ranbarthol yn ei blaen.
- 2.14 Rydym yn cydnabod bod rhanbartholi'n gymharol newydd a bod ar bartneriaethau angen amser i aeddfedu. Mae datblygu datrysiadau rhanbarthol yn her yn y cyfnod presennol o gynt cyllidol parhaus hefyd, gan bod sefydliadau'n gorfod mantoli cyllidebau, gostwng niferoedd staff ac ad-drefnu i gynnal gwasanaethau. Mae canfyddiadau'r cyfweiliadau yn ystod ein gwaith maes a'n harolygon yn awgrymu lleihad mewn capasiti dros y blynyddoedd diwethaf ac anawsterau o ran cynnal a datblygu gwasanaethau yn unol â disgwyliadau'r Ddeddf.

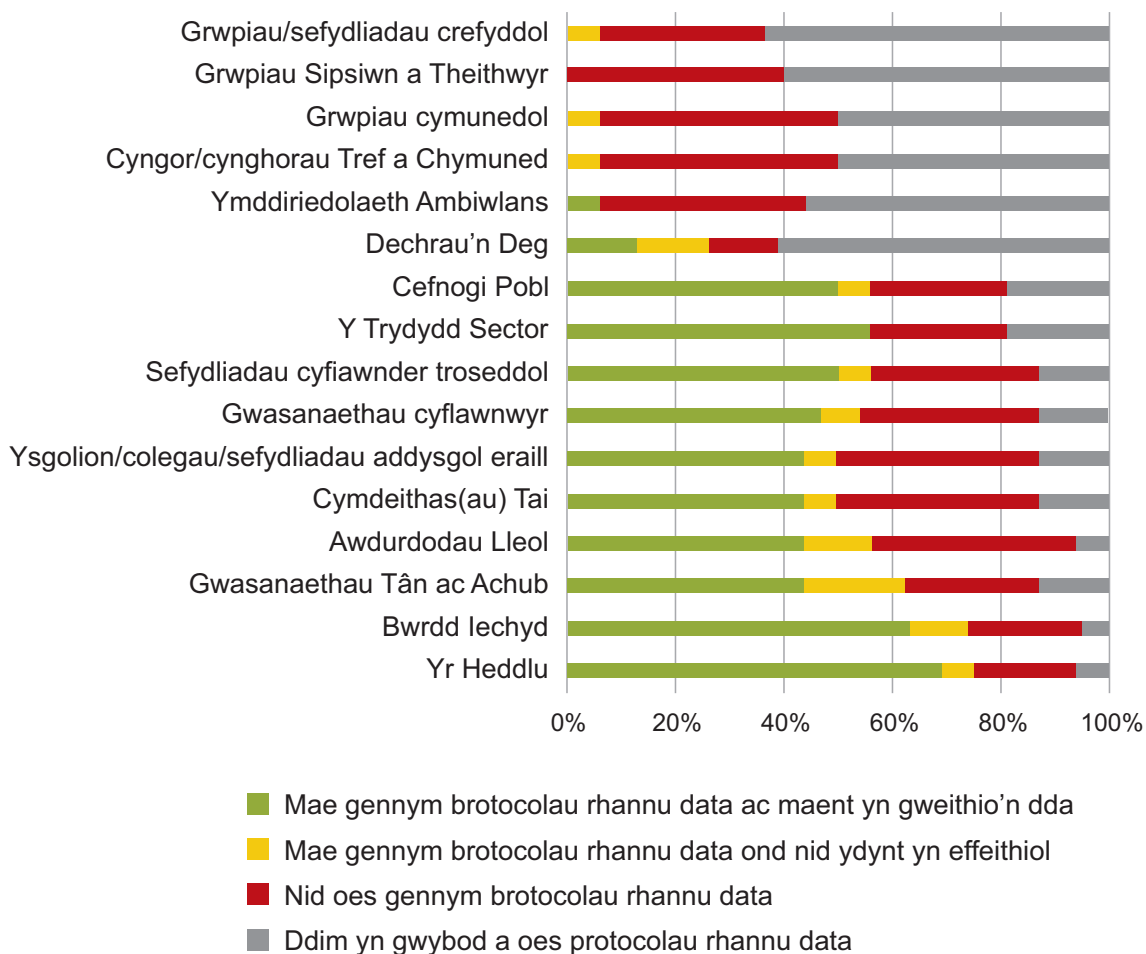
Mae gwendidau o ran rhannu data'n dal i fod yn rhwystr

- 2.15 Mae cyrff cyhoeddus yn aml yn meddu ar wybodaeth bersonol iawn a sensitif iawn a all eu helpu i sicrhau bod gwasanaethau i ddioddefwyr a goroeswyr yn canolbwyntio ar fynd i'r afael â'r angen a'i ddiwallu. Fodd bynnag, mae defnyddio data yn y sector cyhoeddus yn weithred gydbwysio anodd. Rhaid i wybodaeth bersonol gael ei diogelu rhag camddefnyddio data, ond mewn ffordd sy'n cynyddu ei defnyddioldeb i'r eithaf ac nad yw'n mygu gweithgarwch arloesi. O ganlyniad, mae nifer o sefydliadau yn y sector cyhoeddus yn ymgodymu â manteision a risgiau rhannu gwybodaeth gyda phartneriaid.

2.16 Mae ein tystiolaeth ni'n awgrymu, ar hyn o bryd, bod rhannu gwybodaeth yn dal i fod yn rhwystr i wella cydweithio lleol a rhanbarthol. Yn arbennig, mae cyflwyno'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) ym mis Mai 2018 wedi rhoi mwy byth o ffocws ar y tensiynau hyn ac mae rhai'n ei ystyried yn rhwystr i gynllunio, integreiddio a chydweithio. Nododd un sylwebydd fod staff 'yn ofni rhannu gwybodaeth oherwydd GDPR ac mae hyn yn broblem fawr. Nid yw trosglwyddo ar draws adrannau'n digwydd – mae gweithwyr cymdeithasol yn gwrthod rhannu rhifau ffôn ar gyfer dioddefwyr cam-drin domestig yn fewnol'. O ganlyniad, mae'r arfer o sefydlu protocolau rhannu data a'u heffeithiolrwydd yn amrywio'n eang, ac mae'n aml yn wir nad yw asiantaethau allweddol yn rhan o gytundebau, fel a nodwyd yn ein harolygon – **Arddangosyn 7**.

Arddangosyn 7: ymatebion i'r arolwg o ran pa sefydliadau sydd â phrotocolau rhannu data ar gyfer gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

Ceir cyfyngiadau o ran protocolau rhannu data rhwng rhai cyrff cyhoeddus a phartneriaid.

Ffynhonnell: Arolwg Swyddfa Archwilio Cymru o Gyrff Cyhoeddus sy'n darparu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, Mai 2019.

2.17 Er gwaethaf yr heriau hyn, ceir rhai enghreifftiau cadarnhaol o'r modd y mae cyrff cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i rannu a defnyddio data i amddiffyn dioddefwyr a goroeswyr. Cyfarfod rhannu gwybodaeth a rheoli risg sy'n canolbwyntio ar y dioddefwr y mae'r holl asiantaethau allweddol yn bresennol ynddo, lle caiff achosion risg uchel eu hadnabod a'u trafod yw Cynhadledd Amlasiantaeth Asesu Risg (MARAC¹⁰). Er bod y mwyafrif llethol wedi gwneud sylwadau cadarnhaol ynglŷn â gwerth cyfarfodydd MARAC, dywedodd rhai sefydliadau y gall fod yn hynod adnodd-ddwys, yn enwedig pan fo pwysau ar gapasiti. Serch hynny, cydnabyddir bod cyfarfodydd MARAC yn hanfodol i alluogi partneriaid i rannu data a rheoli achosion risg uchel.

Mae gwasanaethau'n newid yn araf i ganolbwyntio ar atal

2.18 Mae newid gwasanaethau o fod yn rhai sy'n ymateb i broblemau i fod yn rhai sy'n eu hatal rhag digwydd wedi dod yn ffocws cynyddol i wasanaethau cyhoeddus, yn enwedig gan bod cyllid wedi mynd yn llai a'r galw'n dal i gynyddu. Yn ymhlyg yn hyn mae'r gydnabyddiaeth bod gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, fel y maent wedi'u cyflunio ar hyn o bryd, yn anghynaliadwy a bydd canolbwyntio ar atal yn helpu i leihau'r galw am wasanaethau dwyster-uchel, cost-uchel yn ogystal â darparu deilliant gwell i ddioddefwyr a goroeswyr.

2.19 Er bod cyrff cyhoeddus yn cydnabod pwysigrwydd datblygu gwasanaethau ataliol, canfuom nad ydynt wedi newid mewn modd effeithiol o wasanaeth aciwt, adweithiol eto. Mae staff rheng-flaen y cyfwelom ni â hwy ar draws yr holl gyrff yn cydnabod pwysigrwydd atal ond yn cydnabod nad oes ganddynt yr amser a'r adnoddau i wneud y newid hwn mewn ffocws a phwyslais yn realiti am bod angen darparu adnoddau ar gyfer trawsnewid gwasanaethau ac nad yw'r arian hwn ar gael i gyrff cyhoeddus i gefnogi'r newid hwn. Dywedodd pobl y cyfwelom ni â hwy wrthym nad oes arian wedi'i neilltuo ar gyfer atal ac y byddai rhyddhau arian yn golygu bod rhaid iddynt gwtogi ar wasanaethau presennol, rhywbeth nad ydynt yn teimlo'u bod yn gallu ei gyfiawnhau ar hyn o bryd.

2.20 Er enghraifft, nododd un cyfwelai fod 'achosion hanesyddol o gam-drin domestig, sy'n aml yn anos ac yn fwy cymhleth, yn cynyddu a'i bod yn cymryd yn hwy i ymdrin â hwy nag achosion aciwt newydd. Ystyrir bod gwaith atal yn bwysig, ond y realiti yw na allwn ailbennu cydbwysedd gwaith i ffwrdd oddi wrth ymdrin ag achosion hanesyddol a newydd i ganolbwyntio ar wasanaethau ataliol'. Yn yr un modd, dywedodd un arall fod 'arnom eisiau gallu treulio rhagor o amser ar waith codi ymwybyddiaeth a gwaith ataliol ond oni bai bod rhagor o gyllid ar gael, ni allwn weld hynny'n digwydd.'

¹⁰ Mae'r MARAC yn cyfuno gwybodaeth gyfoes am risg ag asesiad amserol o anghenion dioddefwr ac yn cysylltu'r rheiny'n uniongyrchol â darparu gwasanaethau priodol ar gyfer pawb sy'n gysylltiedig ag achos o gam-drin: y dioddefwr, plant a'r cyflawnwr

- 2.21 Er gwaethaf heriau o ran darparu adnoddau, ac effaith barhaus cyni cyllidol, mae gwaith ataliol yn mynd rhagddo mewn meysydd allweddol ac yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i ddiodefwrwr a goroeswyr. Mae dull partneriaeth cadarnhaol Hwb Cam-drin Domestig Abertawe¹¹ (a sefydlwyd ac a gyllidir gan y cyngor dinas a Heddlu a Chomisiynydd Heddlu a Throsedd De Cymru) yn dod â gwasanaethau Cyngor Abertawe ynghyd gyda'r gwasanaeth iechyd, yr heddlu a'r trydydd sector i helpu plant a theuluoedd sy'n profi cam-drin domestig neu broblemau gyda pherthynas sy'n dwysau. Mae ystod o wasanaethau arbenigol ar gael, ac mae cydleoeli gwasanaethau wedi galluogi cyrff cyhoeddus i gydgyssylltu ac integreiddio gweithgarwch fel un porth ar gyfer gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.
- 2.22 Yn yr un modd, mae rhaglen 'Teuluoedd Cydnerth' Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn dwyn ynghyd ystod o ffrydiau gwaith a blaenoriaethau strategol i ddarparu un llwybr ar gyfer gwasanaethau ymyrryd yn gynnar i deuluoedd. Mae ar ffurf rhaglen chwe wythnos 'fer, fanwl' o ymyriadau y gellir ei hestyn am hyd at 12 wythnos os oes angen. Mae'r Cyngor yn datblygu 'Proffilio Natur Agored i Niwed' i adnabod teuluoedd sy'n wynebu risg o argyfwng ac achub y blaen ar sefyllfa lle mae'r risg yn dwysáu i'r fath raddau fel bod angen ymyriad statudol.
- 2.23 Mae awdurdodau lleol yn cydnabod pwysigrwydd adsefydlu cyflawnwyr, ond mae'r ddarpariaeth o ran rhaglenni seiliedig-ar-dystiolaeth ledled Cymru yn hynod amrywiol. Er enghraifft, mae gwaith gyda chyflawnwyr yn aml yn canolbwyntio ar ymyriadau byrdymor, yn gyfyngedig i ardaloedd penodol, yn waith â chapasiti cyfyngedig, ac yn tueddu i ganolbwyntio ar ddynion yn unig heb gydnabod bod menywod yn gallu bod yn gyflawnwyr. Nododd un sylwebydd fod 'angen cryf am raglen (genedlaethol) ar gyfer cyflawnwyr' o ystyried amrywioldeb y ddarpariaeth gyfredol. O'n harolwg o gyrff cyhoeddus, canfuom fod 75% o sefydliadau'n teimlo eu bod yn adnabod cyflawnwyr posibl, ond mai dim ond 20% sy'n gallu darparu gwasanaethau priodol ar gyfer cyflawnwyr ac mai dim ond 20% sy'n teimlo'u bod yn mynd ati'n effeithiol i hyrwyddo gwasanaethau ar gyfer cyflawnwyr, codi ymwybyddiaeth ohonynt a chyfleu eu pwysigrwydd.

¹¹ [Mae Canolfan Cam-drin Domestig Abertawe yn dod â Chyngor Abertawe a'i bartneriaid ym maes iechyd, yr heddlu a'r trydydd sector ynghyd i helpu plant a theuluoedd sy'n dioddef camdriniaeth ddomestig neu broblemau cynyddol o ran perthnasau.](#)

Mae landlordiaid tai cymdeithasol yn cefnogi dioddefwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ac yn gweithredu yn erbyn cyflawnwyr

- 2.24 Mae canfyddiadau o'n cyfweiliadau a'n harolygon cenedlaethol yn dangos bod landlordiaid tai cymdeithasol mewn sefyllfa dda i adnabod dioddefwyr a chyflawnwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, ac i amddiffyn a chefnogi dioddefwyr sy'n byw yn eu heiddo. Er enghraifft, mae'r holl landlordiaid a ymatebodd i'n harolwg yn darparu mesurau diogelwch ychwanegol yn ac o amgylch y cartref i gefnogi a diogelu dioddefwyr¹² ac mae'r gwaith cadarnhaol hwn wedi hen ennill ei blwyf ac yn gweithio'n effeithiol ledled y wlad. Dywed ychydig yn llai na dwy ran o dair o'r ymatebwyr i'r arolwg hefyd eu bod yn cynorthwyo pobl sy'n profi Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol a chanddynt ôl-ddyledion rhent i drosglwyddo i dai eraill. Yn bwysig, mae landlordiaid yn trefnu eu hymateb a'u datrysiad ar sail trafodaethau gyda dioddefwyr a lle bynnag y bo'n bosibl maent yn ceisio cytuno gyda hwy ar eu cam gweithredu.
- 2.25 Hefyd, mae tri chwarter yr ymatebwyr i'r arolwg yn adnabod ac yn gweithredu yn erbyn cyflawnwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol sy'n byw yn eu cartrefi. Ystyrir bod deddfwriaeth ddiweddar wedi arfogi landlordiaid i allu terfynu tenantiaethau ar y cyd a rhoi tenantiaeth unigol newydd i ddioddefwyr yn y cartref presennol; a chynorthwyo dioddefwyr i wneud cais am orchymyn meddiannu¹³, gorchymyn amddiffyn neu fath arall o waharddeb i gynnal y denantiaeth. Mae'r mwyafrif llethol o landlordiaid hefyd yn cynnig tai eraill i ddioddefwyr a goroeswyr o fewn eu stoc hwy eu hunain ac yn terfynu'r denantiaeth bresennol, ac mae ychydig o dan 60% yn atgyfeirio'r dioddefwr at landlord arall ar gyfer tai ac yn terfynu'r denantiaeth bresennol unwaith y maent wedi cael eu hailgartrefu.
- 2.26 Fodd bynnag, canfuom opsiynau ar gyfer gwella hefyd. Roedd llai na hanner yr ymatebwyr i'r arolwg yn teimlo bod ganddynt dealltwriaeth dda am hyd a lled materion Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ymhlith tenantiaid. Dywedodd llai na hanner yr ymatebwyr fod ganddynt bolisi Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ar gyfer cyflogeion a dim ond 22% o landlordiaid a nododd eu bod wedi darparu hyfforddiant ar gyfer eu holl staff i'w cynorthwyo i adnabod arwyddion o Drais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ymhlith tenantiaid. Er bod 44% wedi dweud bod y rhan fwyaf o staff wedi cael hyfforddiant, nododd 35% mai dim ond staff rheng-flaen sy'n dod i gysylltiad yn rheolaidd â thenantiaid megis gweithwyr cymorth, swyddogion tai neu syrfewyr adeiladau sy'n cael hyfforddiant.

12 Mae 'Gwella Diogelwch' yn galluogi landlordiaid i gryfhau diogelwch cartref i amddiffyn meddianwyr os ceir ymosodiad gan gyflawnwyr trais domestig.

13 Caiff gorchymynion meddiannu ac amddiffyn eu gwneud gan y llys ac maent yn amddiffyn rhywun sy'n cael ei gam-drin gan eu partner neu berthynas agos arall, ac yn ei gwneud yn ofynnol iddynt wneud/yn eu gorchymyn i wneud, neu beidio â gwneud, rhywbeth.

Rhan 3

Nid yw cymhlethdodau cyllid ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Camdrin Domestig a Thrais Rhywiol yn galluogi cyrff cyhoeddus i asesu gwerth am arian mewn perthynas â darparu gwasanaethau a thrawsnewid gwasanaethau

- 3.1 Yn y rhan hon o'r adroddiad, rydym yn archwilio sut y caiff gwasanaethau eu comisiynu ac yn ystyried cymhlethdodau'r gwahanol gyfundrefnau grantiau ac effaith y newidiadau o ran dyrannu a dyfarnu grantiau ar ddulliau comisiynu. Rydym yn crynhoi sut y mae partneriaid yn goruchwyllo ac yn monitro perfformiad ac yn defnyddio data i helpu i wneud dewisiadau doeth ynglŷn â chomisiynu a barnu effaith gwasanaethau ar ddiodefwyr a goroeswyr.

Ffeithlun – Yr hyn y gallem ddisgwyl ei weld

Byddem yn disgwyl i awdurdodau lleol a'u partneriaid fod wedi cymryd camau i ddeall y galw am wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn eu hardal; i fod â darlun eglur o wasanaethau presennol yn ei hardal(oedd) l(l)eol/r(h)anbarthol ac i fod wedi ymgynghori'n briodol, gan gynnwys â goroeswyr a darparwyr gwasanaethau arbenigol, wrth lunio ei strategaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol lleol a rhanbarthol.

Yn seiliedig ar hyn, dylai fod gan awdurdodau lleol a'u partneriaid ddealltwriaeth dda am yr hyn y maent yn ei wario ar wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol a dylent allu asesu'r gwerth am arian y maent yn ei gael o'r gwariant hwn. Hefyd, dylai awdurdodau lleol a'u partneriaid fynd ati'n rheolaidd i asesu profiadau goroeswyr o wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol a defnyddio'r wybodaeth hon i lywio gwelliannau mewn ansawdd.

Byddem hefyd yn disgwyl bod awdurdodau lleol a'u partneriaid yn gallu rheoli perfformiad eu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn effeithiol a defnyddio'r wybodaeth hon i lywio gwelliannau o ran comisiynu. Dylai comisiynwyr lywio gwelliannau o ran darparu gwasanaethau trwy nodi meini prawf cynhwysfawr a pherthnasol ar gyfer dyfarnu cyllid a thrwy bennu mesurau perfformiad priodol mewn contractau gyda darparwyr a bod â systemau trylwyr i werthuso perfformiad a barnu effaith.

Mae cyllid ar gyfer gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn dameidiog, cymhleth a byrdymor ar y cyfan

- 3.2 Mae cyllid ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn dameidiog, gydag adnoddau ar gyfer gwasanaethau'n cael eu darparu o lu o grantiau a chyllidebau wedi'u datganoli a heb eu datganoli, gyda lefelau newidiol ac ansicrwydd sylweddol ynghylch incwm yn y dyfodol. Er enghraifft, mae'r Swyddfa Gartref a Llywodraeth Cymru yn cyllido Ymgynghorwyr Cam-drin Domestig Annibynnol ac mae Canolfannau Atgyfeirio ar gyfer Cam-drin Rhywiol (SARCS¹⁴) yn cael eu cyllido gan yr heddlu, byrddau iechyd, y trydydd sector neu gyfuniad o bob un o'r tri. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cyllido amrywiaeth o wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol dan wahanol raglenni, gan gynnwys cartrefu ffoaduriaid trwy Cefnogi Pobl, y Grantiau Gwasanaethau Cam-drin Domestig rhanbarthol yn ogystal â chyllido awdurdodau lleol yn uniongyrchol i gomisiynu gwasanaethau eraill ar gyfer dioddefwyr a goroeswyr.
- 3.3 Canfuom fod y swm a gaiff ei wario ar wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn amrywio'n eang. O'n harolwg, canfuom fod pob un o'r chwe awdurdod yng Ngogledd Cymru, yn 2018-19, yn cyfrannu at gyllideb ranbarthol o ryw £420,000. Roedd y gyllideb ranbarthol fwyaf yng Nghwm Taf (heb gynnwys Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr) gyda chyllideb gyfunol o oddeutu £2.2 miliwn, a Chyngor Caerdydd sydd â'r gyllideb fwyaf gan awdurdod lleol unigol, sef tuag £1.726 miliwn. Fodd bynnag, ni chawsom ddadansoddiadau manwl gan bob awdurdod lleol, yn bennaf am bod ymatebwyr wedi nodi nad oeddent wedi creu cyllidebau ar wahân ar gyfer prosiectau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ac nad oeddent yn gallu adnabod yn gywir faint oeddent yn ei wario ar wasanaethau.
- 3.4 Mae'r arian sy'n cael ei wario ar Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol gan awdurdodau lleol yn gymysgedd o gyllid refeniw craidd a grantiau. Er enghraifft, yn 2018-19 adnabu Cyngor Abertawe 18 o wahanol brosiectau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol oedd yn cael eu cyllido o bum ffynhonnell wahanol. Roedd dyfarniadau ar gyfer y prosiectau'n amrywi o £4,000 i £469,000 ac roedd y gyllideb ar y cyfan ar gyfer gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn gyfanswm o £1.696 miliwn – **Arddangosyn 8**.

14 Gwasanaethau meddygol a fforensig arbenigol ar gyfer unrhyw un sydd wedi cael eu treisio neu wedi dioddef ymosodiad rhywiol yw SARCS. Mae SARCS yn darparu gwasanaethau ar gyfer dioddefwyr/goroeswyr achos o dreisio neu ymosodiad rhywiol ni waeth pa un a yw'r goroeswr/dioddefwr yn dewis hysbysu'r heddlu ynghylch y trosedd ai peidio. Maent yn amlswyddogaethol, yn darparu lle preifat ar gyfer cyfweliadau ac archwiliadau fforensig, ac mae rhai hefyd yn cynnig gwasanaethau iechyd rhyw a chwrsela

Arddangosyn 8: Dadansoddiad Cyngor Abertawe o wasanaethau a gyllidir ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

Amrediad y cyllid	Nifer y grantiau	Sefydliadau a gyllidir	Ffynonellau'r cyllid
£0 – £25,000	4	Cymorth i Fenywod Abertawe, BAWSO a'r Cynllun Bod yn Saff ac yn Ddiogel	Arian Craidd Cyngor Abertawe, Arian Cryno Cyngor Abertawe a Cefnogi Pobl
£25,000 – £50,000	4	BAWSO, Cymorth i Ferched a Larymau Ymateb	Arian Craidd Cyngor Abertawe a Cefnogi Pobl
£50,000 – £75,000	4	Hafan Cymru, Cymorth i Ferched a BAWSO Hwb Cam-drin Domestig	Cefnogi Pobl a Teuluoedd yn Gyntaf Llywodraeth Cymru
£75,000 – £100,000	1	Croesi Ffiniau	Cefnogi Pobl
£100,000 – £150,000	2	Y Gwasanaeth Ymgynghorydd Iechyd Meddwl Annibynnol a BAWSO	Grant Cefnogi Pobl a Gwasanaeth Cam-drin Domestig Llywodraeth Cymru
£150,000 – £200,000	0	–	–
£200,000 – £250,000	2	Hafan Cymru a Cymorth i Ferched	Cefnogi Pobl
£250,000+	1	Hwb Cam-drin Domestig	Arian Craidd Cyngor Abertawe

Ffynhonnell: Cyngor Abertawe, Tachwedd 2018.

3.5 Canfuom hefyd nad yw cyllid ar gyfer gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn gyson nac wastad yn effeithiol am bod prosiectau'n aml yn cael eu cyllido a'u cydlynu ar wahân rhwng sefydliadau, a chan dimau gwahanol o fewn un corff cyhoeddus. Er enghraifft, er bod gwasanaethau'n aml yn bwrpasol, gall fod gorgyffwrdd rhwng prosiectau. Yn ogystal â chyllid gan awdurdodau lleol, dywedodd 10% o'r cyrff a gafodd eu cynnwys yn ein harolwg eu bod hefyd yn cael cyllid gan eu comisiynydd heddlu a throseddu, yn aml ar gyfer prosiectau tebyg neu'r un prosiectau. Ac, oherwydd bod gwasanaethau'n cael eu cyllido dan raglenni grantiau gwahanol, gallant weithredu ar fframiau amser gwahanol, gyda chytundebau, targedau a gofynion monitro ar wahân.

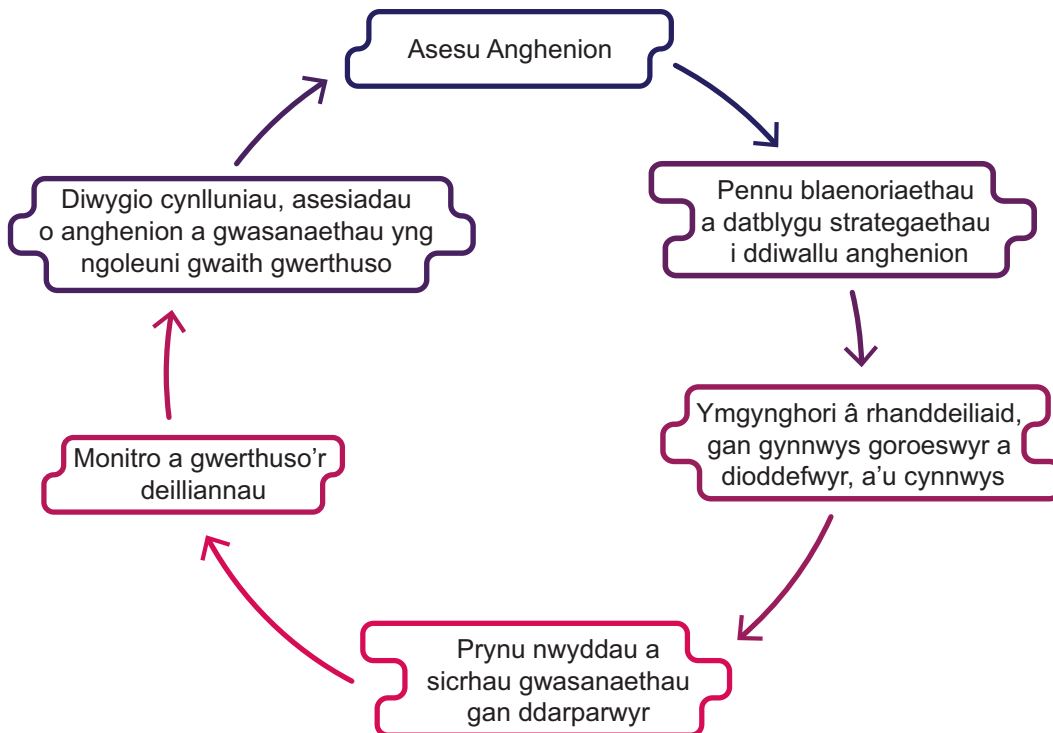
Tudalen y pecyn 91

3.6 Yn arbennig, mae natur fyrdymor cyllid ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn cyfyngu ar y gallu i gynllunio ar gyfer y tymor hir a gall greu amrywiaeth o broblemau i sefydliadau'r trydydd sector. Gall cyllid blynyddol achosi i gyrff orfod treulio amser anghymesur ar ddatblygu a chyflwyno ceisiadau am arian yn hytrach ag ar ddarparu gwasanaethau, ac at anawsterau o ran optimeiddio perfformiad pan fod cryn dipyn o ansicrwydd. Mae cyllid cynaliadwy'n hanfodol i sefydliadau'r trydydd sector i sicrhau eu bod yn gallu datblygu a chadw staff sydd â chymwysterau a phrofiad addas, ond nid yw'r trefniadau presennol wastad yn cefnogi hyn. Er enghraifft, dywedodd 70% o'r sefydliadau a arolygwyd gennym ni fod yr ystod bresennol o grantiau ar gyfer cyllido gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn aneffeithiol ac ar adeg ein harolwg roedd llai na hanner yr ymatebwyr (47%) yn gwybod beth oedd eu cyllideb ar gyfer 2019-20.

Mae ansawdd comisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn rhy anghyson i sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn cael gwerth am arian

3.7 Er bod modelau comisiynu'n amrywio, mae'r rhan fwyaf o ddiffiniadau o gomisiynu'n nodi rhai camau cydgysylltiedig craidd, ac yn golygu gwneud yr unigolyn yn ganolog i'r broses o adnabod anghenion a'u helpu i wneud dewisiadau ynglŷn â sut y maent yn cael cymorth i fyw eu bywydau – **Arddangosyn 9.**

Arddangosyn 9: Y 'Cylch Comisiynu'

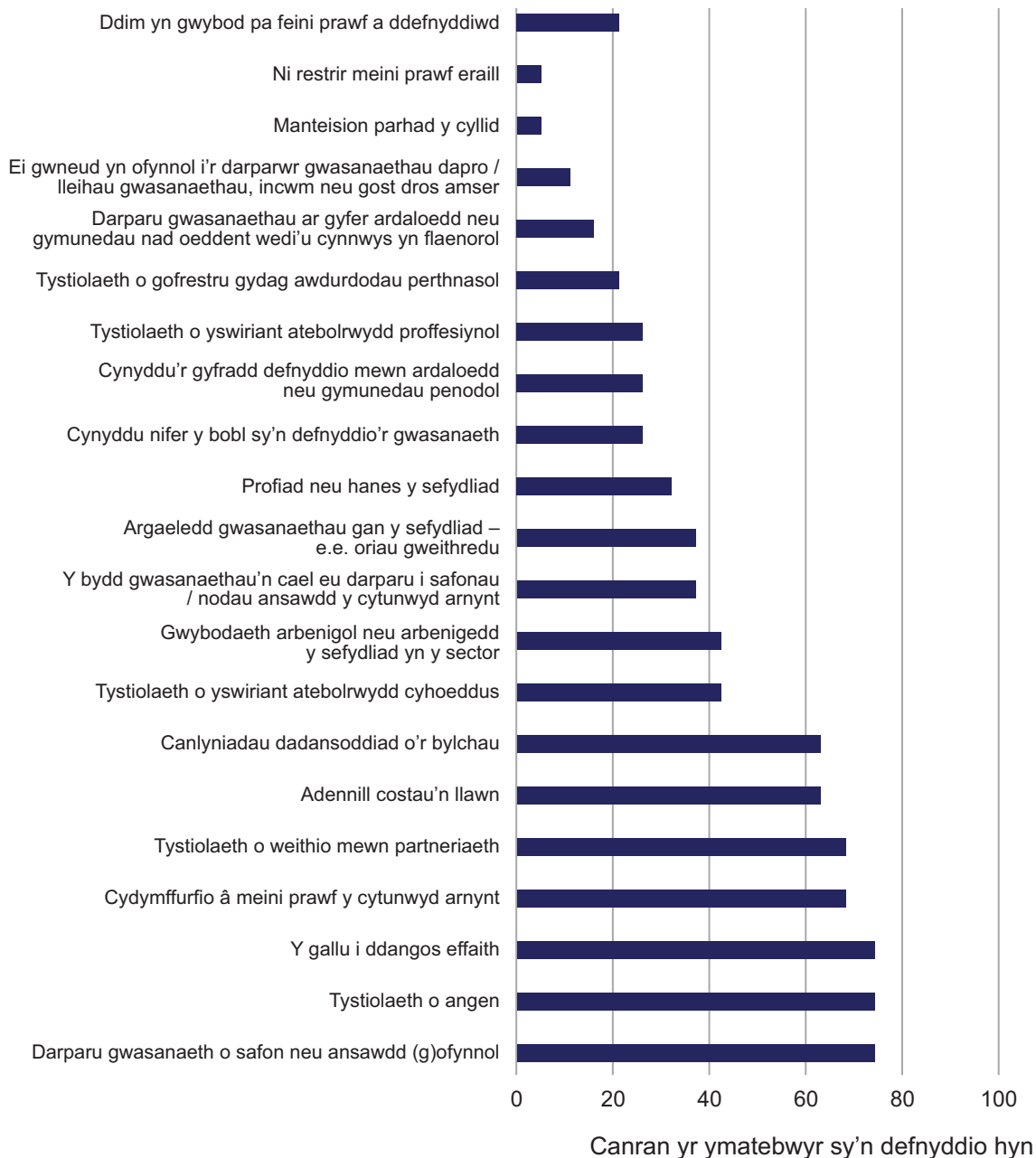
Ffynhonnell: Swyddfa Archwilio Cymru.

- 3.8 Fe wnaeth pobl y cyfwelom ni â hwy amlygu pryderon nad yw rhai comisiynwyr yn defnyddio gwybodaeth o ansawdd da i ddeall y galw am wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Er bod 95% o'r rhai a ymatebodd i'n harolwg wedi datgan eu bod wedi mapio gwasanaethau presennol a ddarperir ar gyfer pobl sy'n profi trais domestig neu rywiol i helpu i baratoi eu strategaeth leol, roedd ychydig dros hanner yr ymatebwyr yn cydnabod mai dim ond darlun rhannol o'r gwasanaethau yr oedd yr ymarfer hwn yn ei ddarparu ar eu cyfer a bod llawer o fylchau yn eu data. Hyd yn oed lle mae awdurdodau wedi cwblhau asesiadau o anghenion, mae'n aml yn wir eu bod yn eang iawn a bod diffyg data ar lefel gymunedol, sef yr wybodaeth sy'n aml yn hanfodol ar gyfer comisiynu effeithiol. Cafodd y canfyddiadau hyn o'r arolwg eu hadleisio gan gyrff yn y trydydd sector y cyfwelom ni â hwy a nododd anghysonderau a gwendidau o'u profiad hwy yn y data a ddefnyddir gan gomisiynwyr i lywio gweithgarwch.
- 3.9 Ar y cyfan, mae 70% o awdurdodau lleol yn credu eu bod yn comisiynu'n effeithiol ac yn helpu i wella ansawdd bywyd goroeswyr a dioddefwyr Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Hefyd, mae gan 65% o ymatebwyr hyder bod ganddynt fesurau digonol i allu barnu gwerth am arian gwasanaethau a gomisiynir. Er bod 55% wedi datgan eu bod yn gweithio'n effeithiol gyda phartneriaid i gomisiynu gwasanaethau, fe wnaethant amlygu pryderon gyda chymhlethdod a natur fyrdymor cyllid a threfniadau rhannu data gwael fel rhwystrau allweddol i wella. Er bod ychydig dros hanner hefyd yn teimlo bod y canllawiau comisiynu a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru yn ddefnyddiol, dywedodd nifer eu bod yn dyblygu canllawiau comisiynu eraill ac yn ddiffygiol mewn meysydd allweddol.
- 3.10 Er bod ffocws ar gyflawni deilliannau'n dod yn bwysicach mewn penderfyniadau cyllido strategol, cost-effeithiolrwydd gwasanaethau yw'r ysgogydd allweddol o hyd ac yn aml cymariaethau rhwng prisiau – costau unedau fel arfer – a ddefnyddir fel y brif sail i benderfynu pwy y dylid dyfarnu contractau iddynt. Daw hyn i'r fei yn ein harolwg o gyrff y trydydd sector yn [Arddangosyn 10](#).

Arddangosyn 10: materion allweddol a ystyrir gan gyrff cyhoeddus wrth ddyfarnu arian i sefydliadau'r trydydd sector i redeg gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

Nid yw gyrff cyhoeddus yn defnyddio rhestr gynhwysfawr o feini prawf i farnu a dyfarnu arian i wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol

Ffynhonnell: Arolwg Swyddfa Archwilio Cymru o Gyrrff Cyhoeddus sy'n darparu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, Mai 2019.

- 3.11 Mae **Arddangosyn 10** yn rhestru'r meini prawf posibl y gall awdurdodau lleol eu defnyddio i ddyfarnu cyllid i sefydliadau'r trydydd sector. Gyda'i gilydd, mae'r rhain yn ysgogwyr allweddol i awdurdodau lleol eu defnyddio wrth daro cydbwysedd rhwng cost, risg, effaith, ansawdd a chymorth i sefydliadau. Ar gyfer yr holl opsiynau, ychydig iawn o gyrff y trydydd sector sy'n credu bod awdurdodau lleol yn defnyddio ystod ddigon eang o feini prawf i benderfynu ar ddyfarniadau cyllid ac mae'r canfyddiadau hyn yn awgrymu bod angen i awdurdodau lleol wneud gwaith pellach i ddatblygu eu sail i ddyfarnu arian. Er bod cost yn ystyriaeth bwysig heb os nac oni bai, mae angen i awdurdodau lleol sicrhau hefyd eu bod yn taro cydbwysedd rhwng cost ac ystyriaethau eraill, ac nad yw cost yn gwrthbwysu ystyriaethau eraill, os yw eu penderfyniadau strategol ynglŷn â gwariant yn mynd i roi gwerth am arian.
- 3.12 Mae hefyd yn bwysig bod trefniadau awdurdodau lleol ar gyfer cyllido sefydliadau'r trydydd sector yn effeithlon ac yn effeithiol, gan bod y dewisiadau a wneir gan awdurdodau'n hollbwysig i gyflawni gwerth am arian. O'u gwneud yn wael, gall y prosesau cyllido osod beichiau trwm ar y trydydd sector gyda sefydliadau'n gorfod buddsoddi adnoddau i gydymffurfio â systemau sy'n aml yn gallu bod yn feichus. Mae trefniadau cyllido gwael hefyd yn gallu cynyddu'r risg na fydd sefydliadau'r trydydd sector yn gallu cyflawni'r hyn y rhoddir arian iddynt i'w wneud ac arwain o ganlyniad at wastraffu aran cyhoeddus neu ar fethiant gwasanaeth.
- 3.13 O'n hadolygiad ni, rydym o'r farn mai un dull cynhwysfawr sy'n dod â'r holl gyllid ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ynghyd mewn un gyllideb i gomisiynu gwasanaethau yw'r mwyaf effeithiol. Mae un dull o gomisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn helpu i sicrhau bod sefydliadau'r trydydd sector a chyrrff cyhoeddus yn gyfarwydd â threfniadau ac yn eu deall, ac o'i ddefnyddio'n gyson gall hyn helpu i symleiddio a lleihau'r baich gweinyddol ar gyfer yr holl bartïon. Dyma'r dull a gyflwynwyd yn ddiweddar gan Gyngor Caerdydd ac rydym yn amlygu hwn fel arfer da.

Comisiynu Gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol gan Gyngor Caerdydd

Fe wnaeth Caerdydd resymoli ei gyllid ar gyfer gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol i gynyddu cynaliadwyedd prosiectau a chreu rhaglen o gyllid dros y tymor canolig. Cyn ail-gomisiynu, roedd gan yr Awdurdod 11 o gytundebau grantiau a oedd yn cwmpasu 16 o wahanol wasanaethau a ddarperid gan bedwar corff gwahanol yn y trydydd sector ar gontractau blynyddol. Adnabu'r Awdurdod eu bod hefyd wedi creu chwe mecanwaith monitro ac adrodd gwahanol i werthuso'r prosiectau hyn heb unrhyw gysondeb rhyngddynt. Yn dilyn trafodaethau rhwng comisiynwyr, darparwyr gwasanaethau a goroeswyr, mae'r Awdurdod wedi dod â'r holl ffynonellau cyllid ynghyd, ac wedi creu un broses gomisiynu ganolog sydd wedi galluogi'r Awdurdod i gaffael un gwasanaeth siop un stop 'drws ffrynt' am gyfnod penodedig o dair blynedd gyda'r opsiwn i estyn y contract am hyd at bedair blynedd arall. Mae'r dull hwn yn galluogi'r Awdurdod i nodi'n glir beth yw ei ofynion ac mae'n lleihau'r dyblygu a oedd yn gynhenid yn y system flaenorol lle'r oedd gwahanol wasanaethau'n comisiynu'n annibynnol ar ei gilydd.

- 3.14 Yn ogystal â gweld systemau comisiynu unigol mewn sefydliadau, mae cyrff cyhoeddus mewn rhai ardaloedd yng Nghymru hefyd yn datblygu trefniadau i gomisiynu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ar lefel ranbarthol, yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru¹⁵. Dechreuodd y broses o gyflwyno cyllid rhanbarthol dan Grant Gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Llywodraeth Cymru ym mis Ebrill 2018, er bod 2018-19 yn flwyddyn bontio wrth i gyrff cyhoeddus ddatblygu eu dulliau newydd. Er bod cyllid rhanbarthol wedi dechrau ar 1 Ebrill 2018 yn ôl pob golwg, mae llawer o sefydliadau'n dal i rannu'r grantiau rhwng awdurdodau lleol gyda phob un yn dilyn ei strategaeth gomisiynu ei hun.

¹⁵ Mae canllawiau mis Mawrth 2018 ar gyfer strategaethau lleol yn datgan y 'rhagwelir y bydd newid i ddull rhanbarthol yn gwella'r cysondeb rhwng cyllid a chyfeiriad polisi, gan gynnwys y Ddeddf; yn sicrhau mwy o ffocws ar ddarparu gwasanaethau; ac yn hwyluso mwy o werth am arian a hyblygrwydd mewn gwasanaethau a gyllidir yn rhanbarthol i ddiwallu angen lleol'.

- 3.15 Er gwaethaf hyn, mae rhai sefydliadau'n credu bod y newid i gyllid rhanbarthol wedi bod yn fanteisiol tu hwnt, yn enwedig o ran cefnogi ymchwil weithredol ac academaidd ym maes Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Mae Heddlu Dyfed Powys wedi gweithio gyda'r bwrdd Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol rhanbarthol ac wedi cydgomisiynu dau brosiect ymchwil y mae'n rhagweld y byddant yn dwyn manteision lleol, rhanbarthol, cenedlaethol a rhyngwladol. Mae'r prosiectau ymchwil yn cael eu cynnal ar sail gydweithredol gyda Phrifysgol Abertawe a Phrifysgol Caerdydd yn eu tro ac maent hefyd wedi cael eu cydgyllido gan Gronfa Gymdeithasol Ewrop (Yr Undeb Ewropeaidd). Mae'r prosiectau ymchwil yn canolbwyntio ar ddau faes allweddol: 1. Effeithiolrwydd DASH yn ymarferol – Ansawdd ac effeithiolrwydd Asesiadau Risg yr Heddlu mewn perthynas â Cham-drin Domestig, a 2. Adnabod cyffredinrwydd rhwng seicopathi a chyflawnwyr cam-drin domestig mynych. Bydd y prosiect ymchwil hwn hefyd yn cynnwys ffocws cyfartal ar heriau trefol a gwledig mynd i'r afael â cham-drin domestig yng nghymunedau Cymru a'r heriau o ran rhoi cymorth i ddiodefwr a chyflawnwyr.
- 3.16 Gall un dull neu ddull rhanbarthol greu rhai risgiau hefyd. Er enghraifft, amlygodd Cymorth i Ferched Cymru, mewn rhai achosion, bod contractau'n aml yn gallu cael eu dyfarnu i ddarparwyr gwasanaethau generig yn hytrach na darparwyr arbenigol oherwydd prisiau is mewn prosesau tendro cystadleuol, diffyg dealltwriaeth comisiynwyr ynglŷn â beth yw 'gwasanaethau arbenigol Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol' neu oherwydd nad ydynt bob tro yn cymhwyso safonau ansawdd gwasanaeth cenedlaethol ar gyfer gwasanaethau cam-drin domestig a rhywiol wrth gomisiynu gwasanaethau. Nododd un ymatebydd i'r arolwg fod eu 'gwasanaeth a oedd ag enw da iawn yn [y sir] am y gwaith y mae'n ei wneud mewn achosion risg uchel a chymorth cyfannol ar gyfer Cam-drin Domestig wedi cael ei anrheithio trwy gyllid rhanbarthol. Fe gollom ni dri o'n prif weithwyr hyfforddedig'. Er ei bod yn ddilys bod awdurdodau lleol yn sicrhau'r pris gora am wasanaeth, nid dyna ddylai fod yr unig ysgogydd. Mae ansawdd, effaith, cwmpas a niferoedd y defnyddwyr yn bwysig hefyd, yn enwedig mewn gwasanaethau arbenigol sydd, yn ôl eu hunion natur, yn aml yn rhoi gwerth gwell am arian er y gallant fod yn ddrutach.

Mae gwerthuso perfformiad ac effaith gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn anodd oherwydd gwendidau mewn trefniadau

- 3.17 I gael y gorau o benderfyniadau cyllido a dewisiadau strategol, mae angen i awdurdodau lleol sicrhau bod ganddynt y trefniadau a'r systemau cywir i reoli, gwerthuso, mesur a chraffu ar berfformiad. Bydd asesu perfformiad yn effeithiol hefyd yn helpu'r holl bartion i wella rheolaeth ar gyllid y trydydd sector, yn sicrhau atebolrwydd ehangach am berfformiad a gwariant, ac o gymorth i ddatblygu polisi. Mae pennu dangosyddion gwael yn ei gwneud yn anodd i fynd ati felly i farnu gwir werth gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Yr hyn sy'n allweddol i graffu'n effeithiol ar berfformiad yw bod â phrosesau cadarn ond syml sy'n taro'r cydbwysedd cywir rhwng casglu 'popeth' a 'dim byd'.
- 3.18 O'n gwaith maes canfuom fod sefydliadau'n ei chael yn anodd mesur perfformiad yn effeithiol, yn enwedig mewn perthynas â deilliannau hirdymor sy'n helpu i farnu effaith gadarnhaol gwasanaethau ar ddiodefwyr a goroeswyr. Er enghraifft, dim ond 60% o'r sefydliadau a ymatebodd i'n harolwg sy'n credu eu bod wedi sefydlu mesurau, targedau a meincnodau perfformiad priodol ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Er bod ychydig dros hanner yr ymatebwyr (55%) yn credu bod y rhain yn cwmpasu'r holl wasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, dim ond 25% o ymatebwyr a ddatganodd fod eu system rheoli perfformiad yn eu galluogi i asesu gwerth am arian eu gwasanaethau.
- 3.19 O ran bod gwasanaethau'n cael effaith gadarnhaol ar ddiodefwyr a goroeswyr, dim ond 70% o ymatebwyr a ddywedodd eu bod yn mesur perfformiad yn erbyn deilliannau priodol ac mae ychydig yn llai (65%) yn asesu bodlonrwydd diodefwyr a goroeswyr ar y gwasanaethau y mae ganddynt fynediad atynt ac y maent yn eu defnyddio. Fodd bynnag, mae llai na thraean wedi pennu llinellau sylfaen sy'n eu galluogi i farnu ynglŷn â newid a gwelliant dros amser. Yn yr un modd, dim ond traean sy'n nodi bod eu systemau gwerthuso'n effeithiol o ran adnabod bylchau mewn darpariaeth a mynd i'r afael â hwy. Mae hunan-fyfyrio a dysgu yr un mor amrywiol gydag ychydig dros hanner y cyrff cyhoeddus a ymatebodd i'n harolwg yn datgan eu bod wedi creu trefniadau i ddysgu o adolygiadau achosion. Fodd bynnag, dim ond 45% a ddatganodd eu bod yn defnyddio'r prosesau hyn i lunio blaenoriaethau ar gyfer gwasanaethau a goleuo'u strategaeth a'u cynlluniau ar gyfer y dyfodol.

3.20 Fe wnaeth ymatebwyr i'r arolwg nodi mai'r prif rwystrau i greu fframwaith effeithiol ar gyfer gwerthuso perfformiad yw cyfyngiadau yn y data y maent yn ei gasglu; arweinyddiaeth wael ar bob lefel; gwendidau o ran rheoli data – er enghraifft, anawsterau o ran cwestiynu gwybodaeth ac integreiddio data – ac ansawdd ac amseroldeb canllawiau Llywodraeth Cymru. Er bod y pwynt olaf hwn wedi cael sylw'n rhannol trwy gyhoeddi'r [Dangosyddion Cenedlaethol ar gyfer Cymru](#) yn ddiweddar, mynegodd nifer o gyfweleion bryderon ynghylch y cynnydd araf hyd yma o ran drafftio'r mesurau¹⁶ a'u cwmpas cyfyngedig sy'n golygu nad ydynt yn galluogi cyrff cyhoeddus i fesur pa wahaniaeth y mae gwasanaethau'n ei wneud i ddioddefwyr a goroeswyr. Ar hyn o bryd, mae gwendidau mewn trefniadau presennol yn golygu ei bod yn anodd i gyrff cyhoeddus wybod yn gyson beth sy'n gweithio a pham.

16 Y Dangosyddion Cenedlaethol ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2019 yw'r ail set o Ddangosyddion Cenedlaethol i gael eu cyhoeddi gan Lywodraeth Cymru yn dilyn yr ymgynghoriad cyntaf a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2017. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cynhyrchu'r set derfynol erbyn canol 2020.

Atodiad 1 – Methodoleg yr adolygiad

Adolygiad o lenyddiaeth a gwybodaeth ar y we

Fe adolygom ni ystod o ddogfennau gan gynnwys canllawiau a chodau ymarfer Llywodraeth Cymru, a chynlluniau gwasanaethau, strategaethau a gwybodaeth fonitro awdurdodau lleol a chyrrff cyhoeddus eraill.

Dadansoddi data ac ystadegau

Fe wnaethom ddadansoddi perfformiad awdurdodau gan ddefnyddio data a gyflwynwyd i Lywodraeth Cymru ac a gyhoeddwyd ar [StatsCymru](#) a [Hwb Meincnodi'r Uned Ddata Llywodraeth Leol](#). Fe wnaethom hefyd ddefnyddio data cenedlaethol a ddarparwyd gan y [Swyddfa Ystadegau Gwladol](#).

Gwaith maes lleol a chenedlaethol

Fe wnaethom waith maes manwl yng Nghyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, Cyngor Abertawe, Awdurdod Tân ac Achub De Cymru a Heddlu Dyfed Powys. Roedd hyn yn golygu cyfweild â swyddogion ac aelodau etholedig, partneriaid a grwpiau ffocws gyda gweithwyr rheng-flaen y trydydd sector. Fe gyfwelom ni â chynrychiolwyr o Cymorth i Ferched Cymru, Llywodraeth Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, yr Ymgynghorwyr Cenedlaethol Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (presennol a blaenorol) a benodwyd gan Lywodraeth Cymru, Ymgynghorwyr Trais Domestig Annibynnol a phrif weithredwyr sefydliadau'r trydydd sector. Fe wnaethom helaethu ein golygwedd a'n dealltwriaeth trwy gyfweild ag aelodau etholedig a swyddogion yng Nghyngor Dinas Newcastle.

Cyfweliadau gyda goroeswyr

Fe gyfwelom ni â nifer o oroeswyr a roddodd wybodaeth fanwl i ni am eu profiadau o'r modd y mae cyrrff cyhoeddus wedi ymateb i'w hanghenion.

Arolygon

Fe wnaethom arolygu awdurdodau lleol, byrddau iechyd, awdurdodau tân ac achub, yr heddlu a chomisiynwyr heddlu a throseddu o ran eu dull strategol o ddarparu gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol ac effeithiolrwydd trefniadau gweithredol presennol. Fe wnaethom hefyd arolygu pob un o'r prif ddarparwyr tai cymdeithasol yng Nghymru a darparwyr gwasanaethau Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol arbenigol yn y trydydd sector.

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

We welcome telephone calls in
Welsh and English.

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau
ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Eitem 5

Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau

6 Chwefror 2020 – tudalen flaen papurau i'w nodi

Rhif y papur:	Mater o dan sylw	Oddi wrth	Cam gweithredu
ELGC(5)-05-20 Papur 3	Ymchwiliad ôl-ddeddfwriaethol i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015	Llywodraeth Cymru	I'w nodi
ELGC(5)-05-20 Papur 4	Ymchwiliad ôl-ddeddfwriaethol i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015	NSPCC Cymru	I'w nodi
ELGC(5)-05-20 Papur 5	Ymchwiliad ôl-ddeddfwriaethol i Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015	Bwrdd Partneriaeth Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Gwent	I'w nodi
ELGC(5)-05-20 Papur 6	Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)	Llywodraeth Cymru	I'w nodi

Ein cyf / Our ref: MA-P-JH-5811-19

John Griffiths AC
Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

24 Ionawr 2020

Annwyl John,

Yn eich llythyr dyddiedig 18 Rhagfyr 2018, gofynnoch am ddiweddariad bob tri mis gan y Cynghorwyr Cenedlaethol er mwyn sicrhau bod Deddf Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 yn cael ei roi ar waith yn amserol.

Rwy'n falch o amgáu'r pedwerydd adroddiad gan y Cynghorwyr Cenedlaethol sy'n edrych ar y cyfnod rhwng mis Hydref a mis Rhagfyr 2019.

Yn gywir,

Jane Hutt AC/AM

Y Dirprwy Weinidog a'r Prif Chwip
Deputy Minister and Chief Whip

Adroddiad y Cynghorwyr Cenedlaethol i'r Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, diweddariad Rhagfyr 2019

1. Diben

Yn ei lythyr, dyddiedig 18 Rhagfyr 2018, at y Dirprwy Weinidog a'r Prif Chwip, gofynnodd John Griffiths AC, Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau (y Pwyllgor) i'r Cynghorwyr Cenedlaethol gyflwyno'r newyddion diweddaraf i'r Pwyllgor yn rheolaidd er mwyn rhoi sicrwydd i'r aelodau ynghylch hynt y gwaith o weithredu Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015.

Dyma'r pedwerydd diweddariad gan y Cynghorwyr Cenedlaethol ac mae'n ymwneud â'r cyfnod o ddechrau mis Hydref hyd at ddiwedd mis Rhagfyr 2019.

Mae'r isbenawdau isod, "Cynghorwyr Cenedlaethol" a "Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru," yn dynodi cyfrifoldeb dros gamau gweithredu a ddisgrifir yn yr adrannau perthnasol.

2. Rhagair

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Yn ystod y chwarter hwn, cytunwyd yn derfynol ar ddull gweithredu, aelodaeth a ffrydiau gwaith y Grŵp Rhanddeiliad Arbenigol ar drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol (VAWDASV) a gyfarfu am y tro cyntaf ym mis Medi 2019. Rydym wedi dethol pedair thema benodol ar gyfer y grŵp. Mae'r rhain yn cynnwys nodi gwelliannau o ran cydweithio rhanbarthol ar VAWDASV ymhlith asiantaethau cyflenwi; adolygu anghenion plant a phobl ifanc sy'n dioddef cam-drin domestig a gwneud argymhellion ar gyfer gwell darpariaeth; adolygu anghenion ceiswyr lloches a ffoaduriaid sy'n dioddef cam-drin domestig a niwed diwylliannol; ac edrych ar y rhyngwyneb rhwng prosesau datganoledig a rhai nad ydynt wedi'u datganoli a gwneud argymhellion ar gyfer eu halinio'n well â'i gilydd.

Cynhaliwyd cyfarfod rhyngom a'r Ysgrifennydd Parhaol ym mis Rhagfyr. Y prif faterion dan sylw oedd hyfforddiant ac ymwybyddiaeth o VAWDASV o fewn Llywodraeth Cymru, yn enwedig ymhlith timau arwain uwch. Bydd cam gweithredu a ddeilliodd o'r cyfarfod hwn yn esgor ar flog penodol gan yr Ysgrifennydd Parhaol. Rydym wedi bod yn falch o weld cymaint o weithio trawslywodraethol yn Llywodraeth Cymru a chymeradwywyd yr Ysgrifennydd Parhaol gennym ar y gefnogaeth a'r anogaeth a roddwyd gan lefelau uwch y sefydliad.

3. Dangosyddion Cenedlaethol

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Mae'r Gweithgor Cenedlaethol ar Ddangosyddion yn parhau i adolygu'r dangosyddion cenedlaethol ar gyfer VAWDASV a gyhoeddwyd, mesurau arfaethedig

a ffynonellau data â'r bwriad o gytuno ar unrhyw ddiwygiadau erbyn haf 2020. Mae tri gweithdy'n weddill a amserlennwyd rhwng Ionawr a Mawrth, ac ar ôl i'r rhain gael eu cynnal bydd swyddogion yn gwneud argymhellion ynghylch diweddarau'r Dangosyddion Cenedlaethol, y mesurau a'r ffynonellau data.

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Rydym wedi cadeirio rhai o'r gweithdai ar y Dangosyddion Cenedlaethol. Roedd cyfraniadau'r darparwyr a'r partneriaid yn galonddid inni.

4. Strategaethau Lleol

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Mae'n bleser gennym ddweud ein bod wedi cael yr holl strategaethau lleol y gofynnwyd amdanynt. Rydym yn dechrau sgrinio'r rhain i sicrhau ein bod yn gallu darparu adborth a, lle bo modd, yn gallu nodi enghreifftiau o arfer da y gallwn eu rhannu. Yn ddiweddar, tynnwyd ein sylw at feysydd penodol yn cynnwys plant a phobl ifanc a grwpiau Pobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig (BME) sydd angen camau gweithredu penodol. Byddwn yn ystyried unrhyw feysydd i'w gwella yn ofalus, lle bo'n berthnasol.

5. Canllawiau Statudol

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Y Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol

Erbyn mis Medi 2019, roedd 167,500 o bobl yng Nghymru wedi cael hyfforddiant drwy'r Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol.

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda gwasanaethau i barhau i gynyddu'r ganran o'u gweithlu sy'n cwblhau modiwl e-ddysgu Grŵp 1 (hyfforddiant ymwybyddiaeth sylfaenol). Mae swyddogion hefyd yn gweithio gyda chydweithwyr i alluogi 25,000 o weithwyr y sector cyhoeddus mewn lleoliadau addysgol i gael mynediad at fodiwl e-ddysgu VAWDASV drwy borthol Hwb.

Mae gweithwyr proffesiynol yn y sector cyhoeddus yn parhau i gael eu hyfforddi drwy ein hyfforddiant ar ymyrryd yn gynnar ac atal, sef Gofyn a Gweithredu (grwpiau 2 a 3), ac un o elfennau pwysicaf yr hyfforddiant yw adnabod VAWDASV ac ymateb iddo. Ddechrau mis Hydref 2019, hyfforddwyd 4,343 o weithwyr yn y sector cyhoeddus. Mae hyfforddiant Gofyn a Gweithredu ar gael nawr ar draws Gwent, Cwm Taf, Gogledd Cymru, Canolbarth a Gorllewin Cymru, y Gwasanaethau Tân ac Achub, ac Ymddiriedolaeth Gwasanaethau Ambiwlans Cymru yn ogystal â Byrddau ac Ymddiriedolaethau Iechyd. Bydd Gofyn a Gweithredu'n cael ei roi ar waith yn llawn yn ystod 2020-21. Mae cyfarfodydd gweithredu wedi dechrau o fewn Pen-y-bont ar Ogwr a Bae'r Gorllewin - Abertawe yn ogystal â Chaerdydd a'r Fro.

Mae cwrs arbenigol a chwrs rheolwr gwasanaeth, a ariennir yn llwyr gan Lywodraeth Cymru, yn cael eu cyflwyno ar hyn o bryd i grwpiau 4 a 5 (sef rhai sy'n arbenigo ym maes VAWDASV) o'r fframwaith a bydd yn dirwyn i ben ym mis Mawrth 2020. Mae gweithdai rhanbarthol ar gyfer arweinwyr grŵp 6 (yn cynnwys gweithwyr â chyfrifoldeb dros gomisiynu a chynllunio) yn cael eu cynnal hefyd. Mae rhagor o gyfarfodydd wedi'u cynllunio ar gyfer y flwyddyn newydd.

Mewn partneriaeth â Chynulliad Cenedlaethol Cymru, mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn trefnu bod hyfforddiant Gofyn a Gweithredu ar gael i holl Aelodau'r Cynulliad a'u staff cynorthwyol. Mae cyfarfod cynllunio ar yr amserlen ar gyfer Ionawr 2020. Bydd yr hyfforddiant yn ddefnyddiol iddynt wrth eu gwaith yn eu hetholaethau. Mae'n golygu y gall Aelodau Cynulliad ymgysylltu rhag blaen â rhai sy'n agored i niwed ac yn dioddef trais a chamdriniaeth, a'u cyfeirio at wasanaethau cymorth perthnasol.

Mae ymroddiad yn y Fframwaith Hyfforddi Cenedlaethol i wneud canllawiau Gofyn a Gweithredu'n statudol. Felly mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn cydweithio â'r Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi i werthuso rhaglen Gofyn a Gweithredu yn annibynnol yn gynnar yn 2020 cyn gwneud canllawiau Gofyn a Gweithredu yn statudol.

6. Iechyd

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Ym mis Rhagfyr, gwahoddiwyd swyddogion i gyflwyniad gyda chydweithwyr o lechyd y Cyhoedd, Cymru ynghylch y prif themâu a welir dro ar ôl tro mewn adolygiadau o ddynladdiadau trais domestig. Y nod oedd sicrhau bod yna hyfforddiant ar gyfer yr holl rolau craidd yn unol â'r themâu allweddol hyn.

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Rydym wedi bod yn gweithio gyda swyddfa'r Comisiynydd Heddlu a Throseddu dros Heddlu De Cymru i edrych ar y teithi meddwl presennol a'u herio, gan ffafrio fframwaith dull gweithredu penodol sy'n gymwys o ran iechyd y cyhoedd mewn ymateb i VAWDASV. Teimlwn y bydd y maes hwn, a'r gweithdy y gwnaethom gymryd rhan ynddo'r chwarter hwn, yn helpu i alinio'n gwaith yn well â'r egwyddor o ddatblygu cynaliadwy a geir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Bwriad y cydweithio hwn yw nodi dulliau gweithredu sy'n gymwys o ran iechyd y cyhoedd a deall sefyllfa bresennol VAWDASV ledled Cymru.

7. Addysg

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Mae'r gwaith o ddatblygu cwricwlwm newydd ar gyfer addysg statudol (3 hyd 16 oed) yn parhau, fel y disgrifiwyd yn y diweddariad diwethaf.

Mae swyddogion yn gweithio gyda CBAC i lunio ac i redeg her beilot lechyd a Llesiant ynghylch Mentora Cyfoedion ar gyfer Cwrs Uwch Bagloriaeth Cymru, a fydd hefyd yn hybu rhaglen Eiriolwyr Ifanc ymgyrch y Rhuban Gwyn.

Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu gweithdai, yn cychwyn ym mis Rhagfyr 2019, i'w cyflwyno ledled Cymru i roi gwell dealltwriaeth i weithwyr proffesiynol rheng-flaen fel cwrselwyr ysgol a gweithwyr ieuencid, ynghyd â rhagor o wybodaeth ac offer ymarferol i'w defnyddio wrth gefnogi pobl ifanc.

Gweithiodd swyddogion gyda CCAUC i ddatblygu canllawiau ar gyfer sefydliadau addysg uwch a sefydliadau addysg bellach yng Nghymru a ariennir yn uniongyrchol ynghylch mynd i'r afael â VAWDASV. Cyhoeddwyd y canllawiau drafft at ddibenion cynnal ymgynghoriad ym mis Hydref, ac mae hwnnw wedi dod i ben erbyn hyn. Ar hyn o bryd, mae CCAUC yn edrych ar yr adborth a gafwyd o'r ymgynghoriad a bydd yn cwrdd â swyddogion ym mis Ionawr 2020 i drafod y drafft terfynol. Bwriedir cyhoeddi'r canllawiau erbyn diwedd mis Mawrth 2020.

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Rydym yn parhau i chwarae rhan yn y gwaith o gynllunio'r cwricwlwm newydd, gyda Llywodraeth Cymru a chyda grwpiau cymunedol allweddol. Yn benodol rydym yn hybu dealltwriaeth o densiynau a phryderon grwpiau amrywiol. Mae un o'r Cynghorwyr Cenedlaethol yn ymwneud â gwaith cyfryngu ar gyfer y sector addysg yng Ngorllewin Canolbarth Lloegr. Rydym yn darparu cyngor arbenigol i'r sector yng Nghymru i roi'r hyblygrwydd i weithwyr proffesiynol i nodi tensiynau a dulliau gweithredu posibl er mwyn ymgysylltu ag amrywiaeth ehangach o grwpiau cymunedol, gan gynnwys menywod o gefndiroedd amrywiol.

8. Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod (FGM), Cam-drin ar Sail Anrhydedd a Phriodas dan Orfod

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Cyfarfu Grŵp Cam-drin ar Sail Anrhydedd Cymru-gyfan ar 9 Rhagfyr 2019. Cymeradwywyd y gwelliannau a gynigiwyd i'r cylch gorchwyl yn y cyfarfod diwethaf. Cafwyd trafodaeth fanwl am ddiben a swyddogaeth y grŵp a chytunwyd y dylai fod â chyfrifoldeb strategol dros weithgarwch ar lefelau rhanbarthol a lleol. Diweddarwyd y cynllun cyflawni presennol o ganlyniad i hyn. Cynhelir y cyfarfod nesaf ar 5 Mawrth 2020.

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Aethom i gyfarfod y Grŵp Cam-drin ar Sail Anrhydedd Cymru-gyfan ar 9 Rhagfyr 2019 i rannu ein harbenigedd ynghylch sut orau i fynd ati i ddatblygu arferion a llwybrau sy'n berthnasol i Awdurdodau yng Nghymru. Mae ein canfyddiadau yn tynnu sylw at yr

angen i wella gwaith amlasiantaethol o ran nodi peryglon lluosog. Yn y cyfarfod, cyflwynwyd gwybodaeth am daith y dioddefwr gennym, yn benodol felly am ddatgeliadau, sut y maent yn cael eu dosbarthu a sut y mae risgiau'n cael eu rheoli.

9. Model Cyllid Cynaliadwy

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Mae'r maes hwn yn profi'n heriol. Fodd bynnag mae Cadeirydd y Grŵp Cyllid Cynaliadwy wedi gofyn i aelodau'r grŵp ddod at ei gilydd a chyflwyno eu cynigion ar gyfer model cyllid cynaliadwy i'w drafod gan y grŵp a'i fabwysiadu.

Daeth tri Aelod o'r Grŵp Cyllid Cynaliadwy at ei gilydd i lunio papur yn amlinellu eu cynigion ar gyfer eu trafod. Trafodir y papur hwn yn y cyfarfod ym mis Ionawr 2020.

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Rhodddwyd cyfle i fyrddau rhanbarthol a phartneriaethau i gyflwyno eu profiadau o gomisiynu ar y cyd yn effeithiol yng nghyfarfodydd y Grŵp Cyllid Cynaliadwy yn y dyfodol. Bydd y gwahoddiad hwn yn annog yr arfer o ddysgu o wahanol ddulliau gweithredu yn ogystal â hwyluso'r broses o roi adborth agored ac o herio pob dull.

10. Dyraniadau Cyllid

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Cyllid Refeniw

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ddarparu cyllid refeniw i Bartneriaethau Rhanbarthol ac i sefydliadau trydydd sector yn flynyddol.

Mae swyddogion yn parhau i fonitro i ba raddau y cyflawnir yn erbyn cynlluniau cyflawni rhanddeiliaid drwy ddefnyddio cylchoedd hawlio chwarterol sy'n cynnwys monitro cyfarfodydd.

Cyllid Cyfalaf

Cyflwynwyd 16 o gynigion am gyfanswm o £1,431,605 ar gyfer grant cyfalaf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol 2019-2020. Nid oedd dau o'r cynigion yn ymarferol. Dyrannwyd cyllid o £1,063,854 i'r 14 cynnig arall.

Cyllideb ar gyfer 2020-21

Cyllideb refeniw ddangosol VAWDASV ar gyfer 2020-2021 yw £5.25 million, sydd yn cynnwys cyllid ychwanegol achlysurol o £250,000.

Dyrennir y cyllid refeniw achlysurol i wahanol feysydd â blaenoriaeth, fel:

- Hyfforddiant ychwanegol yn ymwneud ag arferion diwylliannol niweidiol, gan gynnwys hyfforddiant BME ar gyfer Cynghorwyr Annibynnol ar Drais Domestig

a / neu hyfforddiant i staff llochesi yng Nghymru i gefnogi teuluoedd â phroblemau cam-drin sylweddau ac iechyd meddwl;

- Lleihau rhestrau aros am gwnsela yn sgil trais rhywiol;
- Cynyddu'r cyllid a roddir i'r rhanbarthau i gyflenwi gwasanaethau i gyflawnwyr trais;
- Gwerthuso Gofyn a Gweithredu;
- Codi ymwybyddiaeth o fewn gwasanaethau i blant a phobl ifanc.

Cyllideb cyfalaf ddangosol VAWDASVar gyfer 2020-2021 yw £2.169 miliwn, sy'n cynnwys cyllid achlysurol ychwanegol o £1,200,000.

Bydd y cyllid cyfalaf achlysurol yn cael ei ddyrannu i lochesi VAWDASV / Llety Camu Ymlaen.

Bydd y cyllid hwn yn cefnogi darparwyr yn y trydydd sector i brynu unedau gwasgaredig mewn cymunedau sy'n cynnig digon o hyblygrwydd i ddiwallu anghenion teuluoedd nad oes modd eu diwallu mewn llochesi (gan gynnwys bod yn hygyrch i'r anabl neu deuluoedd ag aelodau dibynnol hŷn), neu i'w gwneud yn bosibl camu ymlaen o lochesi. Mae menywod yn fwy tebygol o gael eu heffeithio gan gam-drin domestig na dynion, ac maent yn fwy tebygol o ddianc o'u cartrefi. Gan mai menywod yn bennaf yw'r gofawyr yn ein cymdeithas, maen nhw'n fwy tebygol o ddianc gyda phlant. Yn ogystal, mae'n bosibl y bydd angen y math hwn o lety ar ddynion sy'n dianc o gamdriniaeth hefyd, yn enwedig gan eu bod yn llai tebygol o geisio lle mewn lloches ac o dderbyn lle pan gaiff ei gynnig ac mae'n bosibl eu bod yn teimlo'n fwy diogel mewn unedau ar wasgar.

11. Gweithio gyda'r rhai sy'n cyflawni trais

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Ym mis Tachwedd, cyhoeddwyd y Canllawiau ar Arfer Da wrth weithio ag oedolion sydd wedi cyflawni trais ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus anarbenigol.

Mae Llywodraeth Cymru wedi sicrhau bod cyfanswm o £120,000 ar gael fel grantiau i'r saith rhanbarth i'w helpu i wella'r ddarpariaeth o wasanaethau ar gyfer cyflawnwyr trais yn eu hardaloedd. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cynnig cymorth pellach ac arbenigedd i helpu i weithredu'r prosiectau hyn.

Mae Llywodraeth Cymru yn darparu cefnogaeth a goruchwyliaeth i nifer o brosiectau gradd feistr mewn Seicoleg Fforensig ym Mhrifysgol Metropolitan Caerdydd. Yn y prosiectau hyn mae myfyrwyr gradd feistr yn gwerthuso gwasanaethau cyflawnwyr trais fel rhan o'r rhaglen academaidd. Mae dau o'r prosiectau bron wedi'u cwblhau, mae un yn dal yn mynd rhagddo a thri arall ar fin cychwyn.

Cynhaliwyd digwyddiadau ar gyfer rhannu arferion yng Nghaerdydd a Chyffordd Llandudno ym mis Tachwedd. Daeth cynulleidfaoedd da i'r digwyddiadau a chafwyd cyflwyniadau gan Barnardos, prosiect ar amgylchedd "sensitif i drama" mewn carchardai ac ymchwilydd ym maes aflonyddu rhywiol.

Cyfarfu gweithwyr llif gwaith VAWDASV ynghylch y 'fframwaith i gefnogi newid cadarnhaol i'r rhai mewn perygl o droseddu yng Nghymru' ym mis Tachwedd. Mae tri grŵp gorchwyl a gorffen sy'n adrodd i weithwyr y llif gwaith ar y gweill. Maent yn canolbwyntio ar gomisiynu gwasanaethau i'r rhai sy'n cyflawni trais, safonau ar gyfer gwasanaethau ac ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaethau.

Mae Llywodraeth Cymru'n darparu cefnogaeth a goruchwyliaeth barhaus i'r ymchwil i aflonyddu ym Mhrifysgol Abertawe. Ariannwyd yr ymchwil gan Lywodraeth Cymru mewn cydweithrediad â KESS II (Ysgoloriaethau Sgiliau'r Economi Wybodaeth), rhan o Gronfa Gymdeithasol Ewrop.

12. Y Fframwaith Cenedlaethol ar gyfer Ymgysylltu â Goroeswyr

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Mae'r paneli peilot y soniwyd amdanynt yn y diweddariad diwethaf wedi dod i ben erbyn hyn. Cynhaliwyd tri phanel â grŵp cymysg o oroeswyr yn ystod misoedd Medi, Hydref a Thachwedd. Cynorthwyodd y panel y goroeswyr i adolygu'r amcanion yn y Strategaeth Genedlaethol bresennol ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol a gweld beth sydd wedi newid, ac i rannu eu gwybodaeth a'r profiadau a gawsant i ddylanwadu ar ddatblygiad y Strategaeth Genedlaethol nesaf ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.

Mae model damcaniaeth newid wedi'i ddatblygu ac mae'r prosiect peilot yn cael ei werthuso ar hyn o bryd gan raglen ymchwil Llywodraeth Cymru. Bydd cyfarfodydd gwerthuso yn digwydd gydol mis Ionawr a mis Chwefror 2020 â'r rhai a fu'n ymwneud â'r prosiect. Bydd y rhain yn cael eu cyfuno â chanfyddiadau eraill y gwaith peilot er mwyn penderfynu ai dyma'r dull gweithredu gorau ac a yw llais a phrofiadau goroeswyr wedi gwneud gwahaniaeth. Bydd hyn yn llywio'r adroddiad terfynol, a fydd yn dylanwadu ar fframwaith cynaliadwy ar gyfer ymgysylltu â goroeswyr. Rydym yn rhagweld y bydd y fframwaith yn cynnwys sawl ffordd o ymgysylltu â goroeswyr ledled Cymru. Rydym yn disgwyl cael yr adroddiad o'r canfyddiadau cyntaf erbyn diwedd mis Mawrth 2020, a dylai'r gwerthusiad llawn ddod i law yng ngwanwyn 2020.

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Mae ymgysylltu â goroeswyr yn parhau i fod yn elfen allweddol er mwyn llywio newid gwirioneddol a dylanwadu arno. Rydym yn bwriadu gweithio gyda goroeswyr cam-drin rhywiol hanesyddol ymhlith Pobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig fel rhan o'n Panel Dysgu newydd. Bydd y cyfarfod hwn yn ffordd o ymgysylltu'n ystyrlon â grwpiau amrywiol ac yn helpu i ddarparu camau gweithredu allweddol er mwyn i Lywodraeth Cymru a phartneriaid strategol fynd i'r afael ag unrhyw anghydraddoldebau sydd efallai'n bodoli ar hyn o bryd.

13. Byw heb Ofn

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Gan na chawsom unrhyw geisiadau i gynnal astudiaeth werthuso ar y llinell gymorth yn ystod ein proses gaffael ddiwethaf, byddwn yn cysylltu'n uniongyrchol â sefydliadau perthnasol i ofyn iddynt dendro am y gwaith pwysig hwn a fydd yn llywio contractau i redeg llinell gymorth Byw Heb Ofn yn y dyfodol.

Ers yr adroddiad diwethaf, cysylltwyd â'r llinell gymorth 8,595 gwaith; 8,224 o alwadau ffôn i'r llinell, 46 o gysylltiadau ar e-bost, 311 o gysylltiadau drwy'r gwasanaeth gwe-sgwrs ac 14 o negeseuon testun. Diweddwyd yr alwad cyn siarad ag un o weithwyr cymorth y llinell gymorth yn achos 7.5% o'r galwadau.

Er mwyn dangos pa mor gynhyrchiol yw'r llinell gymorth, rhaid ystyried nifer y galwadau a wnaed gan staff y llinell gymorth hefyd. Gwnaed cyfanswm o 1,850 o alwadau, ac mae'r prif resymau dros y galwadau fel a ganlyn: negeseuon i grwpiau – problemau mewn lloches ac ati; ymholiadau ynghylch lleoedd mewn lloches neu i gyfeirio rhywun at loches; galwadau i'r heddlu; galwadau i asiantaethau; Canolfan Gymorth Trais a Cham-drin Rhywiol (RASASC) /Gwasanaeth Cadw Cam wrth Gam; arall.

14. Cyfathrebu

Swyddogion VAWDASV Llywodraeth Cymru:

Ers yr adroddiad diwethaf rydym wedi lansio trydydd cyfnod ein hymgyrch 'Nid cariad yw hyn. Rheolaeth yw hyn' yn llwyddiannus. Mae'r cyfnod hwn yn canolbwyntio ar brofiadau penodol pobl ifanc. Mae'n tynnu sylw at yr heriau y maen nhw'n eu hwynebu wrth iddynt feithrin perthnasoedd a sefydlu eu hunaniaeth fel unigolyn. Lansiwyd y cyfnod hwn ar ddau gam, y cyntaf i gyd-fynd ag Wythnos y Glas a phrofiadau cyffredin pobl ifanc 19 i 21 oed wrth iddynt gychwyn addysg bellach. Anfonwyd pecynnau llawn yr ymgyrch i brifysgolion yng Nghymru. Yn fwy diweddar, ym mis Hydref, buom yn gweithio gyda grŵp o bobl ifanc yng Nghwm Rhondda i dargedu pobl ieuengach, rhwng 16 a 19 oed. Cynhyrchwyd clip fideo byr gydag Adran Newyddion y BBC, yn rhannu profiadau pobl ifanc. Crëwyd animeiddiad byr hefyd ac fe'i dosbarthwyd i rwydweithiau VAWDASV ar gyfer rhieni a phobl gysylltiedig eraill, i'w hannog i sylwi ar arwyddion o reolaeth ac i gael gaffael ar wybodaeth a chymorth.

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi gweithio'n agos gyda'r Grŵp Cyfathrebu Rhanddeiliaid Arbenigol, rhanddeiliaid allweddol â'u harbenigedd ym maes trais rhywiol, yn ogystal â chyda goroeswyr, er mwyn datblygu negeseuon a delweddau ar gyfer y camau a fydd yn lansio ym mis Chwefror 2020. Bydd Cam 4 'Nid cariad yw hyn. Rheolaeth yw hyn' yn parhau i edrych ar agweddau a welir ar reolaeth drwy orfodaeth – fel camfanteisio, camddywanwadu, paratoi rhywun ar gyfer perthynas amhriodol a chodi ofn - pan fo'n digwydd o fewn teuluoedd a chydberthnasoedd agos a hefyd mewn achosion o drais rhywiol.

Er mwyn i'n hymgyrchoedd cyfathrebu gyrraedd ymhellach, mae gweithgareddau cyfathrebu cymunedol yn cael eu cynnal mewn pedair rhan o Gymru i godi ymwybyddiaeth o VAWDASV. Mae gweithgareddau'r cyfnod hwn (mis Hydref hyd at fis Mawrth) yn canolbwyntio ar 'Nid cariad yw hyn. Rheolaeth yw hyn'. Goroeswyr

camdriniaeth sy'n arwain y gweithgareddau mewn partneriaeth â rhanddeiliaid arbenigol. Mae digwyddiadau'r flwyddyn hon (mis Hydref hyd fis Rhagfyr) wedi cynnwys datblygu podlediad a chyflwyniadau â goroeswyr yn eu harwain, cynhadledd yn y De-orllewin, datblygu adnoddau ar gyfer gweithio gyda goroeswyr VAWDASV ag anghenion ychwanegol a digwyddiad cymunedol yn ymgysylltu ag eiriolwyr ifanc.

Yn dilyn Diwrnod y Rhuban Gwyn a digwyddiadau'n nodi'r 16 diwrnod o weithredu, mae 7 cennad Rhuban Gwyn newydd wedi'u recriwtio o fewn Llywodraeth Cymru. Yn ystod y cyfnod hwn, rydym wedi parhau i redeg ymgyrchoedd bach ar sianeli Byw Heb Ofn ar y cyfryngau cymdeithasol yn tynnu sylw at yr hyn rydym wedi'i gyflawni dros y flwyddyn a aeth heibio, a chan rannu gwybodaeth â'n rhwydwaith ehangach ynghylch pa gymorth sydd ar gael i ddiodefwyr, rhanbarthau, comisiynwyr a gweithwyr proffesiynol ar draws Cymru.

Cynghorwyr cenedlaethol:

Nodwyd Diwrnod Rhyngwladol diddymu trais yn erbyn menywod a Diwrnod y Rhuban Gwyn eleni gan ddigwyddiad a drefnwyd ar y cyd â Sefydliad y Merched Cymru. Siaradodd Nazir Afzal yn y digwyddiad yn y prynhawn yn y Senedd ac yn ddiweddarach cymerodd ran mewn gwylhos deimladwy dros ddiodefwyr trais o'r fath. Yn ôl yr arfer, dilynwyd hyn gan 16 diwrnod o weithredu ac roeddem yn falch i weld Llywodraeth Cymru yn cymryd rhan ar y lefel uchaf gydol y cyfnod hwn. Mae angen i'r cyfnod ddod yn fwy amlwg yn y blynyddoedd i ddod.

Roedd Nazir Afzal wedi rhoi tystiolaeth lafar ar y Bil Cam-drin Domestig i bwyllgor y Bil yn ystod sesiwn seneddol Llywodraeth y DU cyn hyn. Hefyd, cysylltwyd â noddwyr y Bil i sicrhau bod y Bil yn adlewyrchu dymuniadau'r sector yng Nghymru, yn enwedig felly, y goroeswyr. Atgyfnerthwyd y cysylltiad â'r Comisiynydd Cam-drin Domestig dynodedig drwy ohebu a chysylltu rheolaidd sy'n parchu'r meysydd datganoledig yng Nghymru ond sydd hefyd yn chwilio am gyfleoedd i gydweithredu, yn arbennig o ran gwaith ymchwil.

15. Canlyniad

Cynghorwyr Cenedlaethol:

Bydd y Cynghorwyr Cenedlaethol yn parhau i weithio â rhanddeiliaid allweddol, y sector cyhoeddus, Llywodraeth y DU, y trydydd sector a phartneriaid perthnasol eraill i sicrhau bod ymrwymiad cryf i gyflawni'r darpariaethau a nodwyd yn Neddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015.

Mae Strategaeth Genedlaethol Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol 2016-2021 yn ymrwmo i sefydlu Panel Dysgu i ystyried a lledaenu gwersi sy'n cael eu dysgu ac arfer da. Rydym wedi sefydlu'r grŵp hwn a bydd yn canolbwyntio ar themâu penodol. Bydd ein thema gyntaf yn edrych ar arferion niweidiol fel Cam-drin ar sail Anrhydedd a cham-drin rhywiol hanesyddol o fewn cymunedau Pobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig.

Er mwyn gwella cydweithrediad rhwng Cymru a Lloegr rydym wedi cyfarfod â Chomisiynydd Cam-drin Domestig y DU a benodwyd yn ddiweddar. Bydd rôl y

Comisiynydd Cam-drin Domestig yn arwain ar yrru'r gwaith o wella'r ymateb i gam-drin domestig yn y DU, yn pledio achos dioddefwyr ac yn gwneud argymhellion ynghylch beth arall y dylid ei wneud i amddiffyn dioddefwyr yn well ac i ddod â mwy o droseddwyr o flaen y llysoedd. Byddwn yn gweithio gyda'r Comisiynydd i sicrhau ein bod yn llwyddo i gydweithio'n drawsffiniol.

Cynghorwyr Cenedlaethol VAWDASV

Rhagfyr 2019

The Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act – Barriers to implementation briefing

Presented to Equalities, Local Government and Communities Committee

NSPCC is leading the fight against child abuse in the UK and Channel Islands. We help children who've been abused to rebuild their lives, we protect children at risk, and we find the best ways of preventing child abuse from ever happening. Learning about what works in the fight against abuse and neglect is central to what we do. We are committed to carrying out research and evaluation to make sure the approaches we're taking are the right ones and we share what we have learnt with partners. Abuse ruins childhood, but it can be prevented. That's why we're here. That's what drives all our work, and that's why – as long as there's abuse – we will fight for every childhood

Introduction

NSPCC Cymru/Wales feels a major barrier to successful implementation of the VAWDASV Act is the absence of children and young people from much of the work. While both the Act and accompanying national strategy specifically name children as directly impacted by VAWDASV, this is not realised in practice. NSPCC has found 1 in 5 children have been exposed to domestic abuse¹ and 130,000 children and young people in the UK are living with high risk domestic abuse². It is therefore imperative that a child's right to protection and recovery from abuse is realised.

In the evidence provided by NSPCC Cymru/Wales to the Equalities, Local Government and Communities Committee in 2016 we highlighted our concern about the harassment and violence experienced by children and young people, the need for mandatory RSE within a whole school approach and the provision of specialist services for children and young people impacted by abuse.

Progress against these concerns have been limited; An inquiry into harassment experienced by children and young people has not happened to date. However, progress has been made towards mandatory RSE and we strongly welcomed this in our response to Welsh Government's [consultation](#). However, we feel a more comprehensive guidance about the expected content of the resource is needed, specifically the importance of keeping safe, healthy bodies and healthy relationships and the upskilling of teachers to ensure important and difficult subjects are covered. Additionally, we continue to call for an RSE curriculum co-produced with children and young people *'young people should be regularly consulted on the issues they're most impacted by and what kind of language and expression is most useful for supporting them to navigate current dilemmas in their daily lives. They should be given the opportunity to identify their needs, comment on any policies and contribute to curriculum*

¹ <https://www.nspcc.org.uk/preventing-abuse/child-abuse-and-neglect/domestic-abuse/>

² *ibid*

planning. This information should be gathered at a school level and used to inform the design of RSE provision³.

Specialist Services

A report considering the proposed 'Ending Violence Against Women and Domestic Abuse (Wales) Bill' in 2012 stated '*delivery of services is patchy with no consistent, strategic oversight of the issue*'⁴. Almost eight years later and five years after implementation of the VAWDASV Act, the resources for and availability of services is still inconsistent across Wales.

In 2016, we highlighted our concern that provision of support for children impacted by domestic abuse across Wales was patchy. At the time, professionals told us; '*there are not enough therapeutic services such as counselling, CBT and attachment based therapies*'.

In early 2019 NSPCC Cymru/Wales produced a [briefing](#) with Children in Wales and Welsh Women's Aid on the impact of domestic abuse on children. The briefing highlighted that while both the VAWDASV Act and National Strategy specifically name children as direct victims and not 'passive witnesses' there remains a gap between the policy intent of the act/national strategy and the provision of services for child survivors across Wales. Using data from Welsh Women's Aid membership of specialist services the briefing highlighted that many of these services do not have dedicated provision for children and young people. Despite a commitment from Welsh Government to invest in prevention work with children and the intent of the Act to move towards a preventative model, dedicated services for children are not consistently available across Wales.

We feel our concern is compounded by children being absent from conversations about VAWDASV. The Wales Audit Office report for example, highlights the short term and inconsistent nature of funding for specialist services, but there is no mention of the chronic lack of provision for child survivors. It therefore suggests a mapping of services across Wales to understand current provision and gaps, but does not reference the importance of mapping the gaps in provision for children – this can be done by utilising the work done by NSPCC Cymru/Wales and Welsh Women's Aid.

In terms of the data used to complete local authority needs assessments the Wales Audit Office report notes public bodies are not always drawing on a comprehensive evidence base to fully assess local need. The data sources listed would indicate a gap in terms of the impact of VAWDASV on children, with data from maternity services and social care noted but no mention of other public bodies who work for or come into contact with, children.

Children's voices are missing from VAWDASV strategies, the report highlighted that survivors' voices were not consistently heard by local authorities when consulting with stakeholders. In local strategies children's voices are not discussed separately from adult survivors, so we can only assume their voices went unheard in much of the evidence gathering. A review of local VAWDASV strategies by NSPCC Cymru/Wales noted that only three of the eight strategies recognised children as victims of domestic

---

³ <https://www.nspcc.org.uk/globalassets/documents/consultation-responses/nspcc-cymru-wales-response-to-draft-curriculum-for-wales-2022.pdf> page 23

⁴ Robinson A, et al, The Welsh Government's proposed 'Ending Violence Against Women and Domestic Abuse (Wales) Bill': Recommendations from the Task and Finish Group <http://orca.cf.ac.uk/64054/1/Robinson%20et%20al%20%282012%29%20Task%20and%20Finish%20Group%20Report.pdf>, page 18

abuse and only two strategies were prioritising early intervention and work in schools. However, no children were consulted in the development of the strategies and none specifically prioritised developing or establishing support services for children.

Any prevention work on VAWDASV must have work with children as front and centre, however the Wales Audit Office report makes little mention of CYP when considering prevention work. Health, local authorities, Fire and Rescue and registered social landlords are mentioned as key players in preventing VAWDASV and of course they will engage with children, but schools and other public bodies working directly with children and whose primary responsibility is to the child must also play a pivotal role in prevention and early identification.

It appears the shift to prevention and awareness raising is slow, with funding presenting a challenge, this is compounded by commissioners not using good quality information to understand demand for VAWDASV services. There is no mention of demand for and the gap in children's services within the Wales Audit Office report. While services have been mapped, the report acknowledge there are gaps in this data and the failure to mention children speaks for itself.

It appears that slow implementation, a lack of resource and an inconsistent availability of specialist services for children recovering from abuse is preventing the Act from having a transformative impact on children and young people. For children already impacted by VAWDASV they need their own intensive, specialist, therapeutic support to help mitigate the impact of the abuse. In addition, work with children to spot the signs of abuse at an earlier stage or to educate them before it happens at all, is key to eradicating VAWDASDV for future generations.

What we are calling for;

We reiterate the calls made in our joint briefing with Children in Wales and Welsh Women's Aid.

1. Dedicated services for children and young people who experience domestic abuse

We want the Welsh Government VAWDASV Sustainable Funding Group to work with local authorities, cross government departments and the specialist sector to identify funding for the following;

- Dedicated children workers in both refuge and community services as standard to provide play and therapeutic work while the family is in crisis.
- Specialist services in each region of Wales staffed with appropriately trained professionals to provide therapeutic services for children and young people to enable them to recover from their experiences and develop healthy relationships in the future.
- The Wales Centre for Public Policy to ensure children and young people services are included in the review of refuge provision

2. Local VAWDASV strategies

We want to see:

- All local plans to recognise children and young people are directly impacted by abuse and commit to consult child survivors about the protection and support they need
- Local strategies to prioritise the development of specialist service provision for children and young people in every region of Wales

- Close working between safeguarding Children Boards and partnerships and agencies working to end domestic abuse to ensure effective protection and support of child victims.

3. Prevention, Early Intervention and Cultural Change

- Relationship and Sexuality Education within the new school curriculum must be mandatory
- The whole-education approach to be implemented across all education institutions to promote learning and challenge unhealthy relationships.

Eitem 5.3

Papur 5 – Pwrdd Partneriaeth Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Gwent
Paper 5 – Gwent VAWDASV Partnership Board

Bore da

Please see a short update on the implementation of the Act compiled from responses by the Gwent VAWDASV Partnership Board.

Members agreed the report raises some very valid points. There are some areas which are not as clear such as praising Gwent for its joint working approach by all agencies and then referring to a concern about commissioning in Gwent.

In relation to additional points members felt that there needs to be more of a emphasis on the Act and requirements within. One example is in relation to the commissioning process and whether there is a way to ensure Local Authorities and Partnerships fulfil their duties effectively.

In relation to additional progress within the Region, the partnership has joint funded a MARAC coordinator to support this aspect of the work. Gwent Police are delivering SafeLives DA Matters training in March to 800 first responders to aid awareness with those officers. A new Regional Officer starts with the team on Monday 20th January to progress the commissioning work within the area with a completion date of the agreement by 31 March 2020. Ask and Act training continues to be rolled out across the Region with a decision made at the beginning of this financial year to enable local delivery.

Another learning point, and often a barrier, is the need to emphasis the connections with the VAWDASV Act and other legislation such as the Social Services and Wellbeing Act, not all partners identify the connection and understand the importance of the VAWDASV Act alongside all other Acts – this seems to be echoed at all levels across Wales.

I hope this helps and please get back to us if you require any additional information.

Kind regards

Janice Dent (on behalf of the Gwent VAWDASV Partnership Board)

Y Gwir Anrh/Rt Hon Mark Drakeford AC/AM
Prif Weinidog Cymru/First Minister of Wales

Papur 6 – Llywodraeth Cymru
Paper 6 – Welsh Government

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref MA-L-JJ-0731-19

Elin Jones AC
Llywydd
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Llywydd@cynulliad.cymru

21 Ionawr 2020

Annwyl Elin,

BIL LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU)

Ar 18 Hydref 2019 anfonais y Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) atoch er mwyn penderfynu a oedd o fewn cymhwysedd y Cynulliad Cenedlaethol.

O dan Atodlen 7B o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, mae angen cydsyniad Gweinidogion perthnasol y Goron ar gyfer rhai darpariaethau yn y Bil. Mae'r rhain yn ymwneud a swyddogaethau swyddogion cofrestru etholiadol a dileu pwerau Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau yn galluogi awdurdod lleol i wneud cais i lys ynadon i garcharu dyledwyr treth gyngor. Nid oedd y cydsyniadau hynny wedi dod i law ar yr adeg yr anfonwyd y Bil atoch.

Mae Ysgrifennydd Gwladol Cymru bellach wedi ysgrifennu at y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol i roi cydsyniad mewn cysylltiad a'r darpariaethau sy'n dileu pwerau Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau yn galluogi awdurdod lleol i wneud cais i lys ynadon i garcharu dyledwyr treth gyngor.

Yn ogystal, mae Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (Diwygio) 2019, a wnaed gan y Cyfrin Gyngor mewn cyfarfod ar 17 Rhagfyr, wedi dileu'r mater cymhwysedd mewn cysylltiad a swyddogaethau swyddogion cofrestru etholiadol.

In gywir,
Mark

MARK DRAKEFORD

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
YP.PrifWeinidog@llyw.cymru • ps.firstminister@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Tudalen y pecyn 119